

RÉGI-MAGYAR KÖNYVTÁR.

SZERKESZTI
HEINRICH GUSZTÁV.

XXII.

KÖLTŐI LEVELEZÉSEK

KRESKAY IMRE HÁTRAHAGYOTT IRATAIBÓL
ÉLETRAJZI ADATOKKAL S JEGYZETEKKEL

KÖZLI

Dr HATTYUFFY DEZSŐ.

*

Ára 1 K 50 f.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

Bánóczi József. Kisfaludy Károly és munkái.

Kisfaludy Károly arcképével. Két köt. Füzve 9 kor 60 fill.

Vászonba kötve 11 kor. 20 fill.

Csató Pál szépirodalmi munkái. Az író arcképével

és életrajzával. Füzve 7 kor. 20 fill. Vászonba kötve 8 kor.

Erdélyi János. Tanulmányok. Füzve 6 kor. Vászonba

kötve 7 kor. 20 fill.

Ferenczi Zoltán. Petőfi Sándor életrajza. Három

kötet. Füzve 13 kor. Vászonba kötve 16 kor.

Félbörkötésben 20 kor.

Gobineau gróf. A renaissance. Történelmi jelenetek.

Ford., előszóval és jegyzetekkel ellátta Székely István.

I. kötet. Savonarola. — Cesare Borgia. Füzve 3 kor.

Vászonkötésben 4 kor. 50 fill.

II. kötet. II. Julius. — X. Leo. — Michelangelo. Füzve

3 kor. Vászonkötésben 4 kor. 50 fill.

Haraszti Gyula, Molière élete és művei. Két kötet

Füzve 9 kor. Vászonba kötve 12 kor.

Haraszti Gyula. A francia lyrai költészet fejlődése.

Füzve 2 kor. Vászonkötésben 3 kor. 50 fill.

Imre Sándor. A néphumor a magyar irodalom-

ban. Füzve 2 kor. Vászonba kötve 2 kor. 80 fill.

— Irodalmi tanulmányok. Két kötet. Füzve 9 kor.

Vászonba kötve 12 kor.

Péterfy Jenő összegyűjtött munkái. A Kaszeli-ala-
pitványból. Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

I. kötet. Füzve 4 kor. Vászonkötésben 5 kor. 50 fill.

II. kötet. Füzve 4 K 50 f. Vászonkötésben 6 K.

III. kötet. Füzve 5 K 50 f. Vászonkötésben 7 K.

Sebestyén Gyula. A magyar honfoglalás mondái.

Millenniumi díjjal jutalmazott pályamű. I. kötet. Füzve

6 K. Vászonkötésben 7 K 60 f.

II. kötet. Füzve 6 K. Vászonkötésben 7 K 60 f.

Vadnai Károly. Irodalmi emlékek. Füzve 6 K.

Vászonkötésben 7 K 60 f.

RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁR

SZERKESZTI HEINRICH GUSZTÁV.

22.

KÖLTŐI LEVELEZÉSEK

KRESKAY IMRE HÁTRAHAGYOTT IRATAIBÓL,
ÉLETRAJZI ADATOKKAL S JEGYZETEKKE

KÖZLI

Dr. HATTYUFFY DEZSŐ.

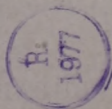

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1906.

BEVEZETÉS.

Kreskay Imre írói hagyatékában saját költői művein kívül számos érdekes költői levél is fordul elő, melyeket részint ő intézett nevezetesebb kortársaihoz, részint kortársai küldtek hozzá.

E levelek jellemzik a kort, melyben irattak, betekintést engednek azon írói kör gondolkozására, hazafias érzelmeire, törekvéseire s irányára. Hazafias lelkesedés hatja át keblüket, hogy felrázzák a nemzetet lethargikus álmából s eltereljék a jobb útra, a hanyatlás útjáról, mely ezen korban a nemzeti élet majd minden terén mutatkozott. Ezen költői levelezést óhajtjuk bemutatni, mely most már inkább irodalomtörténeti jelentőséggel bír ugyan, azonban a küzdelmek ama viszonytagságos idejére s ama kor viszonyaira, a magyar irodalom s nyelv megújulásának korszakalkotó időszakára élénk világot vet.

Irodalmunk történetében Kreskay Imre működése majdnem ismeretlen; nem tartozott ugyan a korszakalkotó nagyságok sorába, de egyik jeles harczoja volt korának, méltó társa Ányos Pálnak s kiváló tagja Bessenyei György társaságának.

A XVIII. század második felében megindult nemzeti irodalmi mozgalom egyik törekvő művelője volt Kreskay Imre pálos szerzetes.

A pálosok kolostorában a magyar nyelv művelése, a hazafias érzelmek ápolása mindenkor szerető otthonra talált, még a messze múltban is. A szerzet nagyrészt a középnemességből nyerte tagjait, ezek a szülői házból magukkal vitték a hazafias érzelmeket s ott a kolostor magányában ápolták, sőt hasonló gondolkozású s érzelmű társakra találva, még eredményesebben s fokozottabb mérvben fejleszthették a nemzeties irány javára. E szerzetben tanult, fejlődött Kreskay is, magába szíva a hitbuzgóság mellé a hazafias érzelmek ápolását s a nemzeti szokások s nyelvhez való ragaszkodást, a melyet éppen ezen időszakban nagyon nagy veszély fenyegetett.

Kreskay Bessenyei György s társai köréhez tartozott s a föllendült nemzeti szellem hatása s befolyása alatt egész hévvel és melegséggel munkálkodik s már 1777-ben, nemcsak «örül a magyar nyelvnek épülésén», de ő, ki eddig «deák versekben gyakran mulatozott», «versszerző erejét» a hazai nyelven fejleszti s hazafias lelkesedéssel sorakozik a nemzeti nyelvet művelők közé. Bessenyei György társaságának egyik tevékeny tagja lesz, irodalmi működése eddig csak kevésbé lett méltatva s művei közül is kevés látott saját korában sajtó útján napvilágot.

Kreskay, keresztnevén Tamás, szerzetesi néven Imre, mely nevet használja folyton irodalmi működése közben, született 1748 november 5-én Székesfejérvárott, atyja Kreskay János, előbb megyei esküdt, később Székesfejérvár város főbírája, majd országgyűlési követe. Több testvére volt, kikkel együtt gondos nevelésben részesült s míg testvérei a közpályára léptek, kik közül a nagymíveltségű József a Martinovich-féle összeesküvés részese volt s külföldre menekülve, ott is halt el; ő pedig 1764 körül Pozsonyban, hol szüleivel tartózkodott,

mert édes atyja az országgyűlésen mint Fejérvár város követe vett részt, a pálosok szerzetes rendébe lépett. Még alig volt 16 éves, midőn szerzetes lett, fiatal kedélye meghasonlott a világgal, melynek romlottsága nagyon bántotta az ártatlan és vallásos ifjú érzelmeit. Különösen a víg, talán kissé ledér pozsonyi élet volt reá hatással s a jól nevelt, kissé érzékeny ifjú vallásos s erkölcsös érzülete nem képes megemészteni a társas élet kicsapongásait, hanem azok elől menekült. Elhatározásáról egyik versében is megemlékezik.

Én is ama híres Pozsony Városában
 Láttam a világot önnön hívságában.
 Kertekben, tántzoló házakban vígságát
 A Dieta alatt katzér bolondságát,
 Mellyet az iffiabb nem üzött s gyakorlott,
 Melly után fondorlott, esdeklett s kóborlott.
 Minél inkább maga magát kívántatta,
 Avval, s annál inkább magát utáltatta.
 Felborzadott hajam, látván feslettségét,
 S az iffiabb nemnek szemérmertlenségét.
 Gondoltam, hogy a' föld lesüllyed alattam,
 Vagy ég mennyköveit pattogni hallottam.
 Katzagták társaim illy félénkségemet,
 Példával kisztetvén dobogó szívemet.
 De nem szégyenlettem onnan elszaladni,
 Hol a' szüz virágok szoktak elhervadni.

Az ifjúság víg, talán ledér élete kedélyére hat s az elől a magányba, a visszavonultságba menekszik, melyet a szerzetes élet szerény, elvonult körében vél feltalálni.

Akkor magányosság édes rejtekében
 Elrejtvén magamat Szent Pál szerzetében.

A szerzet iskoláit nagy buzgalommal végezte s úgy látszik, épúgy tanulása, valamint szerény, előzékeny magaviselete folytán az «érdem jutalmául» Rómába küldetett a szerzetes rend által, Molnár Elek szerzetes

társával együtt, kivel benső barátságot kötött. Rómában négy telet töltött. Római útját czélszerűen használja fel s ismeretei gyarapítására nagyobb utat tesz, beutazza Olasz- s Németország egy részét, meglátogatja nevezetesebb városait s vidékeit, közvetlenül szemléli s tanulmányozza a klasszikus kor maradványait, emlékeit. Ezen utazás nagy hatással volt az ifjú fogékony lelkére, ismeretei fejlesztésére, költeményeiben is megemlékezik róla.

Voltam Venetzia tsuda Városában,
 Hol szinte béestem a halál gyomrában.
 Fel jártam Majlandot, Parmát és Mantovát,
 Szennát, Bononiát, Viterbót s Pádovát.
 Láttam Klagenfurtot, Inspruckot, Villáchot,
 Megjártam Modenát, Bixiát, Lábachot.
 Voltam Lauretomban, ama Szent Szobában,
 Hajdan Nazarethben épült házatskában.
 Laktam hat hetekig Bécsben. Veronában,
 Voltam: voltam ama szép Florentziában.
 Olly idegen földön, messze országokban,
 Különféle Nemzet között s Városokban.
 Láttam jó példákat, láttam sok rosszakat,
 Sok Istenes és sok feslett szokásokat.

Habár intelligens elmével, nagy kedvvel utazta be az akkori mívelt világ e szép tájait és sokat látott, hallott, tanult és tapasztalt, különösen Rómáért rajongott s ott töltött ideje felejthetlen volt előtte: mégis a hazaszeretet és honvágy hazája felé vonzotta.

Mint örömmel éltem négy telet Rómában,
 Olly örömmel jöttem a Magyar Hazában.

Útjából hazatérve, a szerzet elöljárósága által Mecsekre (Baranyamegye) jószágkormányzónak küldetett, hol két évig működött. Itt ismerkedett meg Virág Benedekkel, midőn a nála négy évvel ifjabb és iskolai tanulmányai-

ban kissé elmaradt Virág a pécsi kolostorban a theologiát tanulta (1775—1780). Kreskay nemcsak korban és rangban előzte meg fiatalabb barátját s szerzetes társát, Virágot, hanem tanulmányokban, egyetemes műveltségben és irodalmi látkörben is, mint ekkor már utazott, tanult s világlátott ember. A két szerzetes hamar szoros barátságot kötött, mely éltök végeig tartott.* Az öregebb rendtárs felismerte Virágban a fejlődő tehetséget, azt felkarolta, buzdította, oktatta, mint költői leveleiből kitűnik. Azon két évnek (1775—1777), melyet közel egymáshoz töltöttek, bizonyára nyoma maradt Virág költészetében ép úgy, mint a köztük kötött barátság húrja megrezzen később váltott leveleikben, midőn már ép úgy a mester, mint a tanítvány előkelő alakjaivá váltak a hazai irodalomnak, részük ugyan akkor inkább a küzdelem és a szenvedés, mint a dicsőség és kitüntetés vagy elismerés volt.

Kreskay első irodalmi működését latin nyelven kezdte. «*Assertiones præmiales philosophiæ*» cím alatt egy értekezés jelent meg tőle nyomtatásban 1767-ben.** 1770-ben Rómában, hol akkor tartózkodott, «*Vox turturis*» cím alatt vallásos elmélkedéseket írt. Később «*Arcadia Poeticis Exercitationibus Illustrata*» cím alatt időnkint szerzett latin verseit összeírta, ezek három kötetben foglalva kéziratai között vannak. Szerzetes társai között a latin verselés általános, kézirati gyűjteményében találtam latin verseket Virág Benedektől, Molnár Elektől, sőt egyet Ányos Páltól is. 1777 körül, mint a szerzet könyvtárnoka, «a pesti monostorbann

* Szent István-társulat naptára 1881. évre. «Elsárgult papírok, elhamvadt emberek.» Dr. Ompolyi M. Ernő. 47—48. lap.

** Egy példánya a nemzeti múzeum könyvtárában van.

levő könyvháznak gondviselője», Pestre költözik, mely esemény életében forduló pontot képez. Új körbe, új társaságba lép, érvényesítheti tanulmányait, szerzett tapasztalatait, érintkezhetik az ország irodalmi előkelőségeivel, a tudomány s irodalom vezető elemeivel. Az új viszonyok, az új élet nagyon kellemes s előnyös hatást gyakorol rá.

A nemzeti visszahatás kezd éledni, a nemzet jobbjai látják, hogy a veszély nagy, ha a nemzetet nem élesztik, örökre elalszik. Elhagyja nyelvét, erkölcsét, szokásait, elenyészik a népek tömegében. Élesztgetik a jobbakkal, nehogy a szunnyadás halált hozó legyen, a küzdelem nehéz a közönnyel, a gondatlansággal, de a küzdők nem csüggednek.

Az éledő nemzeti irodalmi mozgalom Kreskayt is tette hevíti, lantját, mely «a falon egy régi Szegen függ», leveszi s üdvözli hazánk «szép Nympháját» s vigasztalja, hogy viduljon, mert «már haza nyelveden szól hozzád országod.»

Bessenyei s társai hatása alatt lelkesedve veszi kezébe a tollat, hogy magyar nyelven folytassa írói tevékenységét s élte végéig leglelkesebb munkása a magyar nyelvnek. Nemcsak ő maga ír, hanem folyton biztat, bátorít és bűzdít. Sőt hazafiúi lelkesedése s nemzeti iránya annyira lelkesíti és bizonyos tekintetben elfogulttá teszi, hogy írotársai között azokat, kik a verselésben az idegen, méretes, klasszikus formákat használják, hevesen támadja. Testtel és lélekkel a nemzeties irány híve és harczosa, e szellemben lelkesedik, működik. Nem csoda, hogy hazafias elfogultsággal látnak a munkához, hisz a veszély nagy, az ország fővárosában «a magyar szó ritka, mint a fehér holló». Nem egy nemzeti szellemben lángoló főváros képezi a küz-

dők környezetét, hanem olyan, mely nem érti meg őket, nem érti törekvéseik célját, nem érti még a hazai nyelvet sem.

A háttér, hol ő s társai működnek, Pest és Buda, nem volt magyar város, lakossága túlnyomóan német s annak szelleme sem volt magyaros. Ily háttér mellett a hivatalnoki kar s a vármegye, úgy a papság, ügyvédek, tanárok, egy szóval az úgynevezett honorácziórok képezték a tulajdonképpen magyarságot. Ezek lelkesültek a nemzetietlen tömegben.

A magyar szellem egyik asyluma volt Pesten azon időben a pálosok rendháza is, alkalmas gyűlhelye a nyelv s irodalom harczosainak, a nemzeti törekvések bajnokai össze-összejöttek tanakodni, eszmét cserélni, egymást biztatni s a jobb jövő reményében tetterre lelkesülni. Itt beszélték meg a terveket s irányították tevékenységöket.

Pest nemzetietlen, német volta, úgy látszik, az ő hazafias érzületüket is bántotta, mert Kreskay versei között két diák nyelven írt óda van, melyek a pesti patvaristákról és juratusokról szólnak, kik (contra germanos) a németek, illetve a pesti polgárok ellen tüntetnek. Megmagyarázza ugyan az óda végén, hogy nem a német nemzetiséget akarja sérteni, hanem a német kéményseprők és vargák viszálykodásait, rendetlenségét támadja, miután ők kezdték a czivakodásokat.

A pesti pálos rendház tehát szintén egyike volt azon oázisoknak az akkori Pesten, hol a magyar nemzeties szellem és irány nemcsak megvonta magát, hanem a működés egyik kiinduló pontja volt.

Kreskay irodalmi hagyatékából az tűnik ki, hogy a mindig hazafias és magyar érzelmű pálosok a nemzeti

ébredés támogatásában s annak minél inkább való élesztésében más buzgó hazafiakkal, a nemzeti irány híveivel valláskülönbség nélkül összeköttetésben voltak.

A gazdag szerzet pesti rendháza, azt hiszem, bár közvetlen adat kezeim között nincs, sokszor vendégül látta a hazafiakat, akár az egyes atyák czelláiban, akár a refektoriumban, hol lelkes buzgalommal vitatták meg a hazai nyelv és irodalom sorsát.

Éppen ezen időszakban, oly kiváló férfiak voltak a rend tagjai között, mint Virág Benedek, Verseggy Ferencz, Ányos Pál, Alexorits Vazul, Pottyondy, Kreskay Imre, Molnár Elek, Patsay István, Rimanoczy József, Simon Máté, Szluha Demeter, Táncz Menyhért stb., kik messze kiterjedő hazafias működést fejtettek ki s nem egy közülök irodalmunk díszére vált.* Nem tudom, nem-e az ő lelkes nemzeties törekvésük volt egyik oka a szerzet ezen időben bekövetkezett feloszlatásának.

Azon időben, midőn Kreskay a könyvtárnoki tisztelet betölté, Budán lakott Ányos is (1777—1781) s ekkor fejlődött ki köztük a legszorosabb barátság. Kreskay felismerte Ányos kiváló tehetségét, azt bízdtította, oktatatta, sőt leveleiben működését irányította is, néha iparkodott bizonyos, szerinte helytelen, iránytól eltéríteni. Szoros összeköttetésben volt már akkor Ányos s Kreskay Virággal, Verseggyvel, Révaival stb.**

Kreskay pesti tartózkodása alatt szerzetes társain

* A pálosok névjegyzékét közli Császár Elemér «A Pálos-rend föloszlatása» című cikkében (Századok, 1902. évfolyam 4., 5. füzet). Igen érdekesen ír a szerzet beléletéről, úgy a feloszlatás okairól.

** Koltai Virgiltól: Ányos Pál. Figyelő XI. köt. 88. s következő lap.

kívül szoros összeköttetésben állott Bessenyey Györggyel s társaival s nem csupán kölcsönös irodalmi tevékenységgel iparkodtak áldozni a nemzeti literatura ügyének, hanem: «egy magyar társaságnak» felállításában is fáradoztak, «mely azután teljes igyekezettel és szorgalommal a magyar nyelvnek bővítésében, szebbítésében és e nyelvben több hasznos tárgyú könyveknek írásával és kiadásával eszközlő gyarapíttatásában foglalatoskodna.»

Ezen időre esik Bessenyey «Holmijának» megjelenése, melyben részletesen ecseteli a tudós társaság felállításának szükségét. De nem elégednek meg irodalmi eszmeccserékkel, hanem a tettek mezejére lépnek s az alapelvek s kivitel módozatait is megállapítják.

E tárgyban az első ülést 1779 május 10-én tartották Pesten: «hét tudós férfiakból és érdemes hazafiakból állott az első ülés», kik «többféle vallásúak valának.» A harmadik ülésből Bessenyey Györgyöt Bécsbe küldték egy «királyi kegyelmes engedelemnek avagy diplomának kinyerése végett.» Azonban «igyekezetének megátlásával dugába dőlt az egész elintézett dolog.»

Habár leverő volt is reájok a bécsi udvar féltékenysége s tagadó válasza, azért nem csüggedtek, hanem a már megkezdett úton tovább haladtak. Habár tehát egy közös társaság keretében nem művelhették is a hazai nyelvet s irodalmat, az összeköttetést továbbra is fentartották levelezéseikkel, különösen költői levelekkel.

A költői levelezés (verses levelek) ezen korban kiváló terjedelmet ölt. Kreskay állandó összeköttetést tart fenn verses levelekben barátaival, melyekben sokszor vidám, könnyű csevegéssel közlik egymással apró, sokszor jelentéktelen dolgaikat, máskor komolyabb, némelykor tudo-

mányos irányú vitatkozásokat is tartanak, megjelent műveket kritizálnak, örülnek, bánkódnak, vigasztalódnak. E levelek alakját s tartalmát illetőleg figyelembe kell vennünk, hogy nagy részök nyilvánosságra nem volt szánva s így inkább egymás közti szórakozásra, tanításra, eszmecserére szolgáltak. Ezért, midőn ezeket olvassuk és tanulmányozzuk, a kritika mértékét csak bizonyos fokig alkalmazhatjuk. Sok érdekeset tudunk meg azon kor irodalmi viszonyairól, sok jellemzetest a szereplő férfiak belső életéről, gondolkozásáról s felfogásáról.

Költői levelezéseit egyéb költeményeivel együtt Pesten 1779-ben írta össze külön kötetbe, azonban később szerzett költeményeivel ezen gyűjteményét koronkint kiegészítette.

Kreskay Pestet 1780-ban hagyta el és Szathmárra költözött, hova áthelyeztetett. Midőn az egyetem 1780-ban Buda várába helyeztetett, annak «ünneplett beiktatása alkalmatosságával» a magyar poétákhoz bűzdító verseket ír. De ugyanazon évben már Szathmárott gyászolja elegikus hangú költeményével Mária Terézia királynő halálát.

Új állásában, mint maga írja: «a szathmári királyi oskolák helytartó igazgatója, az ifjúság lelki tanítója, könyvek k. (királyi) vizsgálója s a szerzetes háznak előljárója» volt. Itt írta meg vallásos művét a «Harmad napi lelki gyakorlásokat avagy elmélkedéseket» az ifjúság számára. Költői működését itt is folytatja s barátaival az összeköttetést verses leveleivel fentartja. Itt érte őt azon óriás csapás, hogy a szerzetet II. József feloszlatta.

Bánat és csüggedés fogja el s kimeríthetlen búval énekli meg a sors e kegyetlen játékát. Keserű jajszó hangzik ajkain.

Jaj! melly rettentő szó szaggattya szívemet,
 Tehát elpusztulni lássam szerzetemet?
 Hattyu fejér köntösömet,
 Ártatlant jegyző színemet
 Gyászszal kell váltanom,
 Oh szörnyü fájdalom!

Szívet epesztő rá nézve, midőn 1786 szept. 3-án szerzetesi fehér ruháját levetve, fekete világi pap ruhát vett magára. Kétségbe esik e helyzet felett s bánatos versekkel oltja kimondhatatlan fájdalmát.

Keserves szívemnek fojtom panaszszait,
 Nem merem fenn szóval hallatni jajjait.
 Reszkedek, ájulok, könnyeim erednek:
 Nem szabad mondanom, hogy fáj, s pedig vernek.
 Édes Szerzetemet már elpusztították,
 Szép Klastromjainkat feldúlták, rablották.
 Szerzetes Társaim mind kikergettettek,
 S mint Farkastól ijedt juhok elszéledtek.
 Ki bánt így valaha felszentelt Papokkal,
 Hiv Hazafiakkal és Ártatlanokkal.
 A Szent Oltárokkal, Isten Templomával,
 A Szent Edényekkel s Nép áldozattyával.
 Így veszünk, így pusztul Hazánk és Nemzetünk,
 Oh így hát gyász ruhát méltán viselhetünk.

Még számtalan költeményében szól e súlyos csapásról, mely őt érte, mely valójában megrendítette, életfolyását megváltoztatta. Nem lehet csodálni érzelmeinek erős kitörését és feljajdulását.

A rend feloszlatása nemcsak a buzgó szerzetes férfiú kedélyére hat leverőleg, helyzetét is alapjában megváltoztatja. Azon szoros kapocs, mely eddig szerzetes társaival, részben irodalmi munkatársaival, összeköti, szét-törik, szétfoszlik. A rend tagjai szerte távoznak az országban, a találkozás ritkább, az irodalmi viszony is lazul, lassankint némelyekkel meg is szűnik; változott helyzet folytán megszűnik az összeköttetés egyéb sze-

replőkkel is, jöllehet viszont újabb barátság s ismeretség új összeköttetéseket hoz létre. A megélhetés anyagi gondokat is hoz, mik eddig a gazdag szerzet tagját nem háborgatták. A szerzet kolostoraiban anyagi gond ismeretlen volt, a világi élet új, majdnem ismeretlen gondokkal terheli az ehhez nem szokott szerzetest.

A szerzetes rend feloszlata után szomorúsága helyét, Szathmárt 1787-ben elhagyva, Ugocsa vármegyébe, Sás-várba Komjáthy Zsigmond özvegyéhez, báró Sztojka Emerenciához költözött, valószínű lelkész vagy nevelői minőségben. Itt számos költeménye s fordítása látott napvilágot, úgylátszik, fájdalmában enyhülést s vigaszt az irodalmi munkásság nyújtott, valamint szórakozást a falusi életben. 1788-ban már Székesfejérvárott volt, itt írta össze: «Magyar ódák avagy énekek» című gyűjteményét, melyben tőle s kortársaitól igen sok költemény van, nagy része kiadatlan.

1788. és 1789. években Fejérvármegye területén, annak különféle vidékein ismeretlen minőségben, talán mint pap vagy nevelő tartózkodott. Az összeköttetést író-társaival lehetőleg fentartja, Székesfejérvárról küldte be közleményeit a Bacsányi által szerkesztett Magyar Múzeumba, itt írta 1789-ben levelét a Magyar Múzeum tagjaihoz, melyben irodalmi elveit ecseteli, ki kel a latin méreteknél a magyarban való alkalmazása ellen s a «magyar verseknek az együtthangzásban találándó örökös tulajdonságát hangoztatja.» Úgy a «Magyar Múzeumban» az idegen nyelvekről való fordításra nézve megjelent közleményre véleményt mond: «elég, ha az író elméjének valóságos értelmét s indulatját, tüztét a fordító érthetőképben kifejezi, annyival is inkább, ha versekből versekre tétetik a fordítás.»

Kortársai tevékenységét nagyra becsülték, Szabó Dávid

Ráday Gedeonhoz írt költői levelében az akkori irodalom kitünőségei között említi.*

A szerzetes rend feloszlatása után, mint világi pap, a fejérvári egyházmegyében lett felvéve, s rendes állást s állandó foglalkozást Eötvösben, Somogy megyében nyert özvegy vizeki Tallián Farkasnénál, hol lelkész és nevelő volt. Irodalmi munkásságát itt is folytatta s «Homiliák» czíme alatt egyházi beszédeit írta össze, melyeket nemcsak a hívek lelki üdvösségére írt, de «nemzeti nyelvünknek őszinteségével óhajt kedveskedni, úgy annak tökéletesebb gyakorlását, és további fenn maradását törekedik tehetsége szerint eszközteni.» Ugyanitt határozta el magát 1791 november 15-én versei kiadására s azokat ismét összeállította, részben átdolgozta vagy kiegészítette. Versei azonban nem jelentek meg, valószínű az akkori nyomott viszonyok közt kiadni nem volt képes.

Eötvösben az említett minőségben 1790-től 1798-ig tartózkodott. Ezen időben lépett szorosabb viszonyba Gvadányival is. Az 1798—1799. években Bodajkon volt, valószínűleg nevelői s lelkészi minőségben, 1804—1809-ig Ihászbán Somogy megyében udvari káplán volt farádi Vörös Lászlónénál, hol úgy látszik, az úrasszony unokái mellett nevelősködött is.

Meghalt 1811. körül Pápán. Elhunytáról biztosabb adataink nincsenek.

Kreskay Imre irodalmi hagyatéka nagy részben kéziratban van, kevés műve jelent meg nyomtatásban. Az említett latin művei közül a vallásos tartalmú «Vox turturis» próza, a többi hexameter vagy egyéb klasszikus versformában írott költemény. Latinul írt 27 elégiát, 10 ecclogát, 119 epigrammát, 27 ódát.

* Magyar Muzeum 1788. II. negyed. 77. lap.

A magyar nyelven írott s írói hagyatékát képező, gyűjteményemben levő művei következők:

a) «Magyar Ódák avagy Énekek» 1788-ból. Kézirat. Ez tisztán verseket tartalmaz, tulajdonképen versgyűjtemény, kora ismertebb íróinak költeményei vannak összeírva; oly jelentőségű lehetett akkor, mint a most kézenforgó dalfűzések vagy nemzeti dalok s szavalmánnyok gyűjteménye. Legtöbb vers Kreskaytól van, azonkívül Ányostól, Zsolnay Pétertől, Versegly Eugentől, Virág Benedektől, Volonts Ambrustól, Hagymási Jánostól, Sárközy Istvántól, Takátsól, Horváth Ádámtól, Amadétól, Bodától, Kovács Józseftől. Több vers szerzőjének neve említve nincs. Van köztük néhány régi dal is.

b) Kreskay Imre versei és fordításai 1789-ből. Tartalma: 1. «Levél a magyar muzeum tagjaihoz»; 2. Urunk kinszenvedése, fordítás; 3. Scipio Alma, fordítás; 4. Magyar Eccloga; 5. A mentség, a név, az elutazás, fordítások; 6. Magyar idilliom; 7. Magyar Epigrammák.

c) Barátságos mulatozások versekben, 1779-ből. Ez különféle verseket tartalmaz, köztük számos költői levelet, 137 oldalra terjed.

d) Összes költeményei. Ezek közé az imént említettek egy része szintén bevétezt. A 252 oldalon tartalmazza különféle verseit. Ezeken kívül elkülönítve vannak, de mégis e kéziratesomóhoz csatolva: Magyar epigrammák avagy éles kifejezésű versecskék.

Különféle, részben szerelmes versek is egészítik ki e gyűjteményt. Külön önálló költemény Nicse keserve; alkalmi versek is számosan találhatók, «Egy Magyar Musának filozófiai gondolata» 1795. Ez nyomtatásban is megjelent. Van itt a felkelő nemességhez intézett több kisebb buzdító és egyéb alkalmi vers.

«Pápai Sibilla» loteria játékra alkalmaztatva. Versek 1806-ból, 90 szakasz.

Buzdító versek a felkelő magyar nemességhez. 1809. nyolcz oldal.

Költői művein kívül prózával is foglalkozott. Prózai dolgozatai egyháziak, vallásos tartalmúak. Homiliák és Harmadnapi elmélkedések című vallásos művei két terjedelmes kötetet képeznek.

Ezenkívül lefordította Metastasio Péter olasz író «Themisthokles» című szomorújátékát számos költeményével bővítve. Ez is kézirat.

Ezek képezik Kreskay Imre birtokomban levő irodalmi hagyatékát. Több műve el is kallódhatott, a család gondatlansága miatt, legalább néhány költeményének nyomára akadtam, melyek a kéziratok között fel nem találhatók.

Vannak kézírataiból a Nemzeti Muzeumban is, ezek a pálosok pesti rendházából kerülhettek oda.*

Műveiből nyomtatásban kevés jelent meg, ezeket Szinnyi közli.**

* A nemzeti muzeumban következő kézíratai őriztetnek: 1. Elegyes versek (Székesfehérvár, 1789—1808.); 2. Külömbféle munkák; 3. Ódái, az az: énekei és a békesség (Pápa, 1806.). A budapesti egyetemi könyvtárban is van egy kézírata: Az ur vacsorájához buzgó áhitatossággal járuló töredelmes szívnek tüköre. Pest, 1778.

** Magyar Írók élete s munkái. VII. köt. 2. füzet 270—273. oldal. — A nemzeti muzeumban következő nyomtatásban megjelent művei vannak: 1. Assertiones prosemiales philosophiæ. 1767.; 2. Ode ad elegiam Innocentii Simonchich. 1786.; 3. Magyar poema. 1797.; 4. Egy magy. musának filosofiai gondolatai az 1795. esztendőre; 5. Az 1795. ujesztendőre készült versek; 6. Karolina kir. főherczeg kisasszonykának születésére készült énekes inneplés. 1795.; 7. Békesség Esthajnali énekes inneplés.

Irodalmi működése inkább verses költeményekre terjed, mint prózára, hagyatékában csak egyházi műveit írta prózában s levelét a magyar Múzeum tagjaihoz. Hajlama s kedve inkább a versírás felé vitte, különösen a rímes magyar verselésnek volt híve s művelője.

Magyar nyelven írt költeményeinél alapúl «a magyar verseknek az együtthangzásban találandó örökös tulajdonságát vette» s irtózik a gondolattól, hogy magyar nyelven mást, mint rímes verset írjon, sőt ezért író-társaival s mindazokkal, kik mértékes magyar verset írtak, harcza száll. Igen tanulságos s érdekes vitája volt Révaival, mely költői levelek alakjában folyt le közöttük.*

Kreskay négyes vagy kettős rímű alexandrineket ír leginkább, költői levelei s nagyobb komoly művei nagyrészt ily formában irattak, azonban ezek mellett használ érzelmes verseinél, epigrammáinál stb. más rímelési alakokat is.

Nem osztjuk azok nézeteit, kik ezen írói nemzedék magyar verselési formáját oly erősen elítélik s támadják. Örölnünk kell, hogy akadtak lelkes hazafiak, kik az irodalom művelésével foglalkoztak azon időben, midőn a tér parlag volt, s a magyar írói tevékenység része nem elismerés, hanem sokszor gúny és üldözés vala. Működésük, bármily verselési formákat használtak is, nagyot lendített a hazai nyelv s irodalom megújításának terén. Működésük s törekvésük elismerést érdemel.**

* Csaplár Benedek: *Révai Bécsben, Gretzben s Nagyváradon*, Figyelő XI. k. 89., 91. és 126. lap. XII. k. 218. lap.

** Ily elítélőleg szól a verselés alakjairól Haraszti Gyula, *Az új, népies irány költészetünkben* című közleményében. Figyelő IV. köt. 245—247. 1. Azonban ellentétbe jön önmagával, mert

Költészete szerény egyéniségéhez képest gondolkozásának s jellemének kifejezője, szerény, naiv, nagy szavakkal nem játszik, őszinte, nyílt, hazafias tárgyainál lelkes, nemzetiségeért s hazájáért lelkesülő, erkölcsi érzéke erős, a kor ledérsége nem tetszik, az ellen többször, szerényen bár s feddőleg támad és küzd. A külföld nagy nemzetei irodalmát ismeri; tudja, hogy hátra vagyunk, hogy sokat kell tennünk minden téren: ezért buzgólkodik a hazai nyelv és irodalom érdekében. A latint elhagyva magyarul ír, izgat, buzdit, bátorít.

Költeményeiben kifejtett nézetei a vallásos érzület befolyása alatt a mai kor szempontjából véve nem liberálisak; midenek felett magyar hazafi ugyan, de ősiségekhez ragaszkodó nemes ember. Azonban a nemességet nem csupán az előjogokban keresi, mert

Kinek szívét Virtus ha nem lelkesíti,
Bizony a nemes név azt nem ékesíti.

Mint alattvaló loyális, de azért a törvényhez, az ország szabadságát s jogait védő törvényekhez ragaszkodó; törvényt tisztelő s szerető magyar ember. Elborzad a francia forradalom királygyilkosságától, a vérengzéstől s több, nyomtatásban megjelent versével támad fel ellene.

Az Igaz Szabadság
Nem pártos zavartság,
Jámbor: s nem istentelen;
Nem gyilkos, vérontó,
Nem rabló, pusztító,
Józan: nem törvénytelen.
Az igaz szabadság,
Szelídség, nem rabság.

mégis elismeri, hogy e szomorú kor magából kifejleszté egy szebb jövő csiráit. Nohát, ha magából fejleszté ki, akkor az alapvetőknek mégis csak érdemük van, hogy működésük a fejlődésre alkalmas volt.

Buzdítja is honfitársait s elítélve a francia forradalom vérengzéseit, azt mondja

Élj te is eszeddel,
Nézd Magyar véreddel
Fejedelmed Atyádnak:
Szabadságod nem vész,
Ha Törvény alatt élsz,
Neveztesz bár Jobágnak.

Politikai nézete, nemcsak míg szerzetes volt, de később is, inkább konservatív, úgylátszik a törvényes alapon állva, nem helyeselte a forradalmakat, feltétlen tisztelettel szól mindig a koronás főkről, a dinasztia minden tagjáról. A pártoskodást elítéli verseiben s még a Rákóczy szabadságharczról is feddőleg nyilatkozik egyik verses levelében. Azonban loyalis érzületét egy kissé megingatta II. József rendelete, melylyel szerzetét eltörölte; ekkor kitör s az uralkodó intézkedését rablásnak, fosztogatásnak jelenti ki. E felháborodása azonban dinasztikus hűségét s a koronás királyhoz való tiszteletét nem zavarja meg.

Vallásos érzülete erősen katolikus, azonban más felekezetekkel is jó lábon van, hitéért rajong s ha valaki katholizál, egész valóját öröm hatja át. Besse nyei áttérése valóságosan elkábitja s kitörő örvendezéssel hozza szerzetestársainak tudomására ezen kedves hirt. Sőt Bessenyei áttérésénél bizonyos érdemet tulajdonít saját munkálkodásának s azt írja

Látta jó barátom e kívánságimat,
Kebelébe szedte foházkodásimat,
Jóra magyarázta munkálkodásimat,
Mert a szent szeretet szülte tanátsimat.

Valóságos örömmámmorral közli ezen eseményt ismerősei s barátaival. Azonban e mellett nem türelmetlen,

különösen világi pap korában, mint verses levelei igazolják, a legjobb, majdnem benső baráti viszonyt folytat a szomszéd református lelkészszel, sőt még szerzetes korában is összeköttetésben volt hazafias ügyekben a más vallású hazafiakkal s például a tudós társaság ügyében, mint feljegyzí, más vallású hazafiakkal együtt működött a hazai nyelv dísze ügyében.

Költeményei tartalomra s tárgyra, úgy alakra nézve különfélék voltak; szeretett minden lehető téren és alakban az irodalomban foglalkozni. A pillanatnyi hév, felindulás vagy az alkalom befolyással volt a vers formájára s tartalmára.

Költeményei között számosak a költői verses levelek, melyekről már szoltunk s még szólni fogunk.

Számos alkalmi költeményt is írt; ezek írása külföldben e korban gyakori. Az egyetem Budán való felavatása, nemzeti vagy családi ünnepek, püspöki, főispáni s egyéb beigtatások, kitüntetések, halálozások mind oly alkalmi tárgyak voltak, melyeket ezen kor poétái szerettek versbe foglalni, azzal ünnepelni vagy gyászolni. A lelkesedés a magyar nyelvnek örvendeztető gyarapodása felett már megéneklésre alkalmas idea volt. Alkalmi versei egyszerűek, őszinték, az alkalomhoz képest vidámak, méltóságteljesek vagy elégikusak, örvendeztetők vagy könnyre fakasztók. Jó tárgy volt erre az imént említetteken kívül 1778-ban a prusszus elleni háború, később a XVIII. század végén és a XIX. század elején a folytonos franczia háború, a felkelő nemesség lelkesítése, buzdítása stb.

Komoly, fenkölt gondolkozásáról számos költeménye tesz bizonyosságot s nem egy komoly irányú, az élet tapasztalatain alapuló költeményében elmélkedik az emberi természet különféle jelenségeiről. «Az ember ügyé-

nek állhatatlanságáról» vagy az emberi gonoszság különféle nyilvánulásairól. Bölcselkedik s elmélkedik a halálról, az ember sorsáról, megfedi a bűnt, a hazafiatlanságot s oktat jó útra, stb. Ezen szerzeményei valóban tanköltemény jellegével bírnak. El-el kesereg az ország állapotában létrejött «némely új változásoknak alkalmatosságáról», különösen azért, hogy a nemzeti jelleg hanyatlik, más idegen népektől vett szokások kezdenek lábra kapni, félti az elpusztulástól nemzetét s hazáját. De felsóhajt az Istenhez, a régi magyarok Istenéhez:

«Oh, vajha elfajúlt Népén könyörüljön,
Hogy hajdani fénye még visszaderüljön.»

Egyházi és vallásos tárgyú dalai mély érzéséről tesznek tanúbizonyságot. Szereti hazáját, de ragaszkodik vallásához. A sors csapásai között csak az igaz hit adhat gyógyulást s a jövőben való bizalmat, erőt a további küzdelemre. Egyházi énekei részben éneklésre is alkalmasak s énekekre vannak készítve, azt hiszem nem egyszer el is hangzottak az Isten házaiban, különösen igen szép és hangulatos az oltári szentségről írt vallásos költeménye.

De a komoly irány mellett foglalkozik a kellemesen szórakoztató dolgokkal is. Csipked, cseveg, tréfál a nélkül, hogy sikamlós vagy durva lenne.

Nemcsak a komolynak, de a víg múzsának is szolgál dalra alkalmas költeményeivel. Örül, vigadva csapong:

Noszsza Pajtás jó kedvvel!
Tölts pohár bort, emeld fel,
Vigan legyünk:
Mondgyunk egy friss éneket,
Egy pár köszöntő verset
Enekeljünk:

Síppal, dobbal, trombitával,
 Zengedezzünk,
 Szívvel, szájjal, jó szándékkal
 Örvendezzünk.

A folyton tartó hadi élet, a hosszú francia háborúk alatt, a nemesség felkelése sokszor adja kezébe a tollat egy-egy vers megírására; két énekre alkalmas, tüzes, buzdító csatadal is kerül ki a csendes, de melegen érző szerzetes tolla alól.

Néhány satirikus költeménye is van, melyekben maró gúnynyal elítéli és támadja a ferdeségeket, különösen a hazafias érzelmek sértését, ilyen «egy főrendből származott magyar urfiról» írt verse stb.

Finomabb szatira is nyilatkozik némely versében, hol kedélyesen, mintegy csevegve csipked; ilyen a «Büszke Böske» című költeménye, melyben egy serdülő leányka szeszélyességét festi nagyon találóan.

Azon költői lélek, azon érző szívű ember, ki oly sokszor, oly szépen zengedezett honszeretetről, ki maga is mint ember, csupa szeretet lehetett, nem érzett-e szíve valamelyik zugában, valamely rejtekében egy parányi tüzet, egy kis szikrát, melyet a szerelem vágya, öröme vagy bánata hevít? Hátramaradt költeményei igennel válaszolnak erre. Az ő szívében is ott lappangott a szerelmi tűz, a parázs, az olykor felcsapó láng, mely nem egy szép költeményének megírására hevíté és buzdítá.

Elismeri ezt maga a költő is; küzdött a szerelem tüzével, de győzedelmeskedett az érző emberen a szerzetes. E kedves emlékeiről megemlékezik verseiben.

A szép ellenségnek bár melly próbájára,
 Nem fűzött enyelgő szépség rab szíjára.

Szenvedtem tsatákat: nem lett benne károm,
 Zárva szent lakattal megmaradtott várom.
 Oh pedig melly igen édesden érzettem,
 Hogy kit mulandólag szívembe szöktettem,
 E kép jó kedvétől függött vígasságom,
 Kinek siralmával ölt szomorúságom.
 Hát lehet bűn nélkül valóban szeretni,
 Sőt a szép Nemtől is híven szerettetni.
 Tsakugyan mind e sok látások, hallások,
 Próbák mulattságok s példa mutatások,
 Ki nem verhették a klastromot elmémből,
 S a magányosságnak vágyását szívemből.

Szíve szerelme felett győzött a fogadalom, győzött az eskü, a mit tett az Isten oltára előtt.

Szíve ábrándos érzelmeit, ha leküzdötte is mint szerzetes, mint pap, nem állhatott ellen annak, hogy azon szent érzelmeiket a költő ki ne fejezze s énekben s dalban, magányos czellájában el ne csevegje azt, mit belsője érez.

Dalban mondja meg szíve érzelmeit s költői hevének kifejezésére a klasszikus világ szerető vagy szenvedő alakjait választja. Dafnek, Chlorisok, Ariadnek és Hermionek stb. az ideálok személyesítői. Szerelmi ömlengéseit ezekhez intézi vagy ezekkel mondatja el a költő, ezekkel bánkodik és örül. E nevek rejtik a szenvedő vagy örvendő szerelem szép ideáljait.

Olly szépért epedek,
 Kinek nem férhetek
 Birtokához:
 Sorsom fel nem vehet,
 Szerelmem sem tehet
 Jóvöltához;
 Égek szépségétől,
 De reménségétől
 Ah nem biztattatom;
 Hasonló fatumom
 A halálhoz.

Oh, mért engedtetett,
 Hogy szép személlyedet
 Szemlélhettem :
 Deli termetedet,
 Nyájas víg kedvedet
 Tisztelhettem ;
 Rosát ajjakidra
 Szép mosolygásidra
 Venus rajzolgatott,
 S bár szívemig hatott.
 Elvesztettem.

Egy másik versében így esdekel :

Nem türhetem szívemnek
 Epesztő tüzeit,
 Megvallom szépségednek,
 Tőled vett sebeit :
 Ah ! ne légy olly kegyetlen
 Szép Dafne, rabodhoz.
 Ne vesd meg gyötrelmében
 Azt, ki hív szerelmében
 Borul lábaidhoz.

Így bánkodik, így könyörög költeményeiben. De ha szívét öröm éri, tud örvendezni s ezt dalban is kifejezi.

Elég immár !
 Állandóságom jutalmát
 Ölelem már,
 Diadalmát.
 Elfelejttem bánatimat,
 Ezer és több fájdalmimat,
 Mind örökre
 Fordult végre.

Enyim vagy már !
 Ime téged állandó szív
 Ölébe vár,
 Melly olyan hív,
 Mint a mely melyemben dobog,
 Szerelmi lángjával lobog :
 Él melletted,
 Hal éretted.

Így dalol a győzelmes szerelem hangján, boldog érzelmeinek szabad folyást engedve. Igazi költői lélek, danol ha bánat éri és szenved; danol ha örül és boldog. Szerelmi dalai meglehetősen számmal vannak; úgy látszik, szívét többször érte öröm, bánat, bú és csalódás. Nagy része inkább elégikus hangú, mint vidám.

Nagy előszeretettel foglalkozott az epigrammákkal «avagy éles kifejezésű versecskékkal», melyeket költeményei első összeírásakor elmés, rövid verseknek nevezett, tekintve a versek sokféleségét s különböző irányát, mindkét cím reájok illik. Kortársai az ily kisebb verseket nagy előszeretettel írogatták. Ányos kiadott művei között is nagy számmal vannak «érzékeny gondolatok» cím alatt ily versecskék.

Kreskay ezen apró verseinek egyenkint külön címe nincs, hanem rendszeren valamelyik latin klasszikusból van felette néhány szó vagy egy sor idézet, mintegy jelmondat.

E kis versecskék nagyon találók általában, néhányat bemutatunk közülök.

Vivida voluptas ducit in exitium.

A világ kintsébe,
Gyönyörűségébe,
Szerfelett ne merülj:
Ne imádd szépségét,
Ne tsudáld úgy fénnét,
Hogy veszélyébe kerülj.
Gyertya világjánál
Tetszetős lángjánál
Lepke vígan repdeget:
Szép fénnének örül,
Végre belé röpül,
S abba vész, mit szeretget.

Nagyon csattanós s érdekes a következő:

Amor animi arbitris summitur, non ponitur.

Pub. Min.

Több falusi Leányoknak,
Mint pompás kisasszonyoknak,
Nagyobb a szerentséjük:
Ők: csak szeretőt szeretnek;
Ezek: kit nem kedvelhetnek,
Gyakran az leszsz a Férjek.
Ezt: Rangja tekintete,
Azt: viszi szeretete.

Quique sui memores alios facere merendo.

Virg.

Jó szívvel s erköltsel, Nemes,
Hasznos tettekkel érdemes
Fellül múlja sírhalmát:
Hazája szeretetében,
Örök emlékezetében,
Veszi édes jutalmát.
Hazájának öröme
Nemes szívnek ösztöne.

E kis verseskék sok elevenséggel, mély bölcseséggel s világtapasztalattal vannak megírva. Nemesak finoman bár, de csak néha élesek, igen elmések s találók még a mai viszonyok között is.

Nagyobb gyűjteménye a «Pápai Sibilla loteria játéokra alkalmazva» 1806-ból. Ez egy terjedelmes versgyűjtemény s mind saját szerzeményei; 90 szakaszból áll, a szakaszok pedig 3 versszakból, éppen azért nagy terjedelmű mű. Ez tulajdonképen játék czéljaira készült; ugyanis minden versszak számozva van, tehát ha 90 számot papírlapra vagy kis golyóbisra írva, azzal mint lutrijátékkal játszunk, a kihúzott számokra egy-egy versecske felel s e versgyűjtemény «a kihuzandó számokra felelgető versecskéit foglalja magában». «Egy terno avagy

három golyóbis huzattatik ki egyenkint a szerentse üregéből mindegyik játzó által. Az elsőben kihuzott számra felolvastatik azon szám alatt levő első versezet, a másodszor kihuzott számra pedig az ugyanazon szám alatt levő második szakaszban találandó versezet; és a harmadszor kihuzott számra ugyanazon kivont számnak harmadik foglalattyában találandó versei felelnek meg. Sibillának mint jövővelő, Pápainak pedig, minthogy e e városban született, neveztetik. Játékos mulatságra s nyájas időtöltésre készült ugyan e könyvecske — mondja szerzője — de módos intéseivel némellynek válhat való-ságos hasznára.»

A kihuzott számokra felelő versecskék elég találók és csattanósak, pl. az 5. számra az első vers így szól:

Kényes vagy és gyanakodó
Kétszínű és boszankodó,
Felpattansz egy két szóra:
Habozol feltett tzelodban;
Ez az oka, hogy dolgozban
Nem virradhatsz sok jóra.

A 11. számra a megfelelő vers második szakasza így szól:

Nem szólsz: gondolkodol;
Gyakran fohászkodol:
Veszted kellő kedvedet;
Busulsz? Méltán: ok jaj!
Ámor a kis tolvaj,
Mert ellopta szívedet.

A 70. számra a megfelelő vers első szakasza így hangzik:

Ha szép s ékes testállásod,
Kellemes nyájaskodásod,
Tehet nevezetessé:
De szemérmes tisztaságod,
Kegyess alázatosságod
Teszen dicséretessé.

A természet szépségében, a falusi élet kellemeiben gyönyörködve írt pásztordalt, magyar eklogát a tiszaparti tanyáról. Élénken csevegve szól a természet szépségeiről s a falusi életéről; mily nagy kár, hogy a mi ősmondáink előtte ismeretlenek voltak s a magyar népélet akkor még a költők által figyelembe nem vétetett s tán le is nézték és így a klasszikus római költészet alakjaival népesíti a magyar pusztát. De ez nem az ő, hanem inkább korának s kora költészetének hibája.

A pálosok szerzete arról is nevezetes volt, hogy iskoláiban nagy előszeretettel foglalkozott az iskolai drámák előadásával.*

A pálosok nemzeties irányú működése az iskola-drámák terén is hódítani iparkodott a magyar nyelv számára s minél inkább törekedett a latin nyelvű drámák helyett a magyarnak helyet szerezni, e téren a jó példával mentek elő s ők maguk alkottak ily drámákat. Ott, hol önálló szerzeménynyel nem léphettek fel, idegen nyelvekből ültettek át ily darabokat. Kreskay, ki maga is iskolaigazgató volt Szatmáron, lefordította Metastasius Péter olasz író «Themisztoklesz» című drámáját magyarra. Több helyen a szöveget saját magyar énekeivel látta el. Lefordította továbbá olaszból Scipio álma «játéknéző helyre alkalmazott drámát» és ugyancsak Metastasius olasz eredetijéből: «Urunk Jézus Krisztus kinszenvedése» című drámai darabot, ezt is saját magyar karra alkalmazott énekeivel kiegészítve.

Ugyanezen, mint egyéb olasz nyelvből történt for-

* Régi Magyar könyvtár. II. Pálos iskoladrámák Bayer Józseftől. 11—12. l. Dr. Czapáry László tanár, *Mysterium és Iskola-dráma*. 1895.

dításai, mert hátrahagyott kéziratai szerint más nyelvekből nem fordított, elég jó s szabatos átültetések nyelvünkre.

Kreskay nem volt nagy alkotó; szerény, egyszerű volt költészete, úgy mint egyénisége, nagy érdeme, hogy a benne levő költői erőt nemzete nyelvén szólaltatta meg, annak fejlesztésére, gyarapítására használta fel s azon korban, midőn a nemzet hatalmasai már a nemzet nyelvén nem is beszéltek, erkölceit, szokásait mellőzték: erős harczra kelt a nyelvért, az irodalomért, a nemzet régi szokásai s erkölce fentartásáért; azokhoz csatlakozik, kik a nemzeti nyelvet s irodalmat a hanyatlás útjáról visszahozzák, kik az elhagyottnak, az üldözöttnak jogot követelnek s visszahelyezni iparkodnak oda, a hol kellett volna lennie.

Midőn már a fejedelmi trónról hangzik el az ítélet a magyar nyelvnek a közéletből kitiltására s csupán a nép nyelveképpen való meghagyására: akkor e maroknyi csoport szembeszáll mindennel, felveszi a harczot a fejedelmi hatalom s az ezt környező, akkor már nagyrészből nemzetietlen arisztokratia ellen s kivívja lassú, hosszas harcz után a győzelmet, a nyelvet s irodalmat a virágzás korához vezérli. E szerény, de buzgó s elszánt harczosok sorában majdnem mint névtelen hős szerepelt Kreskay Imre.

Az imént elmondottakat szükségeseknek tartottuk fel-
említeni, mielőtt a költői levelezések ismertetésére át-
térünk, hogy a levelek bemutatásával egyidejűleg köze-
lebb ismerjük a kort s a szereplőket.

Kreskay Imre s társainak költői levelezéseit, melyek hátrahagyott kéziratai között máig nagyrészből a nyilvánosság előtt elrejtve voltak, az alábbiakban tesszük közzé.

A legszorosabb viszony a nála ifjabb, de vele szoros baráti összeköttetésben álló Ányos Pálhoz csatolja, a legtöbb levélváltás köztük folyt le, kivel nem csupán írói munkálkodásukat vitatják meg, ujságokat közölnek egymással, de apró-cseprő dolgaikról s bajaikról is elcsevegnek.

A költői levelezés, az őszinte, kedélyes s bizalmas hangon való egyszerű s fesztelen társalgás költői levél útján, régibb keletű s más művelt népeknél is felfedezhető, sőt hozzánk jelen alakjában a francziáktól jött át.

Nálunk különösen a XVIII. század második felében terjed el s egyik megalapítója Barcsay Ábrahám volt. Ezen időszakban íróink részint önmaguk szórakoztatására s eszméiknek másokkal való közlésére gyakran írnak költői leveleket — epistolákat.

A levelezés mint egy összekötő kapocs, az akkori irodalmi élet igen sok neves tagját baráti viszonyba hozza egybe.

Azon időben, midőn a magyar irodalom a megújulás terére vezéreltetik, hirlap még nem volt. Az első magyar hirlap, a «Magyar Hirmondó», 1780-ban indul meg. Ez is szűk kereténél fogva nem foglalkozhatik oly mérvben, mint kellene irodalmi dolgokkal, már kimért terjedelménél fogva sem, ritkábban jelenik meg, a közlekedési viszonyok miatt nem elég gyorsan és pontosan kapható. E mellett a nagyon körültekintő és óvatos censura is megakadályozza a nyíltabb s őszintébb nyilatkozatokat, a vélemények bátor, hazafias nyilvánulását korlátozza s ezzel erős akadályt képez arra nézve, hogy az írók szabadabban fejezhessék ki gondolataikat. A körülmények tehát maguk adtak okot arra, hogy a szoros baráti viszonyban levő hazafiak levelezés útján fejezzék ki egymás közt érzelmeiket,

véleményeiket a fenforgó viszonyokról s a közállapotokról. Hiszen a censura óvatossága s akadémuskodása sokszor vérig bosszantotta az írókat s nem egyszer értelmetlenné tette annak költői szerzeményét. A példa erre éppen a költői levelek között Ányosnak Barcsaihoz írt levele, mely Ányos művei között a Magyar Minervában megjelent,* e verses költeményben a 40-ik verssor kihagyatott s a nyomtatásban kipontozva lett, mert a költő ezt írta: «ki rabságba döntött szent szabadságodról.»

Ezek voltak tehát külső okai annak, hogy íróink akkor inkább keresték a magánlevelezéseket, mint a hirlap útján való vélemény nyilvánítását.

Belsőbb s szorosabb indító ok volt erre az, hogy ily levelezések által őszintébben, bizalmasabban szólhattak egymáshoz. Szórakozásul is szolgált e költői levelezés, midőn az író gondolatait s nézeteit költői formába öntve hason érzésű társának előadja s leírva megküldi. Kellemes mulatsága a költői kedélyű embernek, különösen oly korban, midőn sajtó s nyilvánosság nem létezett. A gyakori érintkezés a rossz közlekedési viszonyok miatt nehézkes vagy sokszor lehetetlen volt.

E levelek között vannak érdekes költői levelek Ányoson s Kreskayn kívül Bessenyeitől, Barcsaitól, Versegitől, Révaytól. Ezeken kívül Kreskay levelezett Szluha Deme-terrel, Horányival, Virággal, Molnár Elekkel, Pacsaival, Simon Mátéval, Szuhayval, Gvadányival, Báró Orczy Lőrinczczel, kiknek válaszhátiratai között feltalálhatók nem voltak.

Kreskay s társainak költői levelei két- vagy négy-soros rimes versekben irattak, kivéve Révai és Versegi

* Magyar Minerva I. köt. Ányos Pál munkája, 116. lap.

leveleinek egy részét. A költői levelezés terén a francziás nyomon haladóktól a deákosok abban különböztek, hogy ők meg mértékes versekben leveleztek. Révai «Elegyes verseiben» közzétett levelek túlnyomóan ilyenek. A két különböző nyomon haladók néha e miatt szeliden bár, össze is tűztek, különösen, mint már említettük, Révai és Kreskay között volt eszmecsere e miatt, mely alább közlött levelekből kitűnik.

Végül a gyűjtemény befejezéseképpen közöljük Kreskay Imre költői levelezését Seregély István református lelkeszszel, kihez szoros barátság fűzte; e levelek részben jókedvű humoron kívül tanújelei annak, hogy különböző vallású lelkészek mily jól és szoros barátságban voltak már akkor s megbecsülték egymásban az embert, a vallást és a tudós férfit.

A levelek fölé írott címet úgy közöljük, mint a szövegben van, megjegyezzük azonban felvilágosítás s könnyebb megérthetéseképpen, hogy a hol a levél szerzője külön megemlítve nincs, annak szerzője, illetve írója Kreskay; továbbá, a hol a címben a levél írója meg van említve, de az, hogy a levél kihez szól, ki-tüntetve nincsen, a címzett az az az alatt, kihez a levél intéztetett, mindig Kreskayt értjük.

Számos levél fölött ott áll, hogy kitől s kinek iratott.

Hattyuffy Dezső.

I.

Ányos Pálnak Levele.*

Budáról. 1778.

Alig serkentem fel álmas nyoszolyámból,
 Alig távozott el Morfeus szobámból:
 Hogy ismét Musáim Pindusra ragadtak,
 'S egy forrás-kút mellett szédelegni hattak.
 A Természet első tömjényét áldozta,
 A levegő-eget párázat futkozta.
 Pandion szülöttje kirepült fészkeből,
 S hallom panaszeit egy fa rejtekéből.
 Édes indulattal vigyáztam szavára,
 A midőn tekinték kútomnak partjára.
 Látom Kalliopet egy könyvben merülni,
 'S olykor mosolygással ajkait derülni,
 Nyughatatlan lépés ragadott hozzája,
 'S mihelyt jönni látott e szókra nyílt Szája:
 «Olvasd Erfurtomnak nyájas Poetáját»
 «Melly szépen rajzolja Blómorán Mátkáját».
 Megbatsáss Barátom! hogy kezembe vettem,
 Mert a' Versszerzésnek vak tűzét éreztem.
 De gondold el miként reszkedtek kezeim,
 Midőn e Versekben akadtak szemeim:
 «E megbetsült Ember élte zengéjében»
 «Bé zárta magát egy barlang rejtekében:»

* Ányos Pál levelét Budáról küldi Kreskayhoz. Ezen időben Budán volt, hova Nagy-Szombathból tették át s itt körülbelül öt évig foglalkozott a theológiával. Kreskay pedig ekkor a szerzetes-rend könyvtárnoka volt Pesten.

«Hogy így kifejtőzvéen Világ' karjaiból»
 «Részesüljön Erkölt's édes javaiból.»
 «Az az: a Sötétben hogy ne szemlélhessen»
 «'S mivel semmit nem tesz, rosszat ne tehessen.»*
 Nézd el hová t'zélóz furtsa verseivel!
 Miként fertőzteti Pindust vétkeivel.
 Kérlek: ki már úszól Pope mélségében,
 S gyönyörködöl esze' elevenségében,
 Fogd író tolladat, állj ellent mérgének,
 Betset tehetsz Magyar Musák seregének.

II.

Ányos Pálhoz.

Pestről. 1778.

Örömmel olvastam Pali! Leveledet,
 Mert örömmel látom versszerző tüzedet.
 Szerettelek eddig, most kétszer szeretlek,
 Kit Magyar Versszerzők között szemlélhetek.
 De megbotsá'ss kérlek, mert én Erfurtodat
 Éppen nem esmérem, sem Blőmorántodat.
 Németül beszéllnek: én a Német szóban
 Gyakorlatlan vagyok, mint Nyul az uszóban.
 Nem tudom miről ír, tudni sem kívánom,
 Sőt megvallom, hogy nem érthetem, sem bánom.
 Szeretném érteni a Német könyveket,
 Mellyekben sajdittnék józan izléseket,
 Mert vagynak e nyelvben szép tudományokkal
 Bővelkedő könyvek, és ezer hasznokkal
 A tudós Emberi nemnek szolgálhatók,
 Lélek' s test javára böltsen fordíthatók.
 Ha Magyarra látok fordítva helyessen
 Ezekből egy-kettőt, örülök szivessen.

* Armadis 10 Gesang 8. Kreskay jegyzete.

Melly tárgyat tehát nem érem ezekben,
 Lellem Magyar, Deák és Olasz könyvekben.
 Minap: hogy a szomszéd könyv-tartó szobában
 Fel, s alá sétálnék idém' eluntában,
 Minthogy' e szép könyvtár gondviselésében
 Nevelkedik, repdez örömöm szivemben.
 Nyílt édes Hazánknak hasznára 's diszére,
 Magyar Szerzetünknek örökös fényére.*
 Diszessebb részére felvetvén szememet,
 Körül nézém mivel ujjítsam kedvemet.
 Bel, Pray, Cetto, Schwantner nem tettsett Gravius,
 Sem ki Görögökről ira Granovius,
 Egy szóval: lőn az is előttem unalmas,
 Ki mászszor volt rajtam igen is hatalmas.
 Véletlenül egyre vetem szemeimet,
 'S hogy tudgyam ki légyen nyújtám kezeimet.
 Ez volt Anglus Pope, ki haza nyelvében
 Nemzetét mulattya megírott versében.
 Az Emberi állat főbb tekintetében
 Mi légyen, foglalá szép s tudós könyvében.
 Alig napfényt látott, máris Ánglus nyelvből
 Lettek fordítottai külömbféle Nemből.
 Olvashattuk Popet már Franczia Nyelvben,
 Deákban, Olaszban fordítva 's Németben,
 Sajnálottam, hogy még Hazánk értelmére
 Nem ébredett senki által tevésére:
 Úgy hittem magamban. Midőn olvasgatnám,
 'S értelmét több nyelvek között vizsgálgatnám,
 Történetből vévém kezembe pennámat,
 Így tévén Versei kezdeténn probámat.

* Volt akkor a Szerző Első Remete Szent Pál nevét viselő Paulinus szerzetnek Pesti klastromában a Könyv-Tárnak avagy Bibliothekának Gondviselője. Magyar Szerzetnek neveztetett e Szerzetes Társaság, mert édes Hazánkban vette eredetét — és nagyobb része Nemes Magyar Férfiukból állott. Kreskay jegyz.

«Serkenyny fel Barátom! és a kevélységet»
 «'S pompákra vágyódó tsalfa reménységet»
 «Engedjük azoknak, kik Udvariságnak»
 «Hertzegi, 's Királyi fényes méltóságnak»
 «Bálványozó szívvel tesznek áldozatot»,
 «'S példával mutatnak gyáva indulatot. S a. t.»
 De midőn ekképpen már első levélről
 Másodikra jutok, annak értelméről
 Gondolkodva: ime volt bizonyítója,
 Hogy' e könyvnek már más légyen fordítója.
 Örültem, főképpen hogy annak munkája,
 Kinek Nemzetünknel tetszetős Músája.
 Ki szép verseivel gyakran ékesitti
 Hazáját, és Anya nyelvét diszesitti.
 Értem Bessenyei Györgyöt e' Versemben,
 Kinek sok érdemit hálálom elmémben.
 De vajha nagy esze némellyre ne fútna,*
 Ditséretnek nagyobb érdemére jutna.
 Itten kételkedik, ottan mindent tagad,
 Már Hobbes, már Locke, Voltérhez ragad.
 De huzzuk fel elménk' színes kárpittyait,
 Nézzük az együgyü Igazság úttyait.
 Jobb az Igazságban üdvösséges rabság,
 Mint az ujságokban tévelygő Szabadság.

III.

Kreskay Szluha Demeternek.**

Vettem Bessenyei Györgynek Társaságát
 Hazám Fijaival Nemes mulatságát,
 Olvastam nevedet, s mit deák versekben
 Irtál Barátodhoz józan Szövetségben.

* Futó darabok B. Gy. Kreskay jegyzete.

** Szluha Demeter pálos-rendű szerzetes s tanár volt a szerzet felosztatásakor Nagyváradon, különben mint író Bessenyei György társaságához tartozott.

Melly szerentsés ki ki érdemes társakra
 S magához illendő juthat barátságra.
 Ládd Barátom melly szép az ilyen Társaság,
 Melly hasznos az egymást szerető nyájasság.
 Midőn ezért több szív egy Lélekben kerül,
 Gyümöltse hazának mert hasznára derül.
 Phoebe! mit szemlélek? kinek tömjényeznek,
 Helico egy dombján ott a kilentz szüzek.*

IV.

Ányos Pálhoz.

Pestről. 1778.

Küldöm Bessenyei Györgynek Társasságát,
 Hazánkfaival tudós nyájasságát.
 Vedd jó névenn. Láttsz itt több Magyar Írókat,
 S Hazanyelvünket szebb napfényre hozókat.
 Melly szerentsés! ki ki illy szép társasságra
 Szert tehet, hiv, tudós, nemes barátságra
 Hol több szív és Lélek egy karba kerüljön,
 Hogy Haza' hasznára gyümöltsök derüljön.
 Febe! mit szemlélek? kinek tömjényeznek
 Heliko' egy dombján ott a kilentz szüzek?
 Ama roppant Oszlop kinek van építve?
 Illatos rósákkal olly felékesített?
 Látom Orczi Nevét virágos betűkkel
 Függni az Oszlopon örökös tündökkal.
 Párkák! életének fonalát nyujtsátok.
 Hazánk illy Bajnokját el ne ragadjátok.
 Bartsai kapitány a Lantos Istennek
 Kedvesse, s Helikon' ékes Seregének.

* Ezen utolsó két verssor után az Ányos Pálhoz intézett s IV. alatt közlött levél sorai következnek, a 10. verssortól fogva kevés változással.

Kinek zöld borostyánt Parnassus völgyében
Kasztalis' patakja' tsergő megyéjében,
Már szednek a Nimfák; kit hadi dandárok
Közt is feltalálnak Pindusi sugárok.
Gyakran tudniillik magokat mulattyák
Pántzél, sisak, fegyver közt a Magyar Musák.
Lám a Böltességnek nagy Istenaszszonya
Pallász, az erköltsi tudományok annya,
Még mikor Jupiter' agya' velejéből
Vette eredetét mint Annya' méhéből,
Már is szép homlokát fürtös vas sisakkal,
Szoritotta gyenge melyét pántzélokkal.
Tábori készület! vallyon mit jelentesz?
Már tekintetteddel majd kétségbe ejtesz.
Nem: mert a mint rettent felfegyverkezésed,
Vidámitt ellenben mosolygó nézésed.
Nyilván megmutatod e találmányoddal,
Tudományt egyezni hadi táboroddal.
Bárotzi Sándorra, ki annak barátja,
Nézzünk, kiben Hazánk nagy örömét látta.
Olvastam erköltsre oktató munkáját,
S a szép és ékesen szólló Kasszandráját.
Bár tegye valaki ekképen próbáját,
Félek, asztalához ne üsse pennáját.
Idejét áldozta Haza szerelmének;
Ditséretes Lélek! mi Nemes Nevének
Borostyán koszorút fonnyunk Verseinkel,
Hogy ditsekedhessünk nála érdeminkel.
De nem hasogatnak talán szőr szalokat
Mind, kik a nagy Holdban keresnek motskokat.
A Napban is vagynak bizonyos árnyékok
Miről Ég nézőknek szabad szóllaniok.
Már szóllván Bárotzi érdemes tolláról,
Szabad mit itélnünk a szép Kassandráról.
Én ugyan Kassandrát örömmel szemlélem,
S mint Poeta, mesés tárgyát nem becsmélem.

Csak ne lássok rosszszabb olly mesés könyveket
 Magyarban, mellyek megsértik a lelket.*
 De láttam minap egy könyvetskét kezédbe'
 Mondám: oh ne hasson fulánkja szivedbe'.
 Németül volt írva. Hamar elvetetted,
 Mert undorodásba enyelgését vetted.
 Ne keljenek Magyar nyelvre az illy Mesék,
 Mellyektől szív árad, gyúlladoznak Vesék.
 Szülnek akadozó fohászkodásokat,
 Lopva kieredett könnyhullatásokat.
 Illy édes maszlagok, mint annyi örvények,
 Szív tsiklandoztató gyenge költemények.
 S e nyájas beszédek ama gyarlóbb Nemnek
 (Szívek gyengesége okozza) tetszenek;
 De meg nem gondolják azok mint ártanak,
 Melly sok szívben mérges sebet fakasztanak.
 Kik mint édes mézet éles kés hegyéről
 Nyálnak, nem aggódván nyelvek sérelméről.
 Roszszabb: ha ámbár a nyelvét megsértette.
 Édesgető izét még sem felejtette.
 Cithea hegyeknek iszapos völgyeit
 Árnyékolják ezek s ártalmas füveit.
 Szálmacis patakját, s ama fűszereket,
 Mellyek Sardvában izzadnak mérgeket:
 Méz izzel magokat ezek tetszettetik,
 De ki megkostolja halállal büntetik.
 Tsudálatos méreg! mert ki abból evett,
 Mikor haldoklik is gondolnád, hogy nevet.**
 Igy ezektől Iffjak katzagva hevülnek,
 S a szív halálába: mosolyogva dülnek.

* Nem fogja e Verseket hejábanvalóságnak nevezni, ki meg-gondolja, hogy akkor voltak e Verseks írva, mikor még az Iffia-bb nembn az ártatlan és jámbor együgyűség nagyobb mértékben, s a józan indulat nem illy keresve találtatott. Kreskay jegyzete.

** Sardvában vagy Sardinia Tartományban némelly hegy-

Illy meséket tehát külsőbb Országokban
 Haggyunk: teljék kedvek bár találmányokban.
 Irjunk mi is: ám de illendő meséket,
 Sziv ébresztő, józan, nyájas könyvetskéket.

V.

Ányos Pálnak Levele.*

Budáról. 1778.

Barátom! nem birok felhevült szivemmel,
 Dagályos habokat képzelek eszemmel.
 A Magyar Íróknak gyullaszt serénysége,**
 Kik' tollával ujúl nyelvünk ékessége.
 Hidd el, alig hittem szikrázó szememnek,
 Midőn fénnét láttam született nyelvemnek.
 Hogy magyarul olvass! idegennek véltem.
 Mig végre eszemtől bizonyoságot kértem.
 Aggott Orczit látom mint a Sast iffjadni,
 Sebes szárnyaitól felhőket hasadni
 S ha alább ereszti villámló szárnyait
 Szabadonn szaggatya Hibla virágjait.
 Kapitány Bartsai futva megy Tarnára,
 Hogy vegye Ankhisest pántzélos vállára.

oldalokon találtatnak bizonyos füvek, melyek halálos mirigyet okozó tulajdonsággal birnak. Not. Sallust. ad Virg. Eccl. 7. Sőt Magyar Hazánkban is találtatik némelly tó fenekekben, vizes árkokban és mótárokbán illy neme a mérges füveknek, mellynek ereje az ábrázatnak inait öszve vonnya nevetés formára s úgy öli meg azt, ki belőle evett. Lásd Csapó Füves kert. A 75. szám alatt. Kreskay jegyzete.

* Ányos e verse megjelent a «Magyar Minervá»-ban, összes költeményei között a 111. lapon. Azonban némi csekély változás van a kettő között.

** E levél akkor iratott, midőn Kreskay Bessenyei Társaságát küldte Ányosnak. E könyv olvasásának behatása alatt írta Ányos verseslevelét.

Bár szép munkáit is tenné tarsolyába
 S ne hagyná enyészni Ilion hamvába.
 Szerentsés jövendő! tudom feltalálod,
 Midőn Trója helyét ekéddel sétálod.
 Nem szükség hogy többet szóllyak Bartsairól,
 Ki reám mosolyog Musák karjairól.
 Oh látom melyében Miverva lakását,
 Hol erkölts s tudomány találta szállását.
 Elég, hogy éltemnek legdiszesebb kintse
 S hogy szívünket köti barátság bilincse.
 Tovább Bessenyei lanttyán tsudálkozom,
 S versszerző lelkének szivemmel áldozom.
 Kérkedhetik Tisza ilyen szülöttjével,
 Ki olly nyájasan él Parnassus népével.
 De még egyet látok Férjfi öltözetben,*
 Ki élet-törvényt szab a nagy Természetben.
 Barátom! úgy tetszik, hogy meg tsal ruhája,
 Mert nem férjfi, hanem Pallasz unokája.
 Már ez Sok! Oh Égnek s Földnek Teremtője,
 Sziv, elme, okosság s tehetség Szerzője!
 Hány istápot küldesz István Országának,
 Hogy fénnjét emelyék holt Magyarországnak.
 Ideje, hogy szegre függeszszem lantomat
 S e szép néző helyre huzzam fátyolomat.

VI.

Ányos Pálhoz.

Pestről. 1778.

Tsak alig szedhetem szavaim rendekbe:
 Nagy örömet nehéz zárni bilintsekbe:
 Olly örömmel vettem ékes leveledet.**
 Bár közlenéd többször velem illy mivedet.

* Itt Sauer Józsefa aszszonynak könyvetskéje értetődik, mellyet németből fordított Erdélyben. Ányos jegyzete.

** Közlötte ez alkalmatossággal Ányos egyéb verseit is, de fő-

Be szép gondolatok! melly édes izlések!
 Kellemes szózatok és kifejezések,
 Kedveltt Barátodhoz küldött leveledben,
 Látom, melly nemes tűz gerjedez szivedben.
 Oh ha szikrájából hajdan lángra kelhet!
 Nevednek örökös Oszlopot emelhet.
 E mellett egy kedves ajándékot adtál,
 Midőn két könyvetskét kezemhez juttattál.
 Hunyadi Jánosnak egyik szóll éltéről,*
 Egy Filosofusnak másik szerelméről.
 Józan mulatságot ábrázol magában,
 Tetszetős főképen Lilisz mátkájában.
 Ott is, hol Konyinak huratlan lantjával
 Kötődik, nem boszont unalmas tréfával.
 Nyughatatlan Pontyi festi személlében
 Az agg természetet együgyűségében.
 Nézzed az iffjabb kort kiesebb képében
 Vidám Angélika elevenségében.
 Vitéz Hunyadinak festi erköltseit
 Amaz és példákra ajánlya tetteit.
 Én ugyan itt amott ollyasban akadtam,
 Mellynek egy két szavát jóvá nem hagyhattam.
 Mint: hogy Bonfiniust mondja Pajtássának:
 Nagy érdeme rövid Historiájának.

képpen Bartsai kapitány Úrhoz írott és attól vett két rendbel
 Leveleit a Szerzővel. Kreskay jegyzete. Ezen korban, midőn az
 írói munkák kiadása sok nehézséggel járt s ha a szerzőnek kellő
 vagyona nem volt hozzá, a közönség irodalompartolására hiába
 számított, íróink műveiket vagy azok egy-egy részét leírva küld-
 ték el barátaiknak elolvasás s bírálat végett. Erre vonatkozik e
 vers és Kreskay iménti jegyzete. Ezen eset gyakrabban előjön
 e korban s Kreskay is elküldte összeírt költeményei egy-egy
 részét jóbarátainak vagy irodalmi téren már babérokat szerzett
 nevesb kortársainak, mint azt a közlött levelekből láthatjuk.

* Bessenyei György urnak munkái. Kreskay jegyzete.

De meg kell engednünk illy apró gántsokat,
 Hogy ne hasogassunk minden szőr szálokat.
 Pali! e Tudósok versen tsatájára
 Ébredj te is Magyar Versek írására.
 Hazádat s Nevedet hidd el ditsóított,
 Ha gyakrabban Versekkel Pindust ékesített:
 Öregbitsed, kérlek, szerzett ditsóosságát,
 Lássa utánnad is édes örökségét.
 Szépen zengő hangja lantod pengésének
 Betset teend Magyar Musák seregének.
 Zengjen erköltsidnek értekezésére;
 Ez jámbor Embernek elegendő bére.
 Tedd magyar könyvedet Hazád oltárára
 S ne várj Nemzetednek egyéb jutalmára.

VII.

Ányos Pálnak Levele.

Budáról. 1778.

Barátom! különös szerelmet mutattál,
 Hogy egy Magyar Játék néző helyt nyitottál.*
 Mel yben Bornemissza nagy lelkét rajzolja,
 Midőn álbarátság' fátyolát letolja.
 Szomorú esetét festi Hazájának,
 Mint Metasztazio kedvelt Romájának.
 Vagy mint Eurippos Fedra álnokságát,
 A mellyel Zekhenter közli Magyarságát.
 Tiszteld kérlek velem Erdély tartományát,
 Mellyre minden Musa önti tudományát.
 Sokrates Nimfái állnak hét hegyein,
 Admetus szolgája Apolló mezein.
 Azután jer velem, Déván' helységében
 Áldjuk Bornemiszát Musák kebelében.

* E verses levél szövegéből nem tudjuk megmagyarázni, vajjon iskola-drámai előadásairól van-e szó vagy más egyéb-

VIII.

Ányos Pálhoz.

Pestről. 1779.

Értettem Barátom! hogy megbetegedtél,
 Bajos és unalmas fájdalmat szenvedtél.
 Sajnálottam, szívem' viszont megsértette,*
 Mi a te testedet beteg ágyba tette.
 De mivel már hallom, hogy fenn lábbodozzál,
 Eskulapiusnak versekkel áldozzál.
 Arról is emlékezz: hogy ki a Verseknek,
 Istene egyszersmind az Orvos füveknek.
 Ő leszz gyógyítója fájdalmas ügyednek,
 Ki igazgatója versszerző tüzednek.
 Kövessük ártatlan galambnak példáját,
 Melly különösképpen üzi nyavalyáját.
 Ez, ha megbetegszik, borostyánnak ágát
 Tsipdezi, találván abban orvosságát.

ről. Talán Bornemissza Elektrájára vonatkozik. (Toldy Irodalom-története I. k. 55. lap.)

* Hogy Ányos betegsége miért sértette meg barátját, Kreskait, azt csak Endrődy életrajzi adataiból tudjuk meg. Ányos ugyanis meghasonlott magával. «Bizonyos zavar fogta el őt s kínos végletek közt ingadozott. Megvetette a zajongó világ hiu küzdelmeit s magányos czellájába huzódott szomorú könyveivel; gondolatait átengedte a legsötétebb kételyeknek s az embereket kerülni látszott.» Ezen visszavonult állapota nem tartott sokáig. «Ez elkeseredettség, a mulandóság fölötti bánkodás arra készítik őt, hogy egyszerre a másik végletbe essék. Bánatát a gyönyörökbe fojtja; egy időre szakít tanulmányaival, nem igen veszi figyelembe a szerzet szabályait, gyakran elhagyja a klastromot s élvezi a tiltottakat.» Valószínű tehát, hogy ezen kicsapongás okozta betegsége vonatkozik Kreskay megjegyzése. (Magyar könyvesház. I. folyam 45. szám. Ányos Pál költeményei. Endrődy Sándor által írt életrajz 101—114. lapokon.)

Mi is nyavalyánkat hogy megtsillapítsuk,
 Versszerzők tzipmerét hasznunkra fordítsuk.
 Irjunk szép verseket, mulassuk elménket,
 Evvel istápoljuk az egészségünket.

IX.

Ányos Pálhoz.¹

Pestről. 1778.

Kik elébb tsudálták kész tehetségedet,
 Szinte bálványozzák Versszerző tüzedet.²
 Kiesek verseid, édesek, kiszttetők,
 Szem, fül és érzékeny szív gyönyörködtetők,
 Melly illy szép gyümöltsöt mutat virágában,
 Mit ád élemedett fájának korában?
 Bár szeresse Febus Erdély tartománnyát,
 Még sem ott rekeszti minden tudományát,
 Lám az Esztergári hegyek kiessége³
 Lett erdőt kedvellő Nimfák ékessége.
 Lugas kárpitokkal fáknak hús árnyéki,
 A tudomány őrző Musáknak hajléki.
 E kedvelt erdőnek kiesebb öblében,
 Láttam képed mássát Thalia ölében...
 Egykor: hogy annak szép völgyeit vizgáltam,
 S egyik gyöngyvirágos uttáján sétáltam:

¹ Kreskay ezen költői levele egészen átdolgozott alakban megjelent a kassai Magyar Muzeumban 1792. évf. II. köt. 260. lap. Vajjon maga a szerző alakította-e át vagy a folyóirat szerkesztője Bacsányi? azt meg nem állapíthatjuk.

² Azon alkalmatossággal készültek e Versek, midőn Ányosnak «Igaz Hazafi» tzipm alatt buzdíttatásomra készült és M. Gróf Károly Antal Ur ő Excljának ajánlott Versei tellyes megelégedettséggel olvastattak. Kreskay jegyzete.

³ Esztergár Nemes Veszprém Vármegyében a Bakonyban levő Helység, a Poeta Attyának nemesi tulajdona. Kreskay jegyzete.

Tsüggendezett elmém álmélkodásában,
A bőv természetnek merülván javában.
Hallék illy szózatot: Ez leszsz koszorúja,
Majd Vers-szerző sipját a midőn megfűjja.
E szép szózat után szemem s elmém futott,
Mig eredetére szerentsésen jutott.
Ott egy ékes Nimfa Laurusfa tövében
Üldögél, koszorut tartván szüz kezében.
Tsergő levelek közt gyakor kiszökéssel
Zefirus kisztette haját lebegéssel.
Fekete szép haja hó fejér vállait
Mint árnyék szépitti Napnak sugárait.
Gondoltam: szemlélvén isteni termetét,
Hogy nem halandók közt vette eredetét.
Ugy, ki ritka fátyolt boritt artzájára,
Általláttya Napnak melly fényes sugára.
Vidám és mosolygó szemmel méltóztatott,
Mellyel kőszivből is tüzet lobbanthattott.
Nem tudom, mi hévség szökdözött artzámra,
Szemérem szememre, némultság ült számra.
Minthogy félelmemet nyilván sajdlithatta,
Kétségimet önként ekképpen oszlatta.
Én Klio! titkosa Pindus Istenének,
Én őrző Angyala Hippokren Vizének:
E laurus koszorut annak készítettem,
Kit itten Poeták' számába bévettem.
Barátom! már látom fejedén az ágat,
Mellyel nemesbitted a Magyar Világot.

X.

Ányos Pálnak Levele.*

Budáról. 1778.

Imre! sokat igérsz erőtlen lantomról,
 S hizelkedve ítélsz versszerző tollamról:
 Kit még alig márték ama szent forrásba,
 Melly mint Nilus önti Márót Eneasba.
 Tsak meszszeről nézem én e' nagy lelkeket,
 Kiknek a kilentz szüz vezeti kezeket.
 S ha néha közelebb kívánok repülni,
 Már fél útján kezdnek szárnyaim gyengülni.
 Mint Progne szülöttje, midőn tollasodik,
 Megunván kunyhóját égre mosolyodik.
 Annya' repülését kívánnya majmozni,
 De még nem tudja jól szárnyát kormányozni.
 Leesik pihegve udvar közepére,
 Kit egy gyermek vigan köt fonál végére.
 De nem is tanátsos úgy felemelkedni,
 Hogy e nagy elmékkal kezdjünk vetélkedni.
 Mert példát vehetünk Thamiris veszéljén,
 Ki most vakon sétál Pelion vidékjén,
 Marziás is látta vetélkedésének
 Kárát, sokat bizván kürtje zengésének.
 A midőn bőrétől megfosztott testével
 Vizzé vált s uj folyót jegyezett nevével.

* Ányos ezen levele halála után megjelent a Magyar Muzeumban (II. k. 1792. évf. 260. lap) mint «felelet» Kreskay IX. sz. alatt közlött levelére. Ugyancsak közzététetett Ányos költeményei között is, melyek a Magyar Minervában lettek kiadva és pedig a 113. lapon. A Magyar Muzeumban megjelent levél végén jelentette be Bacsányi, hogy Ányos hátramaradt írásait ki fogja adni s csakugyan a Magyar Minervában Ányos műveit közzé is tette.

Szükség tehát Imre! huzzuk meg magunkat,
 S tsak ugy, a mint tudgyuk, pengessük lantunkat.
 Üljünk fel Gellértnek Sziklás tetejére,
 S küldjünk egy bus hangot Rákos mezejére.

XI.

Ányos Pálhoz.

Pestről. 1779.

Ne mondjad Barátom! állhatatlanságnak,
 Mit én elkövetni véltem gyilkosságnak.
 Mit szerelem javal, vagy harag: megvetni
 Sem hasznos mindenkor, sem jó elkövetni.
 Mindkettőnek tüztét emberiségünkben
 Érezzük, élesztő gyanánt a szivünkben.
 Ha az okosságnak zabláján hordozzuk,
 Hirtelen tüzeit kárunkra nem hozzuk.
 Én ugyan kész voltam már az áldozatra,
 Küldvén Verseinket a hideg Stix partra.
 Már édes mienket a láng lebegtette,
 És halaványságát pirosra festette.
 Nem tudom mi szörnyű rémülésbe hozott.
 Minden ereimben hideg vér futkozott.
 Ártatlan jajgatás füleimbe hatott,
 És hogy halálától mentsem meg, úntatott.
 Engedtem a rajtam levő erősségnek,
 Mellyet nyilván véltem lenni Istenségnek.
 Te is, ugy gondoltam, idővel megbánnád,
 Ha szép vagyonodat hamu porban látnád.
 Szivednek az az egy felháborodása,
 Nem érdemlette, hogy olly nagy kárát lássa.
 Tudom, bus tüzednek ki volt gerjesztője,
 Stixre mondom Musám leszsz megbüntetője.
 Adgy időt: meglátod, haragod megszűnik;
 Idővel bú elfogy, a bánat eltűnik.

Az idő, ugy tetszik, orvosa mindennek,
 Mert végre mindenek az idővel mennek.
 Felejtí idővel tinó szilajságát,
 Látván szarvainak jármokban rabságát.
 Ama friss paripa annak idejében
 Kényen rugoldozott Erdély mezejében:
 Ime szügyén hámat, nyerget hátán szenved,
 Zablát vetni habzó foga közé enged.
 Láttom vad Oroszlányt ülni kalitkában,
 Ki hajdan orditott heves Libiában.
 Idővel engedett mérge bilintseknek,
 Ámbár rettentője volt sok tigriseknek.
 Szemlélünk más példát égi madárkában,
 Melly idővel szokik rojtos kalitkában.
 Ott panaszkodik szokott nótájában,
 Mellynek hajdan kedvét töltötte hangjában.
 Te is, ha magadat szoktatod, idővel,
 Nem gondolsz olly igen az irigy nyelvével.
 Egy szóval: az idő orvosa mindennek,
 Mert végre mindenek az idővel mennek.

XII.

Bessenyei György Urhoz.

Pestről. 1779.

Barátom! a köntöst, mellyben öltöztettél,
 S a jó erkölts képét, mellyben lefestettél,
 Tsak avval érdemlem, hogy barátod vagyok,
 Kinek Hazánk előtt tett érdemi nagyok.
 A tűz, melly a Magyar Pindust lelkesitti,
 S magával mind kettőnk szívét egyesitti,
 Önként tudósított nyájos leveledről,*
 S abban rólam tett szép emlékezetedről.

* Ányos Pálnak írta Bessenyei György ur, mellyben ditséretes emlékezetet téssen a szerzőről. Kreskay jegyzete.

Gyakran ugyan alá nézek ablakodra,
 Készittvén köszöntő kezemet számodra,
 De mivel a mellett ülni nem szemlélek,
 Bé szedvén magamat Holmiddel * beszéllek.
 Nem tudom mi vagyon Bugyin vidékiben;
 De ha lugasokkal gazdag erdeiben,
 Ha tsergő patakok pásitos völgyeit,
 Avagy ugró kutak frissittik kertyeit:
 Ha Zefir lengedez virágos tábláinn,
 Hol Flora mosolyog elpirult rosáinn:
 Ha Ceres kedvelli termékeny mezeit,
 S Pomona szoptattya a fák gyümöltseit.
 Ha Progne öttsei zengnek erdejében,
 S hiv gerlitzék nyögnek árnyékosb részében:
 Nints, miért felváltsad Pestnek lármájával,
 Nimfák nyájosságát kies hajlékával.
 Musák a Városi tsevegést utálják,
 Az Aszszonyiságot evvel fellül mulják.
 Ott, hol a tsendesség zöld kárpitok alatt
 Árnyékos völgyekben talál nyugodalmat,
 Hol a piros Hajnal hintegeti gyöngyét,
 Ott, ott találhatod Apollo tselédjét.
 De mindazonáltal engedd Barátidnak,
 Hogy, a mint ohajtják, gyakrann láthassanak.

XIII.

Bessenyei György Urnak Levele.

Bugyin. 1779.

Kis test! be kedvesek előttem verseid,
 Nagy Lélek! melly szépek érzékenységeid.
 Ember szivből irád gondolataidat,
 Mint a természet szült, ugy fested magadat,

* «Holmi». Ily nevezet alatt adott ki egy könyvet. Kreskay jegyzete.

Hidd el, hogy Parnassus Szüzei kedvelnek.

S nemes Verseidbe rendesen vezetnek.

Tápláljátok, kérlek, törődött szívemet,

Gerjedeztessétek szunnyadó Lelkemet.

Oh Paulinusok! Szelid nemes Papok!

Mért ne betsülnének magok kalvinusok?

Tsak szeretetedben ne félj megtartani:

Nem jó Emberségnek a Hittel ártani.

Oh ha barátságom' megtudja Debreczen,

Ellenem Tanátsból majd olly Törvényt teszen

Hogy az Ég elvetett: Mert olly Embereket

Szeretek, kik nyirják néhol a fejeket.

Hát nyirott fő alatt nem lehet Nagy Lélek?

Oh ti házos Papok! kik által nem élek,

Ne bánnyátok, hogy ha nőtelen Papokat

Tisztelek, kik szépen viselik magokat.

Ne ítéljete meg, mert majd elnevetem

Magamat, s jármatok lábom alá vetem.

Be jó az okosság szabadsággal együtt,

Hol a tudatlanság hadarász, de nem üt.

Boldog idők ezek. Talán nyugodalmát

Elhozzák, Hazánknak fedezvén fájdalmát,

Végre az Emberek egymásra esmérnek,

S külön nevek miatt fegyverre nem kelnek.

Vald még, hogy ezeket a Tudomány szüli,

S nem a vetélkedés, mely az Embert öli.

Örülök Barátom! ártatlan szivednek,

S igaz tiszteletre méltó személyednek.

Alig várom azon szempillantásokat,

Hogy megént érezzem jó társaságokat.

XIV.

Ányos Pál Bartsay Kapitánynak.*

Nyughatatlan szívem már nem bir magával,
 Reszked, hogy szólhasson szíves Barátjával,
 Ki Mars trombitája pusztító hangjától
 Lázzodván, bujdosik édes hazájától.
 Így repült Oréstán más fele karjából,
 Fagyos Szavojai havasok gyomrából,
 A midőn Sajjának mérges hullámjain
 Olasz függött, Olasz rontsosult tagjain.
 De hol találhatnak könyvező szemeim,
 Hol szorithatnának melyemhez kezeim?
 Midőn a Vitézek tolyongó számában
 Éppen nem bizhatok szemem világában.
 A mint Elbe félve gördítti habjait,
 'S Király-Grátz mutatja rettentő sántzait,
 Terhes por felleget látok emelkedni,
 Melly miatt a Nap-is készül sötétedni.
 Felette két fejü Sasok lengedeznek
 Kik szárnyakkal zúgó habokat képeznek.
 Közötte számtalan fegyverek szikráznak,
 Mellyek ditsősséges veréttékkal áznak.
 A tátos paripák lángokat hortyognak,
 Trombitáktól szomszéd kő-sziklák harsognak.
 Szóval: itt a halál ezer rajzolásban,
 Öldökli szememet minden pillantásban.
 Itt, itt látok egyet déltzeg paripáján
 Vágtatni, mint Hektort Simois határán.

* Ányos e levele némi változással közölve lett Ányos művei között a Magyar Minervában (Bécs. 1798.) 115. lapon. Mi itt úgy közöljük, mint Kreskay hátrahagyott iratai között előfordul.

Vagy mint vitéz Sceval Császár táborában,
Ki szégyenlőn bizni nyílas paiz'ában,
El-veti, 's úgy rohan Pompejus népére,
Mint Pardutz a Vadász törének élére.
Egek! e bajnokban Bartsait szemlélem,
Nem; nem hibázhatok, úgy van amént vélem,
Látom, hogy Parnassus épül homlokából,
S most-is versek hullnak pisztol tartójából.
Grátziák futkoznak lova serényénél,
Pallás védelemje tsügg vitéz melyénél.
Eneás szerzője hullámlik z'ebjében,
S Tassus, ki élni fog Armida nevében.
Emlékezz-meg Roma most Juliusodról,
Ki rabságba döntött szent szabadságodról.*
Néki-is kedves volt tenger habjaiban
Uszva tudós könyvet zárni ujaiban.
Jöjj vitéz Barátom ki-nyílt karjaimba.
Jöjj, hogy meritselek sohajtásaimba.
Mellyek a barátság szentelt törvényéből
Folynak hiv lelkemnek rejtek örvényéből.
Bár ama nagy Görög fel-kelne hamvából,
Ki Venust rajzolta Frine állásából.
Hidd-el látván együtt dobogó szívünket,
Léda Fiainak festene bennünket,
Már elég. El-hagyom ismét kebelyedet,
Huzd ki hüvelyéből vitéz fegyveredet.
Nyargalj száz vitézid vezérelésére,
'S pillants egyet vissza Buda bértzekére.

* Ezen verssor a Magyar Minervában közlött versből kihagyott s helye vonallal jelettetett, a censor a «rabság» s «szabadság» kifejezések miatt a sort kihagyatta.

XV.

Ányos Pálnak Levele.

Budáról. 1779

Talán szüntelenül ott függnek szemeid,
 Hol jó barátunkra köszönnek kezeid.
 Mert nem is tekintesz Mátyás udvarára,
 Hol Palid nyögve dől Musái' karjára.
 De én gyakran látlak szökő álmaimban.
 S gyakran is nevezlek sohajtásaimban.
 Midőn Parnassusnak felülsz tetejére,
 Terjesztvén hangodat Árpád Nemzetére.
 Szerentsés alkotmány véres mezeinken,
 Hogy olly mosolyogva lebegsz sziveinken
 Felvágjuk nevedet egy Nyárfa hejára,
 Nöljön véle együtt hazánk tsudájára.

XVI.

Ányos Pálhoz.

Pestről. 1779.

Mintha szedegetném Zeilán gyöngyeit,
 Midőn levelkédnek olvasom rendjeit.
 Ezek az eleven versek lelket adnak
 Nekem is, és a szent forráshoz ragadnak.
 Szomjuznak ajjakim a kút grágyájánál,
 Hol sokan részegen hevernek partyánál.
 Ott egy kies fára mettszettem nevedet,
 Hol gyakran lebegni látom nagy lelkedet.
 Olvasd el, majd midőn a kilentz szüzeknek
 Viszed kedves zsoldját uj remek verseknek,
 Kérlek, ha meg fordulsz ismét völgyeibe,
 Meritted kulatsodat szentelt Vizeibe.
 Juttass abból nékem egy néhány tseppeket,
 Majd küldök ugy vissza nyájosabb Verseket.

XVII.

Dafnis Orfeusnak.*

Egy Tavaszi mulatságnak alkalmatosságával.

Pestenn. 1779.

Orfeu! mit látok? Flora' szép kertyében
Euriditzédnek látlak örömében,
Ah vigyázz Orfeu! ne tekints szemében,
Hogy vissza ne ejtsed Plutó tömlöttzében,
Előtted ült, kiért hajdan fohászkodtál,
Ki utánn elmédben, s szivedben fáradtál,
Kiért áldozatot Venusnak fogadtál;
Véled mulatozott, ki utánn aggodtál.

Istenaszszonyt véltem elrejtve képében,
Leda Leányának néztem természetben,
Kupidó fáklyái perselték színében,
S az Anna tréfái jádzottak szemében.

Hidd el nagyon féltem, hogy meg ne szüntessed,
Szived tárgya után szemedet ne vessed,
Hajdani szépségét képénn ne keressed,
S mit kedvelsz, miképpen magadtól menthessed

Küszködött erköltsöd maga erejével,
Mig sziv az elmének birt tehetségével,
Győzte maga magát józan erköltsével
Nyilván ditsekedvén bajnoki szívével.

De midőn kezébe tzitarádat vette,
S tetszetős nótákra ujjait vezette,

* Verseghi Eugenhöz irattak e versek, melyekben a Poezis-
ból költsönzött nevek alatt, egy valóságos történet ábrázoltatik.
Kreskay jegyzete. E verssel összefüggésben van a XVIII., XXII.,
XXVII. sz. alatt közlött verses levél. Úgy látszik, Dafnis név
alatt Kreskay, Orfeus név alatt Verseghi szerepel, ki mint élet-
írásából tudjuk, igen ügyesen kezelte a zenét is.

Hangok kiességét szava kettőztette,
Ekkor erköltsödet próba kőre tette.

Egygyütt zengedezettél hegedüd hangjával,
Egygyütt gyulladoztál Kupido lángjával,
Vigságra vezetett vig indulattyával,
Fohászkodásokra fohászkodásával.

Igy láttam Apollót kedves Dafnéjával
Hogy lelkesítette Parnassust lantjával
Tsudálva hallgatta Titirus nyájjával,
Pindus kőszálai Musák' patakjával.

Talán elhibázott egy pendittésével,
Személyeden függvén hoszszas nézésével;
Ekkor vesztetted el lantod' érdemével
Nyert prédádat a szép Euriditzével.

Szerentsétlen! reá szemedet vetetted,
Tett fogadásodat már elfelejtetted,
Személlye' szépségét bálványoddá tetted,
De jaj! melly hirtelen ismét elvesztetted.

Ezt a komor Plutó alig hogy láthatta,
Boszulló haragját nem tartóztathatta,
Az ártatlan prédát egybe elragatta,
És Prozerpinának tüstént általatta.

Pe'sgett az elhült vér minden ereidben,
Fájdalom patakja áradt szemeidben;
Bánod, hogy olly erő nints tehetségidben,
Mellyel ismét viszsza vehesd kezeidben.

De ne busulj Orfeu! nem sokat vesztettél
Abban, kit gánts nélkül csak nem is nézhettél;
Ha egy tekintetért így meg büntettettél,
Jobb, hogy Kupidótól már rég butsút vettél.

XVIII.

Orfeus Dafnisnek*

Tavaszi mulatságokról.

Egykor tavasz vége felé Pallás aszszony Böltseit
 Ki-ereszté keze alól, hogy unalmas könyveit
 Félre-tévén, mulatnának, 's Flora színes kertjeit
 Vagy az erdőt látogatnák, vagy Pán Isten mezeit.

E seregnek nagyobb része Epeussal el-indult,
 Erdők közé; Diannátul vigasságot ott koldult
 Hol Akteon vadat üzvén szarvas képre el-fordult
 Midőn a feredő szüzek testét látván el-bámult.

Ez a kártyát választja, az a tekének játékát
 Forgat amaz Bellonátul költsönözött paripát,
 Ki ki amint kedve hozza üldözi bölts unalmát,
 Még a kedvetlen Mopsus-is meg-indítja tréfáját.

Kissebb része ezen Népnek Minervának udvarát
 El-nem hagyta, nem kívánta erdeiek sátorát
 A városi Isteneknek látogatván hajlékát,
 Nevetséggel nyájassággal tölté komor homlokát.

Bizva vala e nyájatska Dafnis gondos kezére,
 Dafnis, ki a vers szerzésnek majdnem legfőbb mestere
 Ugyanezért Tritonisnak titkosa és kedvese,
 Könyvekkel telt tárházának kitsin, de hív őrzője.

Előtte jár: a kis sereg szereti kis Pásztorát,
 Hiven, 's bátran követgeti nyáját, kedvét, s játékát,
 Orfeus-is velek sétál, el-felejtí hárfáját,
 Hazájának modja szerint beszél, 's üzi tréfáját.

* Ezen költemény összefügg a XVII. sz. a. közlött verses levéllel. E vers szerzője Verseghi. Lásd a XVII. sz. a. közlött jegyzetet. Igen érdekes részletek vannak e költeményben, melyek némi betekintést engednek a főváros akkori viszonyaira, különösen a polgári élet mulatságaira.

El-indulván először-is Neptunusnak partyait
 Járják, 's kéri evezésre Palæmonnak hajóit,
 De Eolus nagy haraggal hányván vizek habjait,
 Utáltatta minnyájokkal Amfitrite udvarit.

Azomban szép Melicerte fogja Dafnis karjait
 Véle együtt tsinált hidra el-vezeti Társait,
 Erre vitte már ma, úgy mond: Mars rettentő fajzatit
 Kik dsidákkal ijesztgették minap Burkus táborit.

Átal menvén el-beszéllé ezen népnek erkölsét,
 Bajnoksága eredetét, fegyverének erejét;
 Még a vizen tul meg-látta a ferdőnek tetejét,
 Akkor újra kis Dafnishez így kezdette beszédjét.

Dafni! mivel kedvedet megszegte mérges habokkal
 Eolus, im vigasztallyon e ferdőtske mosdással,
 Ebbe járnak a Napoeák, szép Elek a Musákkal,
 Vigadhatztz itt midőn akarsz a mennyei karokkal.

El tűn. Ezek a ferdőnek megnyitják két kapuját,
 Látyák Jápix Mesterségét 's az Istenek trónussát,
 A vizekbe ugrándoznak, mosdanak, meg kotsiját,
 Febus tengerbe merítvén el-nem kezdé nagy álmát

Más nap Ceres majorjába viszi Dafnis társait
 Hol a művelt földnek gyomra jó gyümölsü ágait
 Mutogatja Vendégének, szép illatu szálait,
 Zöldellő kis gazdagságát veteményes ágyait.

Itt nem messze a Brontesek sisakokat koholnak,
 Mellette a Fidiások fa képeket faragnak
 Dafnis pedig társaival azomba jól vigadnak,
 Küzködnék az Orfeussal, nevetkeznek játszanak.

Jön azomba maga Ceres, tele rakta karjait,
 Ambrosiát hoz Nektárral, kínálgatja fiait,
 Együtt vigad, jó példát ad, tölti Bakkus borait
 Tömi színes bokkrétákkal kinek kinek ujjait.

Nem volt elég a mulatás, ki ki Flora udvarát
 Emlegetvén el-indulnak, 's a virágok táborát,
 Ennek rendét 's külömbféle színeit és illatját,
 Meg-vizsgálják 's meg-ditsérik a szép Kloris munkáját

Alig lépnek-bé a kertbe, egy rósátska meg-mozdul,
Éppen akkor serkene-fel déli édes álmából,
Álmos szemmel Dafnisra néz, de végtére el pirul,
Vámra méltó ortzájával a Föld színre le-borul,

Dafnis mintha nem-is látná, tovább viszi seregét,
Mutogat a violára, ditséri szép termetét,
De azomba a rosának nem felejtí szemérmét,
Gondolkozik, vissza menvén, hogy ditsérje erkeltsét.

Szép kert, ugymond társaihoz, szép kert éljen Istene,
Oh mely kedves a szegfűknek amott rengő kebele,
De jajj sokkal drágább ama Hiacintok serege,
Még itt is van egy ágatska, szép Narcissus a neve,

Oh melly nagy kár, hogy ezen kert egybe megfogyatkozik
Nints rósája, a rósa ág sehol nem találtatik,
Igy teteté Dafnis magát: a rósa emelkedik
Sőt mit mondok a napfénynél ime ott játszadozik,

Mennyünk hozzá, még meszszirül mosolyog szép artzája
Mintha reánk várakozna, ide fordult ajjaka,
Ditsérjük meg a mint illik: ezt ki-mondván halada
A rósátska fel-éledvén hozzája meg-hajula.

Nyittya Dafnis ditséretre el-készített ajjakit,
De jaj a szem el-bámulván tartóztatja szavait,
Sohajt, halgat, és elpirul: Flora aszszony tsudáit
Ki ditsérné, ugy mond végre, méltóképen karjait.

Tovább mennek, 's bokkrétákkal ékesítették fejeket,
Illatokkal, 's gyümöltsőkkel meg-töltetik kebleket.
Mindezekkel meg-tisztelik más nap ama Szüzeket
Kik Vestának éllesztgetnek ujjabb 's ujjabb tüzeket,

Igy el töltvén Pallas népe örömének napjait
Végtére meg-látogattya Pán Istennek Sátorit,
Hol a borzas Satyrusok tartják Bachus tántzait,
S a Pásztorok legeltetik Titirusnak nyájait.

Itt van ama lovaglásra tanitgató iskola,
Mellynek magos gerendáin függ négy vagy öt paripa,
Fából áll e mesterséggel egybe kapcsolt karika,
Mellynek sebes szeleknél-is sebesebb a forgása.

Itt tanulja a lovaglást, a ki Marshoz esküszik.
 Fel-ül a fa-ló hátára nyargal mert forgattatik,
 Tzélba veti nyargalás-közt lapdáját ditsértetik
 Ha a lovonn megmaradhat, és lapdája bé-esik.

Ezt meg-nézvén el sétályák Silvanus lugossait,
 Viszsza térnek, mert Epeust várják, 's Mopsus társait,
 Kik el-hagyván Diannának nyilakal tölt halmait,
 Még azon nap meg-is szállják Pallas háza falait,

Öszve ülvén az egész nép emlétti vig napjait,
 Ki ki elől számlálgatja örömének okait,
 Örökre kél újra szivek, Pomonának kapuit.

Ki-ki mondja: látogassuk Pomonának kapuit,

Egygyes szivvel el-indulnak bé-jelentik magokat,
 Pomonnának; ki azonnal mutat gyümölts ágokat
 Ki hozattya pintzéből a meghűtött borokat,
 Nimfáinak süteményét, a nyársra vont ludakat.

Itt van férje Pomonának, vigad vendégeivel,
 A Fiss Hebe nem különben kedvet éleszt képével,
 Miről előbb az árnyékba nevetkezett nényével,
 Most uj kedvel nevet, tréfál, vadász tekintetével.

Örül Mopsus, az Orfeus kezdi görög verseit,
 Vigad Dafnis a sereggel szedi kertnek kintseit,
 El-rejtődnek Hebe elől, nem türhetik szemeit,
 Orfeus is elfelejti Plutó setét völgyeit.

Láttya Venus ezt azomba, láttya Pallas seregét,
 Vigasságát, nevetségét, játékát és örömét
 Kevél szivét arra inti, mikép Pallas szépségét
 Páris előtt kissebbitse, 's szomorítja tselédjét.

Alectohoz megy azonnal. Pomonának udvarát
 Szálld-meg, úgy mond: nem nézhetem ellenségem táborát,
 Fajzatim közt vigadozni; te el-kezdett játékát
 Rontsd-meg, pusztítsd módod szerint mulatozó arnyékát.

Jön Alectó, 's rut békákkal hinti kertnek utjait,
 Hogy ezekkel megszalaszsa Hebe, 's nénnye lábait,
 Egy kigyóval alattomba Mopsusnak-is karjait
 Meg-keritti, 's fel-éleszt haraggal tölt szavait,

A félelem, és a harag, fel-bontyák az örömet,
 El-oszlanak szomorkodva; én is akkor nyelvemet
 El-felejtván azt mondtam: soha Pallas örömet
 Még Páris él, nem találhat Venus előtt érdemet.

XIX.

Tiszt. Horányi Elekhez.*

Pestenn. 1779.

Barátom! nagy ujság: s mert magamba nem fér,
 Közlöm veled: Kedves Bessenyeink meg tér.
 Lásd itt a tudomány' drága szép gyümölcstét,
 S a Mennyei győző ihletét, erköltsét.
 Ezt a jámbor Embert alig szemlélhettem,
 Nem tudom mi okból, tudom, hogy szerettem.
 Hogy azután szívét több izben próbáltam,
 Sok jó erköltsöket benne feltaláltam.
 A Hazafiui Magyar Társasságba,
 Mellyben fáradozik, léptünk barátságba.
 Éppen mikor én is arról gondolkodtam,
 És annak módjáról, s végéről aggódtam,
 Hogy' s miként lehetne bővebb Haza nyelvünk,
 Szebb s tökéletesebb: s azt fellyebb emelnünk:
 Ez érdemes Ember akkor lép szobámban,
 Talát kedve szerént egy Magyar munkámban.
 Egyenlő akarat Szívek egyességét
 Szerzi, szeretetnek szülvén nyerességét.
 Oh vajha melly dolgot felvettünk vállunkra,
 S mellyet biztunk Bétsbe küldött Barátunkra,**

* Horányi Elek (Ferencz József) kegyesrendi tanár, neves egyházi s irodalomtörténet-író, kivel e levél szerint Kreskay szoros barátságban állott. Úgy látszik, Horányi ekkor a váci Theresianumban tanárkodott.

** Egy Magyar Társaságnak felállításában együtt fáradoztak e Jóbarátok, melly azután tellyes igyekezettel és szorgalom-

Oh vajha szerentsés végére hozhassuk,
 S Hazánkat e jóval megboldogíthassuk.
 De: ragad örömem' s majd szívembe nem fér,
 Barátim halljátok! Bessenyei megtér.
 Megtér az Idvösség' szorosb ösvénynyére,
 Honnan ki tért Óse szabadság kénynyére,
 Nap fényre derültek bokros kétségei,
 Midőn a valóra felnyiltak szemei.
 Idvességes látás! áldom Istenemet,
 Kihez Barátomért emeltem kezemet.
 Oh melly buzgó öröm lepte meg szívemet,
 Hamikor áldoztam érte kérésemet,
 Láttá jó barátom e kívánságimat,
 Kebelébe szedte fohászkodásimat;
 Jóra magyarázta munkálkodásomat,
 Mert a Szent Szeretet szülte tanátsomat.
 Egek! mit szemlélek? mi pöffög mérgében?
 Amott a kősziklák mohos üregében.
 Ajkát rágja, véres tajték hull szájából,
 Szikrák fetskendeznek szeme forgásából,
 Egy rongyos szoknyában gúggol a kietlen,
 Majd két fejet mutat, majd ismét fejetlen,

mal a Magyar nyelvnek bővítésében, szebbítésében és e nyelvben
 több hasznos tárgyú könyveknek írásával és kiadásával eszközölő
 gyarapításában foglalatoskodna. Hét tudós Férjfiukból és érde-
 mes Hazafiakból állott az első ülés 1779-dik Esztben, Május
 Hónapnak 10-dikén Pestenn. De mivel ezek többféle Vallásuak
 valának, minthogy nem a Religionak ügye, hanem egyedül a
 Haza' nyelvnek disze volt munkálkodások' tárgyául kitéve, a
 kákánn is görtsöt keresni szokott balítéleteknek elkerülése miatt,
 Bessenyei György Ur a harmadik ülésből Bétsbe küldetett, egy
 királyi kegyelmes Engedelemnek, avagy Diplomának kinyerése
 végett: kinek Bétsben történt hosszasabb maradásával s igye-
 kezetének meggátoltatásával dugába dőlt az egész elintézett
 dolog: Kreskay jegyzete.

Marással fenyeget vad igyekezete,
 Kigyót, békát okád minden lehellete.
 Rut fekélyek folynak egész teteméről,
 Függ porontya földig tsüggő emlőjéről,
 E Tsudát Irigység hordozta méhében,
 Ő szülte a világ vadabb idejében.
 Otsmány Fajtalanság dühös emlőjéből
 Szoptatta, s hizlalta túr-varas testéből.
 Kevélység rengette dölfös böltsőjében,
 Gyölölség nevelte kietlen ölében.
 Pártütés, vérontás az ő mestersége,
 Ember vér patakból árad ditsősége.
 Im! küszköd egy jeles Iffiat elnyelni,
 Vagy rongáltt testével kölykeit nevelni.
 Uh! mint agyarkodik: forr mérge gyomrában,
 Hogy az árthatás nincs többé hatalmában.
 Mert kemény lántzokban senyvednek kezei,
 Isten haragjának zárják bilintsei.
 Ah fussunk! hadjuk itt; maradjon odvában,
 Mennyünk mi az Ige világosságában.
 Társaim! hozzatok illatos rosákat,
 Gyöngyvirágok között gyenge violákat,
 Ah kössünk e naponn jeles bokrétékat,
 Készítsünk fejünkre szagos koronákat.
 Musák pengessetek hangos tzitarákat,
 Kössetek borostyán ágból fonyt pártákat,
 Halja meg Nemzetünk idvezlő nótánkat,
 Mert jeles történet vidittyá Hazánkat.
 Ditsősség oltárját Szágmennel * tiszteljük,
 Mellyre Barátunknak érdemét emeljük.

* Sagmen, másként Verbena. Him szaporafű. Ez a fű olly
 betsben tartatott a Régieknél, hogy kik követségben küldettek
 más Hatalmasság, avagy Ellenség eleibe, ezt a fűvet a Templom-
 nak vagy várnak falai mellől, vagy pítvarából felszakasztván,
 magokkal vitték, honnan ki ezt vitte, Verbenariusnak nevezte-

XX.

Révai Miklós Kreskay Imrének.*

Nem lebegett a tsendes egen bús felleg, homálya
 Mult a rút ködnek, s tiszta időre derült,
 Gyengén lengedezett a friss nap enyiszeti szellő,
 Indult a hevesebb napnak enyhitni tűzét.
 Én is egészségem kedvéért néma szobámból
 Messze ki-indulván friss levegőre megyek.
 A Sebesebb járás lankasztott gyöngé erőmben,
 A térséget azért nézni megállapodom.
 Ott folyt a Keresis, 's nem zúgott a sebes habja,
 Mélyebb árkában olyan haraggal erőt,
 Mint mikor a magasabb havasokról zápor esővel
 Fel-dagad éktelenül, 's gátjait hordgya vize.

tett. Fest. és Lir. I. 1. c. 24. Áldozattételek alkalmatosságával is e füvekkel rakattak meg az Oltárok, ugyan azért Szent fűnek nevezték a Görögök. Fő fájás ellen igen jó felketni. Lásd Csapó Jos. Fűves-kert. 334. szám alatt.

* Bessenyei áttérése nagy örömet idézett elő a pálosok között, költői leveleikben egymásnak adják tudtul az örvendetes hírt. Eljutott a hír Révaihoz is, ki kegyesrendű pap vala, ő is örül az örvendetes hírnek s örömét közli Szluha Demeter pálossal. «Elegyes versei» között az 51. lapon emlékezik meg erről Szluhához írt levelében, melyhez egy költeményt is csatol. Kreskay hátrahagyott iratai között több változtatással szintén előjön e költemény Révai Miklós — Kreskay Imrének czímezve. Úgy látszik, néha azon kor költői ugyanazon költői levelet másik társukhoz czímezve is elküldik némi változtatással. Jelen esetben Révai Szluha Demeterhez írt költői levelét küldi Kreskaynak, több változtatás ugyan van a levélben, de tartalma s tárgya ugyanaz. A változás több helyen más szavak használatából áll, néha az egész sor különbözik. E levelet úgy közöljük, mint Kreskay hátrahagyott iratai közt előjön. Hasonló eset Kreskaynál is előfordul, mint a költői levelek közt látjuk, ily hasonló levelek Kreskay levelei Virághoz és Verseghihez.

A mint ott azután a zöldes partra ledölök,
 És magamat szabadabb gondolatimnak adom.
 Szenderedett szemeim mélyebb álomba merültek,
 És a meg-fáradt test ki-nyugotta magát,
 A sebes ész, ki serény munkáját nyugtalan üzi,
 És most futkos alatt, most az egekbe repül,
 A kire sem lankadt munkák, sem az éjszaka nem zár
 Álmod, hanem mindég szárnyain ébren haboz,
 Ó széllyel kapdozva tehát ott szülte szerentsés
 Álmomat, a mellyet most is örömmel írok,
 Bessenyeit láttam, de nem ám a régi Pogányság
 Álmadozásának furtsa meséje között,
 A hol sem tudom, hogy mi hegyek tetejébe fel-épült
 Kar tsak hiúságot költ, s enyelegve mulat,
 'S tántorodott seregek képzelt italokra kerülvén
 A feslett szerelem motskáit inni merik;
 Más szentebb hegyekenn mély völgybe ereszkedik ébrett
 Lelke, s magányosság bús kebelébe borul,
 Ott, a mely részről aranyos sugárait égnek
 Tisztán alkonyodó napja Pozsonyra süti.
 Ó erdős nagy hegyek, ti hegyek közt ritka mezőkre
 Közbe szakadt szép völgy öblei tsendes hegyek!
 A hol mesterség ki tanult keze még soha nem járt,
 És a természet tsak maga irta magát,
 Bessenyei boldog lantjának tárgyai, szépen
 Abrázolt helynek képei, tsendes homály.*
 A Szent írtózás mire gerjesztette-fel itten,
 Mély sziv érzését, és sebes elme tüzét.
 Istenem Ó! úgymond, s keseredve fohászkodik, égbe
 Fel-vetvén szemeit, kéz felemelve kiált.
 Oh még meddig haboz Lelkem? mire térjek, hogy adjak,
 A sok meg-szakadott vélekedésnek hitelt,

* Itt Mária-völgyét (Marienthal, Pozsony mellett) érti a költő,
 hol a paulinusok zárdája állott, a melyben Bessenyei sokszor
 megszállt s szeretett időzni.

Emberi büszke nemünk, ki igen vagdalkozik érted,
Tollal, fegyverrel szüntelen hartzra ki száll.
Úgy vitat ki ki, hogy szentebb törvényidet érti,
És oltárt igazabb tiszteletednek emel.
Ah az Egyház, a mellyet erős kő-szálla egyetlen
Szent Fiad építetett, nem szakad annyi felé.
Egységét, és egy Tudományát egy Feje tartya,
Egy test, egy Lélek vet csak egy Urba reményt.
Megfoghatatlanság jelesebb jegye, mellyet örökre
Szentül ígértél, 's nem tsalod hivedet,
Nem de te Szent lelked szólta hajdan Dániel által.
Ég, feld ígédet tiszteli, 's minden erő.
Jön az idő, támaszt majd olly Országot az égnek
Istene, és e nagy földnek hatalmas Ura.
Melly el nem bomol, és a melly soha meg nem hanyatlik
'S nem fog más rabló Népnak adatni soha,
Ront meg-emészt, sőt minden egyéb országokat annak
Méltósága, 's örök nagy birodalma marad.
Vallja közönségességét, 's azt messze Világnak
Minden Nemzetinél hirdeti minden idő.
Tiszta tanítását igazán s félbe szakadtlan
Rendet Apostoliság hiv követőji hiszik.
Boldog Tagjaival szentségét Szent Feje közli,
És az igaz szentség eszközt osztja velek.
Ott Tsalhatatlanság örök ígéretnek utánna
És az Igasságnak Lelke lakoznak együtt.
Nem ronthatnak erőt pokol irigy ajtai rajta,
'S menyország kapuit nyitni hatalma vagyon.
A vagy e hét hegyen el-széledt Nagy Roma, Világnak
Asszonya, 's ily jegyeket, nem de nem hogyte viselsz.
Ah esmértesd-meg velem ó! örök Istenem! a mit
Tudni a Természet, 's emberi elme tsekély.
A Te ajándékod 's te örök fényed tüze, látom,
A hit, 's téged azért kérlek, imádlak azért,
Álmom el-hágy, az öröm buzgóbb indulati fornak
Serkent véremlen, ébredek, álmom elhagy.

Istenem! azt mondám, mind erre malasztodat adjad,
 Azzal; hogy habjaiból ő kievezze magát.
 A miket ő Irásaiból kívánva sohajtok,
 'S bennem az ébredtebb ész gyakorolni szokott,
 Álom is olyanokat tsakugyan szül óhajtvá magának
 Mindezeket már hadd haljuk, hogy egyszer igaz.
 Fel-kelek a partról, megyek a Városba sietve
 Ismét, hogy magamat néma szobámba vegyem:
 'S víg szárnyokra kapott ujság örvendetes hirrel
 Ott repdes, szemközt főbb örömökre talál
 Megtért Bessenyeink, vak Eretnekségnek hitetlen
 Hályoga mult, 's nem vet tiszta szemének homált.
 Kéz fel-emelve tehát Istent áldottam azonnal,
 És irom versben most öröm énekemet.

XXI.

Tiszt. Révai Miklós Urhoz,

Nagy-Váradon a Rajzolásnak Királyi Tanítottjához.*

Pestről. 1779.

Megbotsáss Barátom! hogy a felső széllel
 Jutok én-is hozzád váratlan levéllel;
 Önként szövetkezem a nyájasabb féllel,
 Melynek már Hazánkban neve terjed szélyel.

Hogy Alagyaídat kezeimbe vettem,
 Szokatlan módjának tsudálója lettem;
 Febus' ihlésének olly hevét érzettem,
 'E versben-írásra mellyet kiszttetttem,
 Számosan már Pindus' bértzeire hágnak
 Ditső oszlopokat rakván Magyarságnak;

* Kreskay hátrahagyott iratai között ezen levél «Pestről 1779» van címezve, Révai «Elegyes versei között 233. lapon 1778. év-számmal van ellálva. A kéziratban előforduló levél az «Elegyes versek»-ben közlött levéltől több részletben különbözik, sőt Kres-

Tépik leveleit a' borostyán ágnak
Sokan golyóbisán e' tudós világnak.

Te a' ditsóssággal meg nem elégettél
Melly többekkel közös, 's különbözést tettél:
Talán némeilyektől inkább ditsértettél,
Hogy a' Vers-szerzésben mesterségesb lettél.

De ki ellent állasz hajdani szokásnak.
Kétséges módjával a' megmásulásnak;

kay két kézírata is változatot mutat. Verseinek 1779-ben történt összeírásánál a kezdete nem az, mi az 1791-iki összeírásban s a Révai Elegyes Versei között közlött levélben van. Az 1779. évi összeírásnál négy versszak közöltetett, melyek ép úgy az 1791-iki összeírásból, mint Révai Elegyes Verseiből hiányzanak. E négy versszakasz következő:

Ugy vagyon Barátom! Megtért Bessenyei,
Napfényre derültek bokros kétségei,
Elmultak a mesés igéknek jelei,
Midőn a valóra felnyiltak szemei.

Idvességes látás! Áldom Istenemet,
Kihez Barátoméért emeltem kezemet
Oh! melly buzgó öröm lepte meg szívemet,
Midőn feláldoztam gyakor kérésemet.

Látta jó Barátom e kívánságimat,
Kebelébe szedte fohászkodásimat,
Jóra magyarázta munkálkodásimat,
Mért a szent szeretet szülte tanátsimat.

Örömem tárgyául lépek leveledre,
Szép lantoddal furtsa zengedezésedre,
Tsudálkozva nézek vers-szerző tüzedre
S remek munka gyanánt tett mesterségedre.

Ezután következik az ezuttal közlött verses levél harmadik szakasza, a két első versszakasz az 1779. évi összeírásból hiányzik. Ezen kívül több változat észlelhető a Révai Elegyes versei között közzé tett levél s az itt közölt 1791-iki kéziratban foglalt levél között is. Az Elegyes Versek közt levő verses levél 40 szakaszból áll, a kéziratban pedig 43 szakasz van. Az 1791. évi kézirat s Révai által közölt verses levél végső szakaszai külön-

Uj Görög letzkét adsz versben foglalásnak:
Oh! szoros törvény ez a' Magyar szóllásnak.

Elsők a' Görögök Versek' szerzésében,
Lant pengéssel versek' énekelésében,
Hosszú, avagy rövid szónak mértékében
Meghatározva volt hang minden igében,
Jutván a' Deák nyelv az arany időre,
Hamar számot tartott a' Laurus veszszőre;
Alig hogy felkapott a' Görög erőre,
Már-is Febus' ága jutott Olasz főre.

böznék, a Révai által közölt verseknél a 36. versszak után a következő két versszak fordul elő:

Gyermeki játékit a vagy fegyverekbenn,
Vagy épületeknek képre tevésekben
Gyakran feltalálja sok józan könyvekben,
Melylyeket szerentsém volt szedni rendekbenn.

Élj! ó szerettetett Hazánk reménysége!
Sok sohajtásoknak drága nyeresége,
Édes-szüleidnek egy gyönyörűsége,
Élj ó nagy Nevednek tsak egy öröksége!

E két versszakasz az 1791-iki kéziratba felvéve nem lett. Úgyszintén hiányzik az 1791-iki kéziratból a Révai által közölt utolsó szakasz:

Ditsőség ösvényén érdem oszlopáig
Menj uj tsapásodon Febus' templomáig,
Zugó Balatontól Tisza folyásáig,
Révai! fogsz élni időknek fogytáig.

Révai által közölt verses levélben tehát három oly versszakasz van, melyet az 1791-iki kézirat nem említ, viszont e kéziratban hat oly versszak fordul elő és pedig a 29., 33., 39., 40., 41. és 42-ik, melyeket Révai nem közöl. A kéziratban közlött 3-ik versszakasz Révainál a 30. szakasz alatt jön elő. Hogy e változtatások miként jöttek létre, nehéz okát adni; lehet, hogy midőn Révai verses levelét kiadni akarta, Kreskay levelét Révai számára újra átdolgozta, részben simította és szelidebbé tette. Mi az 1791-iki kézirat szövegét egész terjedelmében közöljük.

Bátran üdvözlötte Helikonnak fényét,
 Ama szent forrásba meritvén edényét,
 Bátran hörpölgette Aganippe kényét,
 Sajátjává tévén Görögök törvényét.

Virgilius Máró tábori versével
 Trójai Eneást ál történetével,
 A Gazdát is festi gondos ekéjével,
 Kérkedhetik bátran nyert elsőségével.

Flakkus rövid versre lantját igazgatta,
 Tetszetős pengéssel magát tsudáltatta;
 Szerelem törvényét Názó tanította,
 De végre siralmas hangra fordította,

Többekről nem szóllok. Ezek a' Verseknek,
 'S Deák nyelvben szerzett ékesb énekeknek
 Elei, zsengei a' kilentz Szüzeknek
 Örökségre hatott szép híre neveknek.

Ama Görög törvény ezek között maradt,
 Melly Vers foglalásnak mértékeket adott,
 És mivel más Nemzet abban megakadt,
 Olly szoros törvényhez senki nem ragadt.

Taszso olaszok közt lépett elsőségre,
 Opizot emelte Német Ország égre,
 Voltért' a' Frantziák vitték tisztességre,
 Pópet Anglus versek tették ditsősségre.

Megnem indult senki Görögök módjára,
 Inkább Nemzetének bé vett szokására
 Igazgatta lantját, 's hajdani nótára,
 Mellyel munkájának öregbedett ára,

Tekintsünk Népünkre, 's kik anya nyelvekben
 Hazát ékesittik szép hangu rendekben,
 Fenn forog Gyöngyösi sok Magyar szivekben
 'S most is halhatatlan kellemes versekben,

Boldog árnyék! miként lebegsz nagy neveddel
 Hogy örökösitted Murányt szép verseddel,
 Grátziák jádzanak érdemes szíveddel,
 Pindust lelkesítvén elevenségeddel,

Már Eliziumnak élsz boldogságával
 Keritted fejedet borostyán ágával,
 Gyönyörködsz virágok' kies illattyával,
 Mellyet a' szüntelen tavasz hoz magával,

Talán mikor sétálsz szentelt völgyeiben
 'S Gerlitzéket hallasz nyögni erdeiben,
 Viszsa térsz eszeddel Erdély' hegyeiben
 Hol gyakran borították Keményt könnyeiben.

Verseket is metztzel Mirtusok héjára,
 Hol szomorán felelsz bús szívek' szavára
 'S ledölvén a' tsergő patakok' partyára,
 Jásmint rakol Musák' szagos oltárára.

Tudom, gyakran sietsz lassu Stix' vizéhez,
 Hogy lássad ki jutott merészebb feléhez,
 Kit vezess örömmel Fébus' seregéhez,
 És itt a' boldogok' boldogabb részéhez.

Oh! ha kit a' Magyar Vers szerzők számából
 Kilépni szemlélhettsz Káron hajójából,
 Nem távozhat kinyílt karjaid zárjából,
 Öröm-tsókjaidnak számtalanságából,

Édes szavaiddal szívét bátorítottod,
 'S ölelgetésiddel örömét nagyítottod,
 Pajtás árnyékokról önként tudósítottod
 Míg a legkiesebb helyre útasítottod,

Vagynak oh nagy Árnyék! kik fognak követni,
 Nyomodonn látszanak már-is lépegetni,
 Kérkedve sietnek hozzád közelgetni,
 'S dittsőségnek tartják véled említettetni,

Nézzed aggott Ortzit mint a Sast iffjadni
 Parnassus bértzeit majd fellül haladni,
 Majd ismét Pegazus' kutjánál lankadni,
 És szívet ujjitó versekre fakadni.

Táplál a reménység nagylelkű Fiában,
 Hogy mit feltaláltunk érdemes Attyában,
 Vehettyük ennek- és időssebb voltában,
 Kit Pallász szoptatott Erköls' polyájában.

Nézd vitéz Bartsait, kit hadi dandárok
Közt, — is fényesítnék Pindusi sugárok,
Kit úgy bé nem kötnek az atzélós zárok,
Hogy tőle ne nőjjön a' verseknek árrok.

Olvasd Bessenyei Györgynek Társaságát,
Ama nagy Lelkekkel tudós barátságát,
Az Ember' Próbáját, 'Ágis' lankadtságát,
Avagy Eszterházy Udvar' mulatságát,

Bizvást tedd ezekhez Ányos Pál' verseit,
Mellyekben Károlyi Grófnak erköltseit,
Festi, midőn fogván Fia kis kezeit
Követi Szent István Király' tetemeit,

Mosolyogva tekint vers-szerző tüzére
Febus bízván ötet Musái kénnyére:
Érzékeny szemmel néz Nemzetünk mívére,
'S háládatos hazánk számot tart nevére.

Mindezek egyenlő kettős végezetben
Avagy négyes együtt hangzó Versezetben
Irták munkáikat: evvel ditséretben
Élnek 's élni fognak szép emlékezetben.

Te az ó szokásnak határt építettél,
Mesterségesb tollal fellyebb emelkettél;
Ki uj áldozatot Apollónak tettél
Musák oltárárul uj koszorut vettél.

Olvashattya kiki munkádat unatlan,
Verseidnek módja rendes és ártatlan:
De zengedezése lantodnak szokatlan,
'S a' szavak mértéke meghatározatlan,

Megmásulhatatlan erről ítéletem,
Ha ily Alagyára szemeimet vetem:
Betsülöm, mert értem: 's mert Magyar szeretem,
Görög lábonn Magyar ha tántzol nevetem.

Tsakugyan örvendek versszerző tüzednek,
És nemzeted előtt nyert ditsősségednek:
Már Hazád adóssa lett tehettsségednek
Fonynak már koszorut Nimfák érdemednek,

Főképp' ha többször is módos Alagýára
• Vezetnek Musáid Apolló lantjára
És emlékeztetnek Károlyi napjára,
Olly érdemes Grófnak nagy méltóságára ;

Kinek szívét a' jó erkölts hajlékának,
Mondhatod, 's törvényes Igazság' Házának
Válllaival ügyét az édes Hazának
Oszlopozza, éltét szentelvén javának.

Mindezeket lássad gyengébb erejében
Hasznosan bimbózni kised szülöttében,
Kinek a' Tudomány és Jóság szívében
Jó erköltsel lakik mint saját fészkében,

Avagy ha mulatnak az uj történetek,
'S Hazánk dicsősségét nevelő esetek,
Vagy szomszéd, vagy távul virágzó Nemzetek,
Sem ebben, sem másban én határt nem vetek,

Bátor ezt, vagy amaszt jegyezd fel tzélodnak
Módozván hangjával vers-szerző lantodnak,
Ámbár nőhet disze borostyán ágodnak,
Mégis egy kérésre adgy helyt Barátodnak.

Ne áldozz Barátom a' Görög letzkének
Feleljen Nemzete maga törvényének,
Kövesse a' Deák módját affélének,
Nem tetszik ez hidd el Attila Népének.

Mi édes Hazánknek kövessük szokását
Más Nemzetek gyanánt a' Versben szóllását,
Tartsuk-fel ily módonn a' Versek' folyását
Kettős avagy négyes egyforma hangzását.

Ez tőled Révai könnyen kitelhetik,
Sem ész' sem Magyarság evvel erőltetik,
Szebb Nemünket pedig inkább ketsegtetik,
Kik az édesb hangu verseket szeretik,

Igy tehát Barátom! inkább szokott móddal
Mint az uj tsapásban okoskodásoddal,
Lelkesítsd a Magyar Parnassust lantoddal
Gazdagítsd Hazádat szép Magyarsággoddal.

XXII.

Orfeus Dafnisnek.*

Dafni! egy álman volt, félek, ha képzelem.
 Kérlek fejtegesd meg. Semmiben örömem
 Nem lehet, még tőled titkát nem érthetem
 Tudod az álmokat fejteni reménlem.

Tsak ketten mentünk el Kastalis völgyébe
 Öszve kapcsolt szívünk szokott örömébe,
 Parnassus hegyének ama szép öblébe,
 Melly Apollót sokszor fogadja ölébe.

Még messziről láttuk a hegynek tetejét,
 Musák Palotáját a Templom födelét,
 Ugy tetszik Klionak hogy hangos énekét
 Hallottuk, de még nem érthettük beszédjét.

Közelebb sétálunk: a hegy oldalába
 Meg gyűlnek a szűzek; ki ki munkájába
 Foglalatot, izzad szép találmányába,
 Hogy első lehessen új tudományába

Nézget Uranie az Egek boltyára
 Lest hány a tsillagok jelesb tsoportyára
 Tubusokat szegez Venus planetára
 Nézi, a Nap körül mint jár tzirkalmára.

Klio éles szemmél minden Országokat
 El járván fel jegyzi a történt dolgokat
 Nagy könyvébe írja a bajnok tsatákat
 Böltsek elméjéből eredett tsudákat.

Huzza Kalliope nagy száru tsizmáját,
 Tsendesen jár alig bírja láb ikráját
 Lassu Versbe szedi Vitézek pálmáját,
 A Fő embereknek ditséri munkáját.

* Ezen vers összefügg a XVII., XVIII. és XXVII. szám alatti versekkel. Szerzője Verseghi.

Méreti a Földet Thalia lántzokkal,
Kinek kinek részét jegyzi határokkal,
Meg tiszteli Faunust nagy ajándékokkal
A serény munkára inti szép szavakkal.

Lanthoz igazgattya Euterpe sipját,
Már vigan, már sirva fujja szép nótáját,
Tsendesen vagy frissen mozgatóván tiz ujját.
Kedvre változtattya a hegynek unalmát.

Koholván Erato félénk szerelmeket,
Ujitya bús szivén a tágos sebeket,
Képzél gyanúsága tsalárd s hiv sziveket,
Gyötrődik, nem tudja, hol talál hiveket.

Koronis Fiát is láttuk a seregben,
Kinek egy beteg szüz nyugszik kebelében,
Orvosló vizeket önt belső részében
Fojtya betegsége okát tüdejében.

Négy őrzője vagyon e gyülekezetnek
Oroszlány strásája az egyik szegletnek
Ott egy galamb vigyáz, amott a méheknek
Serege, itt tüze egy eleven szivnek.

Elmenünk alattok: az említett völgybe
Sietünk, testünket le tesszük a fübe
Innen nézgetünk fel, a hegy tetejébe
Láttyuk Apollot is Musák közepébe.

Estvelig nézhettük e Népnek munkáit,
Hallhattuk Erato szomoru notáit.
A nap hogy el mene, le vonnya tsizmáit
Kalliope, kéri kiki paripáit.

Azomba kettőnket el lep a setéség,
Meg kerit orozva a kedves tsendesség,
Zefirus is ama nyári gyönyörűség
Jön, szalad előle ortzánkról a hévség.

Egy máshoz fordulunk nyittyuk ajakinkat
El beszéljük hajdan történt dolgainkat,
Ezekből eredett nagy vigasságinkat,
Vagy szivet emésztő régi fájdalminkat.

Az után a hadi Emberek erkölcsét
Kezdjük emlegetni s azok Vitézségét,
Kik édes Hazájuk dühös ellenségét
Kardal vagy elmével törték merészségét.

Számlálgatjuk éppen a Világ Böltseit,
Ditsérjük ezeknek számtalan könyveit,
A midőn szép Febe sátora petzkeit
Ki üti s fel nyittya fénnel telt szemeit.

Szépen világosit fel derült homloka,
Mert a nap fénnével tellyes lett ajjaka.
Már egyszer a Naptól megégett oldala
Azért reszked teste, s rebeg halvány álla.

Szemünkbe tűn újra teteje Pindusnak
Láttuk a mezőkön tűzét Silvanusnak,
Tanyáit az erdő szélén Diannának
Bátran nézzük Lunát mélyében egy kutnak.

Kedvünk is megujjul: Éjjeli verseket
Éneklünk s be töltjük hangal az Egeket
Fel serken az Echo, hallja az Éneket
Álmossan kettőzi a szó végezetet

Ki fogyván a Versből Pallasnak kintseit
(E völgyben rejti el Minerva könyveit)
Forgattuk, meg látván Máronak Verseit,
Uj énekkel töltjük Pindusnak erdeit.

De jaj! alig mondunk négy rendet könyvéből,
Ime! két Satirus, ki-üt Pán völgyéből
Az egyiknek szikrák hullanak szeméből
Haragos tűz lángol feje tetejéből.

Ez nyilván szolgája vala az elsőnek,
Ki szebb szelidségét mutatá képének.
De még is haraggal szalada a Völgynek,
Hol mi most áldoztunk éneket az Éjjnek.

Elszaladtam. De te Dafni! merészséggel
Ellene megfordulsz ki vont fegyvereddel,
Magad meg szóllittod s így bátor sziveddel
Meg rettentvén szívét, birsz ellenségeddel.

Megindul utánnam, elhagyván tégedet
 Szalad s morgásával tölti a berkeket,
 Eltünök, választván titkos ösvényeket
 Adott a félelem sebes lépéseket

Erdőn tul megállván hallottam beszédjét,
 Még ti: ugymond: Pánnak elfáradt tselédjét
 Álomtul fosztjátok? egész nap ekéjét
 Tolja, s miattatok ne nyugtassa testét?

Köszönd, hogy idején elszaladtál. Vérem
 Meghült bennem Dafni! leroskodott testem,
 Elfáradt álmomban már minden tetemem
 Ágyomat áztatta sűrű veritékem.

Már fel is serkentem, még sem megy el bajom
 Ujra félek, hogy ha róla gondolkodom.
 Kérlek Dafni! mond meg mit jelent az álom
 Oh! ha rosz jelenség, melly nagy lészen károm.

XXIII.

Bartsay Ábrahám Ányos Pálnak.

Jól van! Ültess jásmint, 's borostyánt rósával,

Eregy Parnassusra Gyöngyösi lantjával.

Tapasztalom könnyen hangzó verseidből,

Hogy ittál Helikon édes vizeiből,

Gyönyörű multság! szóknak festékével

Képeket rajzolni Febus etsetjével.

Kedves idő töltés! békesség ölében

Ki úgy enyeleghet Musák kebelében.

Ezer napot adnék egy oly éjtzakáért,

Ezer éles pallost egy olyan nótáért.

Voltam ditsősségnek szomorú mezején,

Láttam mennyi vér foly koszoruk tetején,

Szembe tűnő köztünk nagyon a Vitézség,

De nem áll ám abban az igaz ditsősség.

Melly nagy szégyen már ez Emberi Nemünknek,
 Melly vad indulattya vagyon még szívünknek.
 Im! nintsen békesség Londontol Romáig,
 Nints innét Chinának roppant kőfaláig.
 Gyöngé gát volt ez is Pusztítás árjának,
 Ellent nem állhatott Gengis Táborának.
 Mít használt az Erköls Konfutz tudománya,
 Fel fordult Peckinnel, lett Tatár zsákmánya
 Így bánt Attila is egész Európával,
 Azután Második Sulimán Budával,
 Török, 's Magyar vérrel festett kő falakon,
 Ülsz most, Atyáidat gyászoló halmokon.
 Óh! bár kedvelhetnék Musák e helyeket,
 Bár ne irtóztatná anni vér sziveket.
 Én, ki Császároknak fogadott soldossa
 Vagyok, el-ajánlott örök Dragonossa;
 Tudományok sorsát csak távul szemlélem;
 Őket a rabsággal reménlem és félem.
 Mert hidd-el, hogy ők-is több Mesterségekkel
 Valamit Emberek koholtak eszekkel,
 Hidd-el titkos mérget rejtenek magokban,
 Nemzeteket vesztő kovász van azokban.
 Így mentek Delfosba Marathon térjéről,
 Ugy a Kapitolba Farsal mezejéről.
 Alcibiád, Czézár vas lántzokat vertek.
 Még Cató, 's Ciceró könyvek-közt keverték.
 Óh! Te véres Rákos szomorú térsége! *

* E verssornak megfelelő sor helyett gondolatjelek vannak a kéziratban is. A költő hazafias keservének nyilvánulását úgy látszik a papírra nem merték reá bízni — ama korban.

XXIV.

Tiszt. Virág Benedek szerzetes Atyámfiaához.

Pestről, 1780.

Aba, Péter Király szomoru Várából,
A Metseki bértznek kösziklás alljából,
Őt tornyokkal kies Templom piattzából,
Írád leveledet szived' tárházából.

Kérlek, ne tudakozd, melly szivesen vettem,
Azért, hogy későbbben reá felelhettem;
Melyemhez szorittván akképpen illetem,
Mint kinek személljét evvel képzelhettem.

Kedves lakhelyem volt mig sorsom engette,
Mind vidék, mind város magát kedveltette:
Musám ott Musádat hogy megesmérhette,
Ez amaszt betsülte s az ezt megszerette.

Mig 'e kies Vidék szívemet birhatta
Ceres kalászszeit tsak kétszer aratta
Bakhus böven mustyát annyiszor folyatta,
Ki is Bor: Annyának * e megvét hívatta.

Fatum irigysége éppen nem büntetett,
Avval, hogy lakhelyet velem tseréltetett;
Kit ott gazdálkodó gonddal emésztetett,
A Pesti könyv-Tárban Gondviselővé tett.

Te bölts Minervának enyelegs keblében
S Tudományt szerető Musák kegyelmében:
Kivánom úgy lehess mindegyik kedvében,
Mint szoptatójának gyermek az ölében

Virágozz mint Virág Szent Pál Szerzetébe,
Kinek felesküdtél józan törvényébe:
Mint öltöztél e Rend fejr köntösébe,
Légysz őszinte szívvvel ruhád hó színébe.

* Nemes Baranya Vármegye értetődik. Kreskay jegyzete.

Kit Minerva szoptat tiszta emlőjéből,
Themis beszélleni tanitt törvényéből,
Ápolygattyák ötet Helikó völgyéből.
S oltyák szomját Musák Kastalis vizéből.

Ők, kik felélesztik az énekelésnek
Szent tüzét szivedbeu és a versszerzésnek;
Oh kik az Égbeli örök rendelésnek
Angyali, lássanak lenni szerentsésnek.

Altzides erköltsét gyullaszszák fel benned,
Ha kérdez a kétség, mit józanabb tenned?
Ez utonn, vagy ama görtsösebben menned,
Mellyből lehet nagyobb, s jobb jutalmat vened?

El ne tántorittson elme furtsasága,
Sem a hizelkedők mézes tsalfasága,
Enyelgő Grátziák vidám nyájassága,
Vagy, Jót is ijesztő Fatum durvasága.

Biztat a reménység sok jóval felőled,
A Haza nyelv betses díjját várja tőled,
A Szent Szerzetes Rend igéri belőled,
Hogy valaha diszét emelhesse őled.

Már is van jutalma tett választásodnak,
Hogy szedhesd gyümölcsét okoskodásodnak.
Jól vau. Jó az ösvény. Menny hivatalodnak
Utján: érd jó végét szent és bölts tzélnak.

XXV.

Tiszt. Molnár Elekhez, szerzetes Atyámfiához.

Pestről, 1780.

Hagyd el, kérlek hagyd el a hajdan időket

Emlegetni, ama régi Esztendőket.

Ne kövesd szokását a vén Embereknek,

Kik mindig áldoznak agg történeteknek.

Komor fenyittői a vig Iffjuságnak,

Festik képét régen elmúlt jámborságnak.

Agg rege ez: Jobbak az emberek voltak
Hajdan, s az Esztendők boldogabban folytak.
Oh bizony nem sok van mit benne ditséernünk,
Nints miért kellene hasonlókat kérnünk.
Szerentsés napokra nyittjuk szemeinket,
Ah! betsüljük inkább boldog ideinket.
Nézzünk a Hazának akár mely részére,
Nemesi, vagy Papi, vagy Polgár ügyére;
Valjon mondhattuk-e? miben Szerentsétlen:
Nem pusztá, nem szegény, nem is terméketlen.
Hány roppant Városok magos kőfalakkal,
Palotás házokkal, tornyokkal, sántzokkal,
Kérkedvén, nevetik Ellenség erejit,
Bástyák tetejéről nézvén fegyvereit.
Ott az előtt lakott a pusztá semmiség,
Ott dúdolt a rongyos henyélés, s az éhség
Hol most a bőkezű Ceres köt képéket,
Hol illatos Flora keritt kertecskéket.
Hol gazdag Pomóna szolgál gyümölcsökkel,
S a hegyek kedveznek szőlő görözdökkel,
Ott Atyáink sűrű erdőket irtottak,
Hajdan ott számtalan vadak orditottak.
Róka lyukak voltak, s medvék barlangjai,
Hol baglyákban állnak mezeink javai.
Pállasz tudományit akkor nem esmérték,
Külső Nemzetektől ha költsön nem kérték.
Királyi Palota most annak lakása,
Ki sok jót szül ennek köztünk maradása!
Minden mesterségek kitanult módokkal
Bövittek Hazánkat temérdek hasznokkal.
Egy szóval: szerentsés, ki e században él,
Boldogabbat Ösünk nem élhetett ennél.
Pusztaság volt akkor Hazánk nagyobb része,
Sátorban kutzorgott a legnemesb disze.
Tsak ugy szerezhette Ember a kenyerét,
Ha fegyver, vagy eke égette tenyerét.

Gyakran mindkettőnek együtt hasznát vette,
Midőn járom alatt ökreit vezette.
Jobb kezében éles pallosát hordozta,
Ballal ekéjének szarvát kormányozta,
Fegyverben ujjitá földje gerezdjeit,
Igy hinté azokba eledel szemeit.
Még el sem tért munkáltt Földje határáról,
Már akkor aggódott jövődő káráról.
Nem tudta a mező kinek gyümölcsözzön,
Kinek élelmére zöld fübe öltözzön;
Mellyet vagy még akkor éretlen korába
Koszált az Ellenség, vivén akoljába,
Vagy ha már képékbe kötözte gazdája,
Gazdájával együtt lett másnak prédája.
Futott határiból a gyors iparkodás,
Tsak mindennapival élt a gazdálkodás.
Kevés szerzeménnyét tsak hamar elélte;
Arról gondoskodni hasztalanul vélte,
Mit vegyen gyermeke jövődőben elől:
S örült, hogy megette az Ellenség elől.
Minden szomszédjában pusztittóját látta,
Atyafiai közt hívét nem találta.
Szomszéd szomszédjának esküdött vérére,
Azt emezt vezette halál küszöbére.
Báttya elrendelte Öttse vég óráját;
Hányszor megvérzette Atya unokáját?
Elhalt a Természet maga törvényében,
Oly vadság szökött bé az Ember szemében.
A vitéz Nemzetnek várt ditsőségeért,
Vagy képzeltt Nemesi szabadság nevéért,
Fiu az Attyára rohant dsidájával,
Vagy Anyya emlőit sértette nyilával.
S kitől szerentsétlen eredetét vette,
Idő előtt gyilkos kézzel eltemette.
Ah! ne is emlittsük e vadon időket,
Hazafiui vért szopó esztendőket.

Szerentsés napokra nyittyuk szemeinket,
 Ah! betsüljük inkább boldog ideinket:
 Mert bizony szerentsés, ki e században él,
 Boldogabbat Ösünk nem élhetett ennél.

XXVI.

Tiszt. Patsai Istvánhoz,* szerzetes Atyámfiaához.

Pestenn, 1780.

Istok! Neved napját piros szekerében
 Hozván Febus, ragyog különös fényében.
 A madárcák frissebb nótákra pesdülnek.
 Még a virágok is úgy tetszik örülnék.
 Láttam kertetskédben Flórát sétálgatni.
 S a virágotskákat arra noszogatni,
 Hogy kinyilt rósákkal ma kedveskedjenek,
 S szokás felett ma jó illatot tegyenek.
 A színes alkotmány királyné szavára
 Egy egy rosát füzött zöldellő szárára.
 Sok szép bokrétákkal kedvezvén Urának,
 Illatos köszöntést tett neve napjának.
 Sőt egymásból magok tetszetős rendjében,
 Egy koszorut fonytak kerted' közepében.
 Oh kedves alkotmány! be jól gondolkoztál,
 Hogy kintsed dijjával Uradnak áldoztál.
 Az illyes ajándék ártatlanságodat
 Illeti és festi ez jámborságodat.
 Verseim pediglen szíves barátságot
 Ajánlanak s holtig állhatatosságot.

* Patsay István a pálos-rend feloszlatásakor subprior volt Sajó-Ládon.

XXVII.

Dafnis Orfeusnak *

Pestenn. 1779.

Orfeu! ne rettegj, vége a' tsatának;
 Letörtem ijesztő Szatirus' szarvának
 Két éles hegyeit: mely diadalmomnak
 Prédáját feltüztem végére lantomnak.
 Bátor elővehedd ismét tzitarádat,
 Ismét pengetheted érdeklő nótádat,
 Bizvást emlegethedd suljós fájdalmadat,
 'S Euriditzében vesztett jutalmadat.
 Hathatós Orfeu hárfád' pengésében,
 Mellyel majd mindennek agg természetében
 Másulást okoztál: hol elevenségben,
 Hoztad azt, mi tsüggött érzéketlenségben
 A magos kő-szálók emelvén magokat,
 Hegyek' mélj gyomrából vonszolták talpokat,
 'S kezdvén tsudálatos ingadozásokat,
 Önként énekidre módózták tántzokat.
 Megállott a' sebes Hebrus folyásában,
 Ötlődtek hajjai álmélkodásában.
 Megállott a' szarvas sebes futásában,
 Thirsis tsudálkozván kárt vallot nyájában.
 Ezek tsuda dolgok, 's majd hihetetlenek,
 De a' Poeták közt nem lehetetlenek,
 Tsudálatosb: Embert olly érzéketlennek
 Látni, 's Vers szerzőkhöz most is kegyetlennek.
 De vigyázzon, ki ki az ékes verseknek,
 ,S Aganippe kutját őrző seregeknek
 Nem áldoz: kerülje haragját, ezeknek
 Mert végre tsufja leszsz minden Embereknek.

* Kreskay jegyzete szerint ezen vers Versegghi Eugenhez (Ferencz) lett intézve. Hogy mire vonatkozik, jelenleg már nehéz megállapítani. Összefügg a XVII., XVIII. és XXII. szám alatti versekkel.

XXVIII.

Ányos Pálhoz.

Pestről. 1780.

Lassan folyó Lethe partján sétálgatni
 Láttalak álmomban s vizét kostolgatni.
 Jaj! mondtam: ne igyad e zavaros vizet,
 Mely kivisz elmédből minden kostolt izet.
 Ez elfelejteti a Jóbarátokat,
 Ez félben szakasztja a Barátságokat.
 Soha sem emlitti az elmúlt időket,
 S' elmébe nem hozza ez a jövődöket,
 A jelenvalókat álom gyanánt érzi,
 Még is hány szív sebjét ez álom megvérzi?
 Ládd! mondtam ne igyál, de szót nem fogadtál,
 Azért mély álomban mind eddig halgattál.
 Már elfelejtetted szép fogadásodat,
 Mellyekkel szivedhez kötéd Barátodat.
 Meggyógyulhatsz. Kevés borostyán levelet
 Rágj meg: ez majd ugy felbuzdította kedvedet
 Álmodból ébredvén, hogy Versben szóllásra
 Fakadj, s vissza térj e betses gyakorlásra.

XXIX.

Kreskay Verseghinek

Mátyus Mezejének kiesebb Várából,*
 Bölts Isten asszonynak volt palotájából,
 S a kilentz szűzeknek játék piatzából
 Írád leveledet szived tárházából.

Kérlek ne tudakozd: melly szivesen vettem?
 Mellyet a legbetsesb vagyonomhoz tettem,

* Nagy-Szombatról írt Verseghi Kreskaynak, de ezen levél az iratai között feltalálható nem volt.

Melyemhez szorítván akképpen illettem,
Mint kitől a kedves ajándékot vettem.

Hogy bölts Minervának ültél kebelébe,
S tudományt szerető Musák kegyelmébe,
Kivánom úgy lehess mindenik kedvébe,
Mint szoptatójának gyermek az ölébe.

Kit Minerva szoptat tiszta emlőjéből,
Themis beszélni tanitt Törvényyéből,
Musák ápolgatják Helikon völgyéből,
S szomjuságát oltyák Kastalis vizéből.

Oh! kik fel élesztik az éneklésnek
Szent tüzét szivedben, és a vers szerzésnek,
És kik az Égbeli örök rendelésnek
Angyali, lássanak lenni szerentsésnek.

Alcides erköltsét gyullaszszák fel benned,
Ha kérdez a kétség, mint józanabb benned,
Ez utonn, vagy ama görtsösebben menned,
Mellyből lehet nagyobb s jobb jutalmat venned.

De már is jutalma van választásodnak,
Szeded már gyümölsét okoskodásodnak.
Jól van. Jó az ösvény. Menny hivatalodnak
Utján, érd jutalmát el jegyzett tzelodnak.

XXX.

Verseghi Eugen Kreskaynak

Ugy megörült szívem kedves leveledre Barátom!

Mint komor éjszak után megszok örülni madár.
Pandion nem várta talán úgy Fülemüléjét,

Kit szátyár Tereus néma panaszra hozott.
Sem Férjét hiv Penelope Görög Aszszonyok éke

Mint leveled zárját bontani várta kezem.
Vette-é mondtam: zavaros munkámat? avagy tán

Már nem akar többé hallani gyáva kobozt.
Gyölöli már a Musáknak szeretőit, elunta
Klio nyirettyűjét vonszani, merni tavát.

Driadések tartyák szívét rab nyügbe magoknál,
Réti dallra, komor sipnak eladta fülét.
Engedgy meg, nem tudtam okát csenedednek; először
Tőled tudtam meg, hogy betegágyba valál.
Már máskép szóllok. Sajnálom sorsodat, üzni
Azt tőled képes vajha lehetne kezem.
Vagy terhes bádgyadtságból fel váltani testem
Testedet, érted kész halni vagy élni vagyok.
Adtak azomba, ne félj, az Egek már álmokat, adtak
Jó jeleket hogy fogsz állani talpra megint.
Álmomban elmentem ama térj-boltba, Koromis
Gyermeke hol vastag könyvibe dőlni szokott,
A sok más gondos kézzel munkálkoda környül,
Készítvén mindenféle betegnek italt.
Ez gyökeret tört, az nedvét kifatsarta füveknek,
Egy dörgölt porokat, másik üvegre szedé.
Könyveze, szűk katlanba rekedt szép rósa szemenként,
Illatokat; másutt mérges etzetnek evült.
Minnyájan, mint Mesterjek rendelte, forogtak.
Tüz, füvek és mosarak vagy patikája körül.
Én be menvén, hogy kérjek számodra segítettő
Fűszert, vagy belső tüzeid ellen italt:
Jaj! melly rettentő tsuda képet láttom előtte,
Ah! most is félek, hányszor eszembe kerül.
Már halovány, már ollyba piros, mint bibor apattak
Két szemei, beesett melye, de gyomra dagatt.
Lábai bádgyadván bitzentek tétova; szája
Nyilt; egy válla konyult és koponyája kopár.
Vagy beteg Aszszonynak véltem, vagy Avernumi váznak.
Még így a Patikák Mestere szólla vele.
Mit keresel Helikon tagjában, szemtelen Aszszony!
Ah te hatalmadnak nem de határja pokol!
Tán' hogy öreg Pán Sátorinak lett tagja, bubájad
Bátrabb lett s Testén venni hatalmat akarsz.
Nem tudod ortsátlan hogy meg kötve Mirigyed.
S hogy hirem nélkül rablani tiltva vagyon.

Kolika, kő, daganat, vérhas, fene, vizi betegség,
Rendre szabadságért jönnek előmbe sebek.
És te magad, gögös! fogsz asszonykodni? ne busulj!
Még kis idő múlván újra kezembe kerülsz.
Menny te bűdös Kotzitznak üreg padmallyiba s másszor
Engem, mint Uradat, többre betsülni tanulj.
Menny, vakarodgy, még tölt kerekét nem látod ötötször
Holdnak, az óráig mint fogoly ülve maradsz.
Kit pediglen hirem nélkül két izbe tsigáztál,
Most forrósággal, többet az ágyba ne verd.
Szóllott, és szemeim tüstént megnyiltak, az álom
El futa, felborzadt testem, el álla szavam.
Meg térvén eszem, áldottam védődöt, imádtam
Néked tett kegyiért a magos Égnek Urát,
Vajha ne bántodnál soha bár mellyféle mirigyből,
Bár Testednek egész birtoka légyen örök.
Kivánsz, ugy tetszik tőlünk uj hiveket? Édes
Bátyám! jól tudod azt, hogy hegyek allya vagyunk.
Nintsen fámanak hozzánk járt-uttya; magossat,
Földszint szállni szokott, szárnya kerüli nagyon.
Nints egyenes földünk, két részről völgybe szorultunk
S merre nap el nyugszik, támad előnkbe liget.
Az méltó jegyzésre talán, hogy merre határunk
Terjed, földünket melyezi hosszas aszály.
Szarvát Holdaszszony már tebszer azolta nevelte,
Hogy régtől vig ég nem veri földre könyét.
Kőszirt ösvényenn hol viznek gyöngyei zengő
Dallal gördülván völgyre rohantak előbb,
Ott most álhatatos napfénytől sülve, fejezlik
Egymást be nyomván a homok ágyba kavits.
Fürtyeit, ott Bromius sűrű venyegéknek aszalta
Sokszor, hogy Fólnagy kádra nyomassa levét.
Hol most a mesgyék szömjságokba repednek,
Hol száraz földnek színire tőke ki dül.
Nints sarju, zöld szálók enyett korókra szorulnak
Barmok s mit Pomon érlele, földre le hull.

Más ujság nints, vagy legalább nem juthat eszembe
Vagy ha jut is, hitlen, hirleni félve lehet.
Illyen amaz, melly már jósollya lakásomat (eztet)
Még itt volt Nagy Atyánk már füleimbe vevém.
Hogy vagy Nagy-Szombat rongyos várába menendek,
Vagy, hol téged Anyád a lepedőre ki tett.
Bár oda, hol fagyos Ég tengert hidalja vagy Estvély
Alkonyodó Napnak vízbe fogadgya lovát.
Bár mennyek délnek mértékletes öblibe, vagy hol
A rosás hajnal, nap kalauzza, ki-hat,
Mindenkor leszs szivem igaz s kaptsolva tiedhez,
Még testembe forog vérem, eszembe maradsz.
Hozz ide bár, mellynek hosszu feledékenyit iszszak
A Lelkek, Pluto, hozz ide Lethe folyót.
Szivembül ki nem oltya nevét soha régi felemnek,
Frigygye szerelmünknek holtig eszembe leend,
Vajha magam hozzád most versem enyébe mehetnék,
Boldog vers, hol urad nem lehet, ott enyelegsz.
Vajha kezét képes volnék kapcsolni kezeddél,
S mint hajdan, dallal nálad elyérni kobozt.
Illy örömet meddig fogsz oh! Fortuna tagadni
Tőlem! igen fősvény, hadd el, ezekbe kegyed.
Ezt irván, tsuda! meg szakadoznak az Égi tsatornyák,
Zápor omol, s Menynek homloka gyászba borul:
Szive talán megesett rajtam, panaszimra megindult,
Mit sirtok? tegyetek róla, tehettek, Egek?
Élj kedves Bátyám! kedveld, mint eddig Ötsédet
S ámbár méltatlan, szivemet el ne felejtsd.

XXXI.

Tiszt. Simon Mátéhoz Szerzetes Atyámfiahoz.*

Pesten 1780.

Emlegetik mások Cezár merészségét:
 Némellyek Nagy Sándor' ritka vitézségét,
 A vágyolkodásának telhetetlenségét,
 Mellynek feláldozta fél világ térségét

Mások Ulissesnek hosszas hajózását,
 Ritka hivségének példa mutatását;
 Ditsérik katonák bölts tanácskozását,
 Szabadságát vesztő Románn aggodását.

Sok Irók Akhillest Hektor erejével,
 Urát védelmező Klitust fegyverével,
 Festegetik, Pompejt Roma érdemével,
 S több illy Bajnokokat Febus etsettyével.

Te, az Eszterházy névnek ékességét,
 Fegyverben, s Tanátsban példás elsőségét,
 Világ golyobissán fénylő ditsősségét,
 Akarod leírni nevezetességét.

Emberül tselekszel! ditsérem eszedet,
 Segittse Apollo szép tehetségedet;
 Gazdagittván olly jó könyvvel Nemzetedet
 Halandók' sorsából kiváltod nevedet.

Találhatsz Pompejust, Cezárt némellyekben,
 Akhillest Hektorral vitéz Fegyverekben,
 Ulissest, bölts Kátót, hiv Klitust többekben,
 Találhattsz Nagy Sándort Esztorás nevekben.

Mert nem élnek azok egyedül magoknak,
 Kiket a nagy Világ nevez Bajnokoknak.
 Tulajdona volt ez Eszterházyaknak,
 Hogy éltek terjedjen hasznokra sokaknak.

* Simon Máté a szerzet feloszlásakor Szentkuton (Pécs) volt, különben úgy látszik historiai kutatásokkal foglalkozott.

Egyszersmind a Haza azok böltsőjében
 Rengette gyümölsét reménység ölében:
 Az ő pólyájokat vette figyelmében,
 Mert azoknak javát vélte rejtekében.

Illy szép reménységre még azok szoktatták;
 Kik oly sok példait éltekben mutatták,
 A józan erköltsnek; Örömmel ontották
 Hazáért véreket, ha boldogíthatták.

Három Fiut hozott László az életre,
 Három napot küldött Égi menyezetre,
 Mert déli fényt hoztak ezek a Nemzetre
 Élni s halni készek bajnoki esetre.

Istvánt bé iktatta Fő-Tanáts Székébe,
 Sigmondot a kemény Marsnak fegyverébe,
 Mátyást Apostoli hivatal Rendjébe
 Tette a sors, a főbb tisztelet fénnyébe.

Ezt kérdezéd tölem. Röviden felelek,
 És küldöm a könyvet. Örömmel eltelek
 Ha rólok olvasok: Mulasd magad velek
 Mint tetszik. Barátod maradok mig élek.

XXXII.

Ányos Pálhoz.*

Szathmárból. 1783.

Székes-Fejér Várba vetted lakásodat:
 Hát hogy felejthetnéd régi barátodat?
 Holott az' Városban lettem én világra,
 Ott pillant elsőben szemem Napvilágra.

* Ezen levél az utolsó levélváltás Kreskay és Ányos között — Kreskay hátrahagyott iratai szerint. Ányos a következő évben (1784-ben) Székesfehérvárról, hol mint tanár működött, egészsége helyreállítása végett Veszprémbe ment át, hol 1784. szept. hó 5. napján elhunyt, irodalmunk nagy veszteségére.

Én Szatthmárban lakom, Szamos partya mellett,

Melly tegnap iszapos vizétől megtellett.

Meszsze választott el a Fatom bennünket,

De nem választhatá egymástól szívünket.

Eötsém és Barátom voltál az is maradsz:

Ha irsz, vigasztalást verseddel hamar adsz.

Élek, bádjodozom és szívem szomorú;

Néha rettegtem is az Oláh háború.*

De még a Réz hegyről le nem ereszkedtek,

Hol nyársonn egynehány Nemest sütogettek.

De nem irok erről, nehogy bizonytalant

Hirlelvén versemben fessek egy oktalant.

Oh mennyit és mit nem mondanak! de jobb leszsz

Halgatni, másulást talán az idő tesz.

Legalább reménység táplálhat bennünket,

Hogy még az Ég jobbra fordítja ügyünket.

Gyakran futok az illy esetek hírére

A kertemben levő dombnak tetejére:

Itt a Dobolóról nézek Erdély felé,

Hogy a vad oláhság nyomul e már elé.

Mellyet Dobolónak az okból neveztek,

Hogy itt a dób szóra öszve gyülekeztek,

Kik Rákóczy Ferentz alatt fegyvert fogtak,

Kik lám kurutzoknak neveztetni szoktak.

Ők hordották öszve tsákos sövegekben

A földet, s e dombot építették féltekben,

Nehogy a Lobontzok (mert így hivattattak,

Azok, kik ellenző hívségben maradtak)

Nehogy véletlenül rajtok üthessenek,

S megvertt Táborjokból tsúfot üzhessenek,

Tsakugyan itt lőn meg végre az egyesség,

Ama nevezetes Szatthmári Békesség.

* Az oláh háború alatt Hora-Kloska véres lázadását érte a költő, mely épen ezen időben dühöngött.

Képzeld Barátom! mi tűnik eszembe,
Mikor a lenn folyó Szamos tűn szemembe.
Mintha látnám rajta a sok kalapokat.
Uszni, mikor mentvén futással magokat,
Hogy a kard ne üzze halálnak gyomrába,
Veszték életjüket a Szamos habjába.
Szerentsétlen idők! jó hogy elmúltatok,
Utánatok nem mást, mint bűt s bajt hagytatok.
Ez az okosb század szégyenli tetteket,
S félve rebesgeti emlékezetjüket:
Főhajtó szelidség és alázatosság,
A tűrő jámborság, Istenes okosság
Reménli, hogy többre lassan lassan mehet,
Mint felfegyverkezett egy zürzavar tehet.
Én hát így tönödöm bús gondolatommal,
Vessződök Tanítottok és tanulóimmal.
De te kényenn Székes-Fejér-Várban mulattsz,
S ily képzelésekre könnyeket nem hullatsz.
Sőt öröm s buzgóság töltheti szivedet
Gondolóra vévén ditső Lakhelyedet,
Hol hajdani Magyar királyink mulattak,
Hol ditsősségesen megkoronáztattak.
S azok közül sokann ott eltemettettek;
Ott szent törvényeink hajdan szereztettek.
Boldog vagy Barátom! élj vidám kedveddel
Tsak engem is néha vigasztalj verseddel.

XXXIII.

Révai levele.*

Tisztelendő Kreskai Imre urnak.

Grétzből, 1783.

Későn válaszolok, mert későn érkezem arra :
 Sok szélvészektől utánn most telik egyszer időm.
 Ó! mi tsodálatosan rendelte ki Isten az égből
 Hogy kerek e földön semmi sem állja helyét.
 A jó sem lehet állandó, rossz váltja fel ismét
 A jó fel tetsztvén a' rosszat üzi tovább.
 Ugy hiszem ám, hogy azért, mert a jót végre megünnök :
 S édesbben tér is vissza, ha félbe szakad.
 S a kikelő tavasz is kedvesb, s pompája mosolygóbb :
 Hogy tél fagylal előbb s hoz mezeinkre havat,
 A nap is ujontan tisztább sugárral éleszt,
 S a levegő folyam is kellemetesbre frisül.
 Égnek boltozatait feketén hogy befedi néha
 Fergeteg, és dörgő menynykövek esnek alá.
 Szébb a tsendesedett tengernek színe is azzal,
 Hogy vize néha ki forr s hány dagadozva habot.
 Hogy nekem is sorsom' büszkén forgatta szerentsém.
 S hogy vak játékát tsúfosan üzte velem :
 Már most szébbre derült napom édesb, lelkem is újul,
 Kezdett munkáját újra dologba veszi.
 Érte vagyok, miglen tart benne, hogy el ne szalaszszam :
 Másként szép tzélom félbe maradna megint.

* Révai ezen költői levelét Kreskaynak XXI. szám alatt közzétett s 1779-ben kelt levelére írta, melyben Kreskay arra hívja fel, hogy a méreletes versek helyett a hajdani szokáshoz híven páros végzetű vagy négyes együtthangzó költeményeivel növelje a magyar nyelv fényét. Révai feleletében vitatja, hogy ő is helyes uton halad s viszont biztatja Kreskayt, hogy ő szintén foglalkozzék a méreletes versekkel. Révai ezen költői levele «Elegyes versei» között 89—97. lapokon jelent meg Pozsonyban, 1787-ben.

És már vajha az ég el emelné messze határra
El késésemnek bús akadémus okát:
Még én is eleget szolgálom drága Hazámát,
S míg költő seregét tiszta világra hozom.
Itt egyszer neked is felelek már, Kreskai Imre!
S tudd, rólam minemű vélekedésnek eredj.
Majd el rémitetz, mikor a Nagy Lelkeket irod,
És elevenéggel mint egy előmbé rakod.
Mint tele hold fényét felhők közt Gyöngyösi Boldog
Árnyékát magasan látta lebegni szemem.
Ott tsapdozta arany szárnyát szép híre Muránynak.
És villogva kemény nagy neve közbe repült.
Ujabb fényre jutott példája Koriklia Szüznek.
Ott ragyogott köztök, s néki köszönte, hogy él.
Ő pedig el nézvén követőit, kedves örömmel
El telt, s gyullasztott ösztöne újra tüzet.
A viszi fel, mint sas keselyőt, amaz érdemes Ortzit,
Kit szép verseiért a Haza égis emelt.
Bár hadi dandárnál fegyvert visel, arra tekintvén,
Ottan is ilyly versnek Bartsai szerzi betsit,
Bessenyeink e példa után énekli szerentsés
Tollal, mit Popbann emberi elme tsodál.
Igy ir többeket is szabad észszel, 's ir nemes izzel,
Mit kezd már jobban benne követni Hazánk.
S több más Nagy Lelkek lépnek kérkedve nyomokba:
Kiknek zöld koszoru már köti homlokokat.
Ó! mi ditsóséggel magad is seregökbe jutottál:
A Szent Árnyéknak kedve telése ki nagy.
Vidult artzáján az örömnék gyöngyei folytak:
A mint ámultan áll vala verseiden.
Mert mi velős, melyly szivre ható ejtése szavadnak:
Melyly szabad, és kellő szép folyamatja vagyon.
Végre nyakadba borult, tsókolt melylyére szoritván:
S e' közt Lelkéből melyly sokat önte beléd.
Szent erejét érzetted: azért követése tovább is
Forr benned, s tüzesebb nyommal utánna sietsz.

Menj! de Barátodnak, mért hogy más úton el indult,
Engedj, mert ezzel nem vagyok ellenetek.
Mintha meg utálnám az előbbi tsapástokat, el higyd,
Hogy nem azért tettem: más nemes okra találssz.
Emlegeted magad is: meg akadtanak a Görög uton.
A ki mivelt Anglus, Frantzia, Német, Olasz.
Ám ugyan ez mi ditsó dolog a mi drága Hazánknak:
Nem de gyalázóink' nyelvök alábbra esik?
Bármint próbálják, ha ugyan csak verset akarnak,
Kéntelenül páros végezetekbe kötik.
Ám de nem olyly nyelvünk, édes folyamatra különböz:
Kellemetes könnyű minden ugrásra szavunk.
Boldog költőink így kettős kénynyel eléglik
Szivünket, s nyujtnak többes örömrre okot.
Irigyelje tehát, hogy birunk ilylyen erővel,
A szükült Anglus, Frantzia, Német, Olasz.
Legyenek embereink, kik amottan költsenek ébren
Páros végzéssel régi tsapások után.
Légyenek olylyanok is, kik most újabbra virágzó.
Nyelvünket karokon hangos időkre vegyék!
Itt legyen én! ide vonz kényem, haza népemet áldom:
Hogy már nyelvének többre emelte betsit.
Már tetszik neki is noha zengedezése szokatlan,
Ám de ugyan még is tsak gyönyörűen esik.
Érzi, s azért maga is nyujt már ösztönre borostyánt,
'S oszt ezen uj korbann annak is érdemülést:
E' szorosabb törvényre hevült valamenynyire ébred:
Ész tüze, látja nemesb fáradozása betsit.
Első Molnárunk, feltámasztója karunknak,
Melylyet Szilveszter kezd vala hajdan időn.*

* E sorok Szilveszter Jánosra vonatkoznak, ki a XVI. század közepén «Uj Testamentomá»-ban már mértékes verseket írt s Révai korában Molnár János egyetemi tanár támasztotta fel újra s mívelte kiválólag a mértékes versek írását.

Lábal utánna sereg könyvekkel, s homloka kötve,
 Hire ditsóságát látja Baróti Szabó.
 Vagynak ugyan, kik sértegetik rontotta Magyarság'
 Helytelen el fordult ejtegetése miatt.
 Mint mikor a Fő Hertzegnek szépségeit irván
 Kérdi tovább: *belső diszeit írja ki le?*
 Vagy mikor innepeink szebb pompájokra fel ébred,
 'S arra szövétnekeket, szive buzogva, hozat:
Hat szál (melyly ez idén itten készüle) szövétnek
Már fogytára siet, már oda része nagyobb.
Ez máshonnan jő. Van ugyan mártója, sokaknál
Mézes (eszembe ha ég jutna) pogácsa süttö.
 Mesterség! te nyakas tsoda szer! mit gyötröd az embert?
 S ejtetsz anynyi velős észszel is anynyi hibát?
 Mert igazat szollván, a verseket arra mi vitte,
 Hogy szépségeknek tartani szokta nemünk?
 Büszke nemünk! a mesterség neve érleli, 's annak
 Büszke kevélységén olyly tsoda kedve telik.
 Hogy kötelezve vagyon, jól tudja, s örömmel akarná
 Még is látni, miként fejti ki rabja magát.
 Boldog az! a ki erőt vévén nem rontja beszédje
 Ép diszét, sőt még kellemetesbre talál.
 Nézz olyly Földes urat, ki kevély kényére nyomorgat,
 S tetszeni türt népén még sem akarja jelét.
 Olylyan ez is: mi nehéz pedig azt el nyegni szerentsés
 Győzéssel, mindég hogy mosolyodra fakadj.
 Ám ebbenn légyen, bátor, maga Gyöngyösi példád:
 Szoll könnyebb módon, s a hiba még is elég.
 Mint ott, hol gyönyörű nagysággal festi Vitézét:
*Regg leves, e katzagós folt, az evésre esett**

* Marssal társalkodó Murányi Venusban feltalálhatni azokat a verseket:

Érzi Eger, Hatvan, Szolnok, Vátz és Heves,
 Fegyvere' életől hány Török test eves;
 Élet nélkül maradt miattad nem keves,
 Kinek nem kell többé a reggeli leves. Révai jegyzete.

Mit mondj erre tehát? haragudj-e? Horatzius írja:

Bár ne keress méltóbb mentegetésre valót:

A mikor a versbenn több szép tündöklék, iránta

Nem morgom, ha mi kis szennyre akadni fogok.

Bátor ez ép artzát meg lepje mi gyenge szömörtső:

Szépségét ugyan e kis hiba többre viszi.

Szedjed azért bátran munkádnak drága gyümölcsét:

A ki kevés motskot tiszta sorodba vetél.

És te, szerentsésebb költő Társ, kőszögi Földnek

Boldog fénye, te is melyly jutalomra sietsz.

Mert mi magasra lebegsz, melyly könnyű szárnyan emelked

Fel magadat, versed' bő folyamása mi szép.

Vélünk fel tehető Szerzőnk még gyenge Karunkbann

Nintsen, akár keserűn bús Alagytakra fakadj.

Nintsen, akár feljebb emeledj lant dalnak eredvén:

Nintsen, akár enyelegj gyenge Katullus után.

S nem léssen, tsak már hamarább add közre mit irtál,

Voltér' Henriasát, menynevei ritka Királyt.

Rajnisom! örvendek neked is, népünknek is, ilylyen

Ritka való kintsén, s nyelv mivelése javán.

Másod fénye ditső Erdélynek, Gyöngyösi János,

Már e ritka nevet mi seregünkbe hozá:

S köztünk ilyly számbann Fejedelmünk érdemét írja,

S ezzel már maga is gyűjt jeles érdemeket:

S hogy tessék mind két részről, szorgalma mi terhes,

S már kettős kötelü verse tsodára való.

Itt vagy, Tót Farkas! szép hied meszsze világra

Szállván sok nagyokat tiszteletedre hozott.

Hogy Molnárnak öröm napját butsuztatod, ottan

Tetszik, szép kobozod' hangja mi nagyra mehet.

Többen is indulnak seregünkbe fel érni naponként,

Kiknek majd koszorut fűzni fog a nagy idő.

Kreskai! már látom, te is itt, ha közünkbe jövendesz,

Menynyi ditsóséggel fel leled oszlopodat.

Mert kedved lehet erre, talám próbáltad is immár:

Ó! tsak azért, hogy még uj dolog, abba ne hagyd.

Értem, először ugyan meg akadsz, mivel utja szokatlan:
 Könnyebbé tészed többszöri próba után.
 A fa se dül le csak egy vágással, 's a mives ember,
 Mig fényes karddá lesz vasa, hányszor üti.
 A mi vagy a páros versekben, nem de nem, ott is
 Anynyira épülvén, azt gyakorolva nyeréd.
 A nemesebb lélek, mikor egybenn meszsze fel érhet
 Másra is alkalmas, másra is olyan erős,
 Itt is, megtörvén nyomodat, mellette maradva,
 Olyly nagygyá Seregünk' fő örömére lehetsz.

XXXIV.

T. Szuhányi János Urhoz.*

Szatthmárban. 1784

Hogy Haza nyelvünknek jobb pallérozása
 Nem lehetett eddig, s fényesb virágzása,
 Nem tsuda: Fegyverrel Kereste Országát,
 Fegyverrel Örzötte minden nyert jószágát.
 Hartzolt körül belől minden Nemzetséggel,
 Ha külsőt nem talált, belső Ellenséggel.
 Hányszor meghasonlott ő önnön magában,
 S Nemzeti vért ontott maga Országában.
 A tsendes Apolló és szelid Musái,
 Futnak: ha rivadnak Marsnak trombitái.
 Hát miólta élünk tsendes békességben,
 Miért Hazanyelvünk nem lehet épségben?...
 Sőt bár el ne veszsen.... Mert im! erőszakkal
 Halljad, mint kuruttyol Magyar a svábokkal.
 Hát Magyar Nyelvünk tsak úgy boldogulhatna,
 Ha kegyes királlya székéig juthatna;
 Ha ugy kedveltetné magát királlyával,
 Hogy Magyarul szólna Magyar Jóbágyával.

* Hogy ki volt? bővebb felvilágosítást a hátrahagyott iratok nem adnak.

XXXV.

Tiszt. Molnár Elekhez Szerzetes, Atyámfiához.*

'A Barátságról.

Szatthmárból. 1784.

Meszsze lakol tölem szivem' kedves fele!

Ritkán találhat fel Barátod' levele

De gyakran távúldan veled beszélgetek,

Ha elmémbe tűnnek az olasz esetek,

Mellyek néha napján tőlünk szemléltettek

Róma Városában és örvendeztettek.

Hol szivet tserélve tevénk hiv váltságot,

Esküdvén egymásnak örök Barátságot.

Barátság! életnek te édes gyümöltse:

Oh a' tökelletes Szivnek szép erköltse!

Te! ki a' nagy Egek' tsillagos méhekbe

Fogantatván, léptél emberi Szivekbe:

Mennyei szármozat! élet' édessége:

Az értelmes Nemnek főbb gyönyörűsége.

Egy sebesült szivnek gyógyító flastroma,

Elbusúlt léleknek éltető balsama.

Embernek barmoktól különböztetője

Te vagy: te a' józan érzések' Szerzője.

Mikor a Mennyei boldogság földünkre

Szállana, hogy ossza javait ügyünkre,

Mit gondolsz Alexi! vallyon hol találna

Olly helyet közöttünk, hol méltán megállna?

Talán egy Udvari pompás palotában?

Vagy ama Dús gazdag' fősvény tárházában,

Talán mesterséges nagy épületekben,

Vagy szép virágokkal illatos kertekben?

* Molnár Elek Kreskai szerzetes társa s azon időben utóda volt a pesti rendház könyvtárnoki tisztében.

Hidd-el: sem itt, sem ott nem lelné nyugvását;
Oh másban találná kedves múltatását.
Tsak a, barátságos két szívnék kebele,
Ez egyedül volna kedves lakó helye.
Boldogság: Barátság: majd szoval is egygyez,
A' két barátságos szívbén pedig egygy ez.
Két egygyé lett szívé az, mély egymást szereti,
Mert egyik a' másét, 's viszontág élteti.
Ha egyikben elhal az igaz szeretet,
Mi ád a' másíknák érzékeny életet?
Fa, kő, víz, tűz, föld, értz: ezek nem Szeretnek,
'Erzékeny szívvél nem eleveníttetnek.
Szeret a' barom is, de nem barátkozva,
Tobzódik értelem nélkül gyúlladozva,
Az igaz Barátság halhatatlanoké,
Kik szívvél, és észszél bírhatnak, azoké.
Lélek a' Barátság' széke: halhatatlan
Ez: hát szülötte-is légyen múlhatatlan.
Tsak magát tetszető vak érzemény lehet,
Nem pedig barátság, a mély füstbe mehet.
Igaz barátságnak örök az élete.
Mennyország a' vége, hol volt eredete.
Mikor a' Teremtő az Anyánk' méhébe
Küldi le a' Lelket, már akkor ölébe
'A barátság tüztét lehozza magával,
Jövenő éltének változó sorsával.
Nőttön nő ez a' tűz érzékenységgével,
Megszűnik azután gazdája éltével.
Mit mondok? Nem szűnik, sőt még virágozik,
Akkor is, ha társa már porrá változik.
Úgy de hát azt hogy hogy vesztik el némellyek,
'S gyűlölökké lesznek? ezekről mit véllýek?
Azt: hogy soha igaz barátok nem voltak;
A Szív' műhelyében rab lántzot koholtak.
Rút vágyódássokat tsalfaság' kénynyével
Mázolták, barátság' színlett etsettyével.

Némelly barátsággal talán fösvenységét
Biztatta, vadászván benne nyereségét.
Nints-é? ki esküszik 'e név Szentségére,
Hogy ezáltal jusson Venus' örömére.
Oh jaj! Sok jámbor szív illy hálóba kerül,
Akkor ébred, mikor már örvénybe merül.
Más, köt barátságot, de hogy feloldhassa
Kötelét, 's barátját a' sárban hagyhassa.
Más, árulja szívét, mint Kalmár jószágát,
Mi megvásárolja, szánom bolondságát.
Kegyességet hirdet: de nem igaz szive,
Oh! megregzett benne a' gyűlölség nyíve,
Igy hát Jó barátot senki se keressen?
Félvén, hogy a' Tsalfák' vermébe ne essen.
Nem: Elek! oh nem kell a' jó barátságot
Megutálnunk, lássuk bár sok tsalfaságot.
Próba kell a' szívnek mint tűz az aranynak,
Ám próba-kövei a' szívnek is vagynak.
Szegénység, nyavalya, ihség, üldöztetés,
Uraság, egésség, bővség, tiszteltetés:
'E próba-kövek közt ha állandóságnak
Leled fénnjét nevezd igaz barátságnak.
Ezt a' jelenlévő gyakorlás dajkálja,
'S a távollevőség' kotzkáján próbálja.
Te: kinn elegendő próbádat megtetted,
S' már barátságodba, és szivedbe vetted,
Szeresd azt holtodig. Tseréld el szivedet,
Mert övében viszza nyered a tiedet.
Sőt többet, mert ha szív a Lélek' lakhelye,
Kétszer élsz, éltednek van kettős műhelye.
Ekképp festegetéd te-is szép elmédet
Mig szivet tserélénk. Szeresd hát Imrédet.

XXXVI.

M. Báró Gen. Ortzy Lőrintz urhoz.*

Székes Fejérvár Sz. Jakab Hava 20-dik napján 1789.

A Magyar Museum Irójinak hazafiui szeretettel nemessített tudós iparkodások adott alkalmatosságot e bátorságra, melylyel kívántam Nagyságod nagy Nevétől ezen fordítottasomra kellető fényt köttsonözni; ajánlásomnak okát pedig a Játék végéhez ragasztott Botsánat, melylyet Nagyságod érdemeihez hízelkedés nélkül alkalmaztattam nyilvánságossá teszi: Scipio ez: ama kevély Kártágónak, diadalmas elpusztítottója, kit a vak szerentsének sem tündöklő hízelkedése, sem Roma üldözése, igaz hazafiui állhatatosságában meg nem tántoríthatott. Isméretesek Nagyságod előtt ama híres Romain Poétának Metastasius Péternek érdemei és az Olasz Ékesenszolásnak modgyában eleven tüzei, melyek több nemű munkáját lelkesítik; annak okaért, ha ugyan el nem érhetem is annak kellemetességét magyarázatomban, megelégszem azzal, ha igyekezetem tetszeni fog Nagyságodnak.

Botsánat

M. B. Ortzy Lőrintz Urhoz.

Uram! nem Scipio kit itt festegetek

Ah! higgyed, hazug szót előtted nem ejtek,

Koránt sem Scipio tzélja verseimnek:

Őt emlitem, s Te vagy tárgya beszédimnek.

* Kreskay ezen levelével «Scipio álma» című fordítását teszi közzé a kassai Magyar Muzeumban, hol II. köt. (1792. évfolyam) 96. s következő lapjain jelent meg. A prózában írt levél a verses közlemény elején van, a «Botsánat» a végén. Ezen «játéknéző helyre alkalmaztatott Dráma» az 1789-ben összeírt versei és fordításai kéziratai között fordul elő, azonban itt még Orczy nem említettik, a záró vers «Egy nagyságos Igaz Hazafihoz» van címezve.

Azonban amannak ditsösséges Neve,
 Szemérmes félelmem fedező szőnyege;
 De Scipio Nevét tsak Nyelvem emlitti,
 Hazámfiát pedig szivem ditsóítti.

Ah! minek kell nekem

Azt tárgyl keresnem?

A Feledékenységnak

Maradványi között,

Mit rád bőven fűzött

Kegyelme a Nagy Égnek.

Kikről jó példákat,

Erköltsi próbákat

Ki tsak hall, benned szemlél:

S pedig hivatlenebb

Mindenkor, és restebb

A fül, a látó szemnél.

XXXVII.

Méltóságos Gróf Gvadányi József Generális Urhoz:

Némelly öszve írott Verseimnek elküldésével.*

Rácz Almásban. 1795.

E nyájas költeményt,

Mint árva szüleményt

Nagyságodnak ajánlom:

Árvám' pártfogóját,

Musám szószollóját

Nagyságodban találom.

* Hogy mely verseit küldte el Kreskay Gvadányinak az iratai közül, ki nem derül. Azon korban, midőn még a könyvek kiadása vagy műveiknek sajtó útján való közzététele nagyobb nehézségekkel járt, sőt sokszor lehetetlen volt, az írók részben úgy segítettek magukon, hogy némely műveiket kéziratban egymással közölték, sőt a közlött kézirat kézzől-kézre járt, minek nyoma van az itt közlött levelekben is. Gvadányit Kreskay sze-

Ha tiszteletemet
'S érzékenységet
Festhetném etsetemmel:
Horáztot és Názót
Gyöngyösit és Taszszót
Fellül mulnám Versemmel.

De mit érzek belől
Nem irhat a felől
Pennám olly érzékenyen:
Sem azt nem láthattya
Kéz nem rajzolhattya,
Mit hív egy szív bir kényen.

Boldog szabadság az,
Melly jámbor és igaz,
Józan, nem törvénytelen:
Böltesség, s Szabadság
Van, nem buta rabság,
Isteni félelemben,

Ez bölt érzésével,
S Jószívűségével
Nagyságodnak megegyez:
Azért szívességet
Hozzám, s kegyességet
Ez Nagyságodban szerezh.

mélyesen nem ismerte, csak irodalmi működéséből s úgy látszik, egymással leveleztek s az ifjabb író azzal kedveskedik idősb és hírnevesebb társának, hogy válogatott műveit annak kéziratban megküldi, részint kedveskedésből, részint a kritika szempontjából is.

XXXVIII.

Mlgos. Gróf Gvadányi József Generalis Urhoz

Pétsről, 1796.

Barátom! Olly öröm lepte meg szívemet,
 Melly nem mérsékeli felhevült tüzemet,
 Egy hazafiui való tisztelettel
 Ragad engem hozzád s jámbor szeretettel.
 Mi szülte ezt? kérded: holott nem esmérlek,
 Barátomnak hivlak: de megbotsás kérlek.
 Igaz: hogy én Grófi ágyból nem születtem,
 Illy fénylő Nagyságos vérből nem erettem.
 De tudom mit tartasz az illy fényességről,
 Olvastam, mit ítélsz ez illy nyereségről.
 Szerentsétől, mondod: vetted ez ügyedet;
 Én is helyben hagyom bölts ítéletedet.
 S egy Magyar Nemesről, melly sorsban születtem,
 Tiedhez hasonló ítéletet tettem:
 Kinek szívét Virtus ha nem lelkesitti,
 Bizony a Nemes név azt nem ékesitti,
 Sőt gyalázattyára szolgál Nemessége,
 Mivel szembetünőbb erköltstelensége.
 De józan erköltsid, mellyekkel szépitted
 Rangodat, s mind fellyebb érdemit épitted,
 Azok, mellyek Rangod egyedül fényessé,
 S ahoz személlyedet teszik érdemessé.
 Mig a Mars mezején Uradért küzködtél,
 S az édes Hazának Nevével törödtél,
 Már borostyányokkal fonytad érdemedet;
 Ellenség' vérével festett fegyveredet
 Téven oldalodhoz, Sátorod' öblében
 Nyughattál örömmel az Érdem ölében.
 Már most nyugosztalod törödött erődet,
 De nem henyéled el korosabb idődet.
 Mint hiven szolgáltál eddig Bellonának,
 Olly betsessen szolgálsz a bölts Minervának.

Pallasz volt kalauzod s véded dsidájával,
Mig küszködtél Fridrik s Akhmet táborával.
Pallasz most is véded s kalauzod fénnével,
Mikor játszodozol Febus etsettyével.
Esméri szép Nemünk, és áldja Nevedet,
Kerti lugosokban olvasván mivedet.
Édesden katzagnak vidittó versedre.
Rósa levelkéket hullatván könyvedre.
Nyugszol már a józan korosság ölében,
Ki ugy fáradoztál élted szebb részében.
Musák érdemednek Nemes jutalmában
Felirták Nevedet Honos Templomában.
Én: ha Szakoltzának jutnék környékére,
E Verseket irnám sirhalmad kövére:
Majd ha sok esztendőök mulva elaluszol,
S boldogul az örök álomban nyugoszol.
Egy Igaz Hazafi fekszik itt testével,
Gróf Gvadányi Jósef: boldog hiv Lelkével.
Édes Hazájának bátor s vig szívével
Virágzobb éltében szolgált fegyverével.
Fegyverét letévén korosb idejével
Szerette Hazáját szolgálta eszével.
Kedveltette magát józan izlésével,
Vidám verseivel s több nemü könyvével.
Mars, Pállasz, Apollo, Musák seregével
Tisztel s Hazád örök emlékezetével.
Boldog tetem! élted betses érdemével
Ki így ditsekedhettz: nyugodgy hát békével.

XXXIX.

Imre napi tisztelet: *

mellyel tiszt. Kreskay Imre urat Neve Napján kívánta megtisztelni Seregély István Takátsi Ref. Predikator.

Kedden, hogy a Földi Szentek
 Szép innepi pompába
 Házom előtt sorba mentek
 Az Isten' Templomába:
 A mint az ablaknál ülök,
 Ugy néztem, hogy pillantott
 Felém az egyik közülök
 A mint ott el illantott.

Ezt úgy vettem hogy tetszése
 Reám nézve a' volna,
 Hogy ha lenne érkezése
 Velem örömet szólna,
 Mellyre nézve azon nyomba
 Utánnak lépegettem,
 És be érvén a Templomba
 Közibök keverettem.

Az Innepi kötelesség
 Elvégződven estvére,
 Hozzám jöve e szent község,
 Holt emlékezetére,
 Itt-is hiven elkövettünk
 Mindent, a mit kellett,
 Kivált Egyről előlvettünk,
 Valamit tsak lehetett.

* Kreskay Imre mint ihászi róm. kath. lelkész Farádi Vörös Lászlóné udvari papja s fia nevelője, szoros barátságban élt Seregély István takácsi református lelkésszel s barátságukat azzal is kellemesebbé tették. hogy alkalom adtán egymás

Ekkor én elejbek álván
 Ezen jó Barátimnak,
 S érdemeiket számlálván
 Még elő Társaimnak
 Szóltam egy most vett tisztelő
 Versezet Auctoráról,
 És mihely ezt hozám elő
 Éneklénk Virtusáról.

Azomban e község kapta
 A Proponens fejéhez
 Ezt a követséget tsapta,
 Hogy Kreskay Imréhez
 Mennyen el Péntek estvére
 Még pedig személlyesen,
 Minden dolgát tévén fére
 Köszöntse meg ékesen.

Én ez áldott követséget
 Igen szivessen vettem,
 De ugy, hogy ezt a mentséget
 Mindgyárt utánna tettem,
 Hogy személlyen magamat
 Nem ajánlom Péntekre,
 Mert elvitte Parolámat
 Szalmavárra már erre.

hoz verses leveleket intéztek. Kreskay gyűjteményében több ily verses levél van. Közösén megénekeltek Parrag Vinceze vaszari róm. kath. lelkész hirtelen elhunytát, kihez szoros barátság fűzte őket. Szomorú hangulatból vidám versekre kelnek. A hátrahagyott iratok közül ezen jóízű verses leveleket, melyekkel egymásnak kedveskednek, közöljük. Fényes tanujelei ez annak, hogy a különböző valláshoz tartozó lelkészek nemcsak békében meg tudtak lenni egymás mellett, hanem a valláskülönbség daczára szoros barátság csatolta őket össze. Jellemző s dicséretes tulajdonsága magyar fajunknak.

Hanem egy vagy két sorommal
 E kötelességemet
 Megteszem: tán írásommal
 Sem vernek ki engemet
 El is jöttem. Vedd kedvesen
 Oh Lelkek kegyes Attya,
 A mit diktál egyenesen
 Egy hü sziv indulattya.

A Tisztelendő Kreskay
 Imre urat szeresse
 Az Isten: és mindenhai
 Áldásával kövesse.
 Mind belső s külső dolgában
 Vezérelje az Isten,
 Mind élteben, mind holtában
 Mind a Menyben, mind itten.

Az Ur e felszentelt Papját
 Engedje soká élni,
 Sok vidám Szent Imre napját
 Egészségben szemlélni.
 Majd ha eljő, de sokára,
 Utolsó napja végre,
 Vévén Attyai karjára
 Méltóztassa az Égre.

A Tekintetes Aszszonyság*
 Ki tart illy kegyes Papot,
 És az ebből nőtt nemes ág
 Lásson sok vidám napot.
 Legyen az Ur őrizője
 E nagy Familiának,
 Végre megditsőítettje
 Minden maradékának.

* Farádi Vörös Lászlónét, az egyházat fenntartó földesurat érti.

Az egész hely virágozzon
 Mellyben ez' Atya lakik,
 Az áldás rajtok bokrozzon,
 Mind azokon, valakik
 E jó Atyához vérséggel,
 Vagy igaz barátsággal
 Kötve vannak, s szivességgel
 Éljenek mind vigsággal.

Te pedig oh áldott Isten!
 Mondgy Ament ezen szókra,
 Méltóztassad mindegyiket
 E szivből kívánt jókra.

XL.

Tiszt. Seregély István T. R. P. Urhoz Felelet.

1808.

Öszinte jó szivességgel
 Hozzám küldött Versedet,
 Vettem igaz szivességgel
 Áldó köszöntésedet
 Hogy Nevem Napját idvözléd,
 Jóknak kívánásával,
 Barátságod' velem közléd
 Szived jó szándékával.

Nagyra betsülöm s tisztelem
 Jámbor szivességedet,
 Barátságodat kedvelem,
 Szeretem nyílt szivedet:
 Légy állandó mind ezekben,
 Élj vigan jó nyájoddal,
 Mulatozz nyájos versekben
 Jó szivü Barátoddal.

Ki is igaz szívésséggel
 Teszem köszönetemet
 S barátságodra hűséggel
 Ajánlom készségemet.
 Éltessen Isten Népednek
 Hasznára s örömére,
 Adgya malasztját Lelkednek
 Örök idvösségére.

Azok is, kiket Versedben
 Tisztelsz köszöntéssel
 Hogy tartod őket szívedben
 Jó emlékezeteddel,
 Köszönik s ők is kívánnak
 Istentől minden jókat
 Jó Napokat és utánnak
 A jóban állandókat.

XLI.

Ugyan Ahoz

Ihásziból, 1808.

Bezeg tegnap megijettem,
 Hirt hallván a Táborból;
 Mindgyárt egyet hörpentettem
 A Bátsi ürmös borból:
 Másként elájultam volna,
 Ha e Confortativum
 Gyomrot, vesét nem bájolna
 S pedig superlativum.

Azért: ha szomszéd Barátom
 Megretten a Haláltól,
 Jöjjön által, majd meglátom,
 Megvidul e Nectártól.

Hallám tehát, hogy még lóra
Készülsz Barátom ülni,
S Magyar Insurrectióra
Kezdetnél felhevülni.

Derék Vitéz, bátor Legény,
Mehet is katonának;
De ha félénk, álljon szegény
Egy klastromba kuktának.
Ámde már te megpróbáltad
Mit tesz katonáskodni,
Azért magadat kínáltad,
S ujra mégý táborkodni.

De mit téssz biketz láboddal,
Mit tesz fájdalmas karod?
Hatsak lábodat karoddal
Párnákba nem takarod.
Ép kéz, láb, kell katonának,
Tsonka, benna, mit tenne?
Hát ha majd megfuttatnának,
A párna hova lenne?

Másnak Fegyver kell, és Bankó
Az Insurrectioban:
Nálad fegyver helyett Mankó
Legyen provizioban
Ugy, ha leszállsz is a lóról,
Leszsz mihez támaszkodni;
Ha felülsz is, a Mankórol,
Fel lehet kapaszkodni.

De én inkább azt javallom,
Maradgy kementzéd mellett;
Mert téged, én tsak azt vallom,
Soha Mars nem kedvellett.

Testednek békés nyugtával
 Üld meg otthonn helyedet,
 Jó friss hussal s káposztával
 Rakasd meg tüzhelyedet.

Éhség lakik sátorában
 Gyakran a katonának
 Dühösség viv Táborában,
 Nints betse halálának.
 Maradgy tehát Papságodban
 Vallásbeli Népeddel,
 Buzgókodjál Templomodban
 Éneklő seregeddel.

Egyél, ha van mid, békével
 S igyál jó bort, ha lehet,
 Mert most az ember kénnyével
 Válogatóst nem tehet.
 Élünk, tsak a mint élhetünk,
 E szörnyü drágaságban:
 Nem sokat örvendezhetünk
 Ugy is e rossz Világban.

XLII.

Ugyan Azon Tiszt. Pred: Urhoz.

Midőn a Nagy-Pénteki és Husvéti Verseit által küldené.

Ihásziban, 1809.

Örvendi, reménlem, Vers szerző Barátom,
 Ha Verseket küldök: mert jól előllátom,
 Hogyha bár tsekély is író szerzeménnye,
 Nem kedvetlen annál Versek gyűjteménnye,
 Ki nyájas és szép gyakorlást kedveli,
 S a Parnassus' hegyét Versekkal tiszteli,

Nevét pedig a jó Vers szerzők számában
Tisztelteti betses Magyar Musájában.
Seregély Hollókkal gyakran barátkozik,
Mind kettő nyáj között gyakran mulatozik.

Miólta Szent Pálnak elveszett hollója,
Ki annak naponként volt hir táplálója
Hatvan esztendőig Thebe barlangjában,

Hová rejtekezett virágzó korában :
Elhozván naponként egy tzipónak felét,
Aggott Remetének napi eledelét.

De hogy az Irigység vérben fordult szemmel
Tovább nem nézhette, mi nagy kegyelemmel,

Bövséggel, javakkal teltek meg hajléki,
És boldogittattak Szent Pál Maradékai :

Nem tűrhette mérgét, feldúlta hajlékit,
Széljel üzte annak szelid maradékait.

Engem-is klastromból tehát kiszóllított,
Szent magányosságból nyáj közé szállított.

Igy tzipimeres hollónk szerzetes házából
Kireppent, mint hajdan Noé bárkájából.

Jutván szárnyainak már szabadságában,
Tarka madaraknak él társasságában,

Hát ha seregéllel holló barátkozik,
Verseire versel felelni tartozik.

A magyar versezet buzduljon vörsönben
És a jószívűség váltodjon költsönben.

XLIII.

Levél A Magyar Museum Tagjaihoz.*

Nemes és Érdemes Hazafiak!

Melly kedves mosolygással tekintse, melly érzékeny szívvél vegye, mint örömkarokkal ölelje betses iparkodástokat és kellemetes munkáitokat Édes Hazánk, ditső Nemzetünknek a józanabb köz meglegedettsége bizonyosokká tehet benneteket. Szolgálatotok öregbitti a ditsőségesen Uralkodónak halhatatlan Nevét; kinek élete napjait fényesitti, mikor királyi páltzája alatt levő Tartományok a Tudományok több nemében a Haza Nyelvnek ékesítésében Országlása korában gyarapodnak. Lelkesitti a kedves Hazát, mikor végső vonaglási között is láttya, hogy él. — — —

Igy mikor az égő fáklyát
El oltyák, akkor szikráját

Fényesebben lobbantya:

Igy a Hattyú, vég óráját

Érvén, butszúzó nótáját

Hangosabban folytattya.

De nem: nem haldoklunk. Szerentsés idők ezek. És mikor inkább volt valjon a Nemesi Rendnek ditsőségesebb

* A költői levelezések bemutatásánál, szükségesnek tartjuk közölni, Kreskay Imrének a Kassai Magyar Muzeum tagjaihoz intézett levelét (mely ugyan már, bár változásokkal, azon folyóiratban megjelent), azért, mert az abban kifejtett nézetek képezik vita tárgyát a nemzeti irodalmi megújulás korában működő írók között. Ebben körvonalozza Kreskay nézeteit a magyar verselést illetőleg s az itt kifejtett eszmék a verses levelezésekben többször szóvá tételnek s eszmecsere tárgyát képezik. Irodalomtörténeti jelentőségűek. Különösen érdekes vita fejlődött ki Kreskay és Révai között. E levél tehát a költői levelezések egyik lényeges kiegészítője. Ugy közöljük, egész terjedelmében, mint Kreskay kézíratai között előfordul.

nappala? melyben olly fényes poltzokra emeltethetett. Oh! ha e szép bimbókat a szebb Nemünk meghasonlottsága nem kortsosittaná, melly édes gyümölcsöket szedhetnének hajdan hálaadó Unokáink illy reményltető oltoványokról. — — — S pedig nem panaszkodhatnak, hogy nem volna mit Magyarul olvasni. Vagynak, igen is, sőt ha valaha voltak, most bizony vagynak sok Magyar írók, sok szép és tudományokkal ditsekedhető Magyar könyvek; mit mondok: olyanok is vagynak, millyeneket az idegen nyelvű könyvekben keresnek, mellyek a veszteglő szívnek érzékenyebb eretskéit is tetszetősebben illethetik. Ezekkel nem szerfelett ditsekszünk ugyan, tsak hogy szemrehányásoktól ment lehessen a Magyar Musa: meg győzzetvén arról, hogy nem olly durva a Magyar szó, mintha ebben nem lehetne nyájaskodni. Ti, Érdemes Hazafiak: Sok jó illatu virágokból mintegy bokrétát kötöttetek, ajánlván azt a Magyar Klorisok kebelekre, midőn különkülömbféle szép verseket és a Haza nyelvnek betsesíttésére serkengető ajánlásokat foglaltok a Magyar Museum neve alatt közre botsájtott Negyedekben. Barátim! nem vész el jutalmotok... Ha e század tsipássabb szemekkel hunyoritt is igyekezetetekre, de megérdemli üstökös Őseink boldog emlékezete, meghálálja szemesebb Unokáink szerentsés meglegedettsége... Lehet, oh biztat a reménység! leszsz még olly idő, melyben nemes szívű Hazánkfiak meg emlékezvén eredendő vérekről és érezvén ereikben annak kisztető buzogását, szégyenleni fogják mai gyengeségeket, mellyel a puhább Nemnek lábaik alatt fetrengvén, ezeknek idegen vágyolkodásokat annyira bálványozták, hogy kedvek elnyerésének, avagy megőrzésének áldozattyára Nemzeti öltözettyeket, nyelveket, és szokásaikat, Hazájok Siralmas panasz ellen is felprédálni nem általlották.

Régen várt második negyedjét Magyar Museumotoknak olvasván, szemembe tünt nevem a harmadik oldalonn, ki mind eddig semmivel sem szaporítottam tudós tárházatomat. Nem akarom háládatlanul venni emlékezősteket; annak okáért köszönet gyanánt ime küldök Metastasius Péternek,

ama nagy nevű Olasz poetának kellemetes munkáiból általam anya nyelvünkre fordítottatott egynehány rövidebb darabokat; mellyekhez ha Scipio álmát, ugyan említett Metastasius Péternek M. T. Cicero írásából tetszetősb rámára szedett Drammáját, mellyet minap Méltóságos Bárá Ortzi Lőrincz Generális Urhoz a tisztelet tételre nyelvünkön utasítottam, ragasztványtok, feloldoztok, reménlem, adósságomból, mellyre szívességetekkel köteleztetek. Vagynak még több efféle fordításim is tulajdon születményeim között, mellyeket a jövőendő század Geniusának áldozattyára a magányosság kebelében tartogatok.

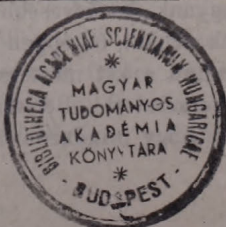
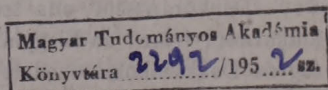
Jók és dicséretesek, sőt tökéletesek a Fordításról közre bocsájtott Regulák, mellyek az első negyedben foglaltatnak. Nem rettenthetnek ezek el senkit attól, ne hogy munkáját világosságra eresztteni vágyódjon. Szorossabbatskák ott, hol a versek magyarázattyát illetik, minthogy a magyar verseknek az együtt hangzásban találándó örökös tulajdonságát fentartván, elég ha az Író elméjének valóságos értelmét s indulattyát, tüzeit a Fordító érthetőképben ki festi, annyi-val is inkább, ha versekből versekre tétetik a fordítás.

Mondám: *A Magyar verseknek az együtt hangzásban találándó örökös tulajdonságát.* Tudom, idegen ítéletnek nevével fog e rend büntettetni azoktól, kik a Görög lábann járó magyar verseknek áldoznak. De én meg nem másolom ezekről valaha Révai Miklóshoz utasított Verseimben tett ítéletemet. Én Rajnisnak, Szabónak és Révainak, mind Gyöngyösi unokájának s másoknak verseit olvasván, tagadni nem merészelem, hogy a Magyar nyelv a verselésnek ezen új mértékre vett módjában, kivált a hatos versben, a Deáknak méltóságához minden Európai élőnyelvek közül (tsak mellyeket értek, s mellyek effélében gyakorlották magokat) legközelebb járul. De az a kérdés: melly Európai nyelvben, kivévén a Deákot, állatták a Versben szólásnak módját Görög lábakra? — Én nem fogom irigyleni Nemzetemnek, ha ebben a versszerzésnek új és más nemzetek előtt ismételten módjában tökéletességre juthatand; de mindaddig

ugyantsak őseim' nyomdokinn maradok s e hajdani és Nemzeti módot métely helyett balsamomnak nevezem: amazt pedig úgy nézem, mintha egy Szittyai Lakost látnék Párisi rántzokban negédeskedni. Vagyon minden Nemzetnek a versírásban természeti hajlandóságához alkalmaztatott tulajdon módja 's ezt ok nélkül falba rugni, elvetni, megutálni s utáltatni, vakmerőségen kívül nem bátorkodunk. Szabad, sőt okosság, új utakat keresnünk, melyeken Haza nyelvünk diszét a dicsőség templomáig kalauzoljuk; de míg ez ujonnan feltalált ösvény oda vezesse követőit, az Ország uttyát ne ótsáljuk. — Ha Nemzetünk gyengébb Nemét tekintjük, nem dicsekedhetvén közülök majd senki a Prozdíának értelmével, s mellynek Regolái még ma sintsenek tökéletességre hozva, kellemetességet keresnek, és méltán, a Verseknek együtt hangzó végezetekben; sőt el sem hitetik magokkal, hogy verseket olvasnak, ha azoknak együtthangzása füleiket nem gyönyörködteti s pedig képzelhetjük magunknak, melly sok buzgó Iffiu magyar Poetákat szülne Kastalis forrása, ha pártás Nimfáink a magyar versek olvasására vágyakodnának. Mi pedig az Ódák sokféle nemét illeti, minthogy ezekben Írástudó Férfiaink közül azok is, kik a Deák Elegiákat avagy Heroikumokat örömet olvassák, gyakorlatlanok; Iffiaink pedig, szinte számkivetésbe küldettétvén a Deák nyelv iskoláinkból, azokra többé nem taníttatnak; ha őket az együtthangzás főképpen nem kellemesíti, valósággal izetlenek lesznek olvasóink előtt. Mikor remélheti pedig Nemzetünk olly kedves Napnak tsak hajnalát is, hogy magyar iskolákat nyitni lásson az ékesen szöllásra és Tudományokra vágyolkodó Fiaiak? . . . De korántsem oda tzelezok Barátim! mintha többől kiakarnám irtani az Elegyiákat és Heroikumokat, avagy Görög és Deák lábokra szedett Magyar verseket. Tsakugyan vagynak, ha kevesebben is, kik nem éppen kedvek ellen olvassák azokat, főképpen millyenek Gyöngyösi János munkái, ki mind a két mesterségnek kellemességét szerentsésen öszve szerkesztette. Betsesittsék bizvást ezek is a Magyar Parnassust, hogy mindazon által amazokat meg

homályosítani, vagy meg gyökerezett hajdani ditsőségekből kiforgatni ne kívánnyák.

Igy tehát barátságosan kezet foghatnak érdemes Poetáink, midőn az ágas bogas ösvényenn is, Szabó, Rajnis, Révai s mostani Gyöngyösivel a Magyar Helikon tetejére törekedhetnek, melyre amazok Gyöngyösi, Teleki, Barcsai, Besenyei, Ányos, Faludival, Hunnias és Henriás emlékezendő Szüleivel és a Régiek Serege után a járott utonn játszadozva juthattak. Mi engem illet, ámbátor amazokhoz érzékenyebben viseltessem, mindazáltal tagadhatatlan örömmel olvasom ama lantos lábokra szabott magyar verseket is, mert magyarok. De ki nem örülne? olly tetszetős, olly elmés, olly hathatós kimondásoknak, millyenek azokban taláztatnak. Sajnálom Muzeumtokban a versek bötüinek apróságokat, melyek ellen méltán panaszkodnak Őszbe tsavarodott Magyar Olvasóink, kik pápaszemekkel is alig nyomozhatták ki akadozva a rendeknek értelmeket: holott inkább ezek, mint puderos Iffiaink olvasnak Anya nyelvekenn. Irjatok tehát Barátim! és tudós Magyar Museumtok ohajtott Negyedjeinek hallogatásával ne szenvedjétek vágyolkodásinkat ketségbe esni. Töltsetek kulatsokat Kastalis forrásiból, hogy olvasóitok szomjuságokat enyhítsétek. Tellyes reménységgel biztatom magamat, hogy melly borostyánokat tudós fáradságtokkal arattatok, a meguntság le nem tépi homlokokotokról, annyival is inkább, hogy meg tzáfolyátok azoknak vakmerőségeket, kik a Magyarok Nemzetes nyavalyái közé szám-lálják az állhatatlanságot. Írák Székes-Fejér-Várban, Szent Iván Havában 1789-dik Esztendőben.

TARTALOM.

	<i>Lap</i>
Bevezetés.....	3
I. Ányos Pál levele Kreskayhoz	35
II. Kreskay Levele Ányoshoz	36
III. Kreskay levele Szluha Demeterhez	38
IV. Ányos levele Kreskayhoz.....	39
V. Ányos levele Kreskayhoz	42
VI. Kreskay levele Ányoshoz	43
VII. Ányos levele Kreskayhoz	45
VIII. Kreskay levele Ányoshoz	46
IX. Kreskay levele Ányoshoz	47
X. Ányos levele Kreskayhoz	49
XI. Kreskay levele Ányoshoz	50
XII. Kreskay levele Bessenyeihez	51
XIII. Bessenyei levele Kreskayhoz	52
XIV. Ányos levele Bartsayhoz.....	54
XV. Ányos levele Kreskayhoz	56
XVI. Kreskay levele Ányoshoz	56
XVII. Dafnis Orfeusnak (Kreskay levele)	57
XVIII. Orfeus Dafnisnek (Verseggi levele)	59
XIX. Kreskay levele Horányihoz	63
XX. Révai levele Kreskayhoz	66
XXI. Kreskay levele Révaihoz	69
XXII. Orfeus Dafnisnek (Verseggi levele)	76
XXIII. Bartsay levele Ányoshoz	79
XXIV. Kreskay levele Virághoz.....	81
XXV. Kreskay levele Molnárhoz.....	82
XXVI. Kreskay levele Patsaihoz	85
XXVII. Dafnis Orfeusnak (Kreskay levele)	86
XXVIII. Kreskay levele Ányoshoz	87

	<i>Lap</i>
XXIX. Kreskay levele Verseghez	87
XXX. Verseghez levele Kreskayhoz	88
XXXI. Kreskay levele Simonhoz	92
XXXII. Kreskay levele Ányoshoz	93
XXXIII. Révai levele Kreskayhoz	96
XXXIV. Kreskay levele Szuhányihoz	101
XXXV. Kreskay levele Molnárhoz	102
XXXVI. Kreskay levele Orczyhoz	105
XXXVII. Kreskay levele Gvadányihoz	106
XXXVIII. Kreskay levele Gvadányihoz	108
XXXIX. Seregély levele Kreskayhoz	110
XL. Kreskay levele Seregélyhez	113
XLI. Kreskay levele Seregélyhez	114
XLII. Kreskay levele Seregélyhez	116
XLIII. Kreskay levele a Magyar Museumhoz	118

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

EGYETEMES IRODALOM-TÖRTÉNET.

Alexics György, Angyal Dávid, Asbóth Oszkár, Balogh Ármin, Becker F. Ágost, Csengeri János, Erdélyi Károly, Fiók Károly, Goldziher Ignác, Gombocz Zoltán, Haraszi Gyula, Hegedüs István, Hernádi M., Huszár Vilmos, Kégl Sándor, Kühnert Mihály, Latkóczy Mihály, Mahler Ede, Munkácsi Bernát, Nagy Zsigmond, Neumann Ede, Patrübány Lukács, Péterfy Jenő, Pecz Vilmos, Petz Gedeon, Radó Antal és Széchy Károly közreműködésével szerkeszti

HEINRICH GUSZTÁV,

egyetemi tanár; a M. Tud. Akadémia r. tagja és főtítkára.

A Vallás- és Közoktatásügyi M. K. Minister támogatásával kiadja a
FRANKLIN-TÁRSULAT.

Öt kötet, nagylexikon alakban, minden egyes kötet 720 lapnyi terjedelemben, választékosan és gazdagon illusztrálva.

Egy-egy kötet ára fűzve **16 K.**, díszes félbőr-kötésben **20 K.**

Az egész ötkötetes mű ára fűzve **80 K.**, díszes félbőr-kötésben **100 K.**

Az első és második kötet megjelent és minden könyvkereskedésben kapható. Minden évben egy további kötet jelenik meg.

Az öt kötet tartalma a következő:

I. Bevezetésül (Heinrich Gusztáv).
India (Fiók Károly). — China és Japán (Kühnert M. és Fiók K.) — Egyiptom, Babylonia, Assyria (Mahler Ede). — Héberrek (Neumann Ede). — Arabok (Goldziher I.). — Perzsák (Kégl Sándor). — Örmények Patrübány Lukács).
Hellének (Péterfy Jenő, Hegedüs István, Latkóczy Mihály). Ujgörögök (Pecz Vilmos).	Franciaiak (Haraszi Gyula).
Olaszok (Radó Antal).
Spanyolok (Becker F. Á.).
Portugálok (Huszár Vilmos).
Rumének (Alexics Gy.).
Rhæto-rumének (Gombocz Zoltán).
II. Római irodalom (Csengeri János).
Bevezetés a románokhoz (Becker F. Ág.).
Keresztény-latin irodalom (Balogh A.).
Provenceiak s catalanok (Hernádi M.).	III. Bevezetés, germánok és kelták (Heinrich Gusztáv).
Angolok és amerikaiak (Hernádi M. és Petz Gedeon).
Németek (Heinrich G.).
Németalföldiek (Nagy Zsigmond).
Skandinávok (Petz Gedeon és Erdélyi Károly).
	IV. Szlávok, szerk. Asbóth Oszkár.
Ural-altaik, szerk. Munkácsi B.
	V. Magyar irodalom (Széchy Károly).

A munka bármely könyvkereskedés útján havi részletfizetésre is beszerezhető.

RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁR

SZERKESZTI HEINRICH GUSZTÁV.

Ez új vállalat célja, nemzeti irodalmunknak régi, ritka vagy eddig nyomtatásban meg nem jelent termékeit hű szövegekben, a szükséges tájékoztató bevezetésekkel és jegyzetekkel a tudományos kutatás és tanulmány számára hozzáférhetővé tenni.

1. **SZÉKELY SÁNDOR, A székelyek Erdélyben.** 1822. Kiadta HEINRICH GUSZTÁV, 123 lap, ára 1 kor. 20 fill.
2. **Pálos iskola-drámák a XVIII. évszázadból.** A M. T. Akadémia kéziratából kiadta BAYER JÓZSEF, 80 lap, ára 80 fill.
3. **Csiksomlyói nagypénteki misztériumok.** A XVIII. századi kéziratból kiadta FÜLÖP ÁRPÁD, 244 lap, ára 2 kor.
4. **Heltai Gáspár esopusi meséi,** Colosvarot, 1566. Kiadta IMRE LAJOS, 304 lap, ára 2 kor. 40 fill.
5. **Poncianus históriája.** Bécs 1573. Kiadta HEINRICH GUSZTÁV. 231 lap, 2 kor.
6. **Gyöngyösi István. A család Cupidonak kegyetlenségét megismerő és annak mérges nyilait kerülő tisztá életnek geniusa.** A költő kéziratából kiadta dr. RUPP KORNÉL, 194 lap, ára 2 kor.
7. **Bessenyei György. A természet világa v. a józan okosság.** Kiadta BOKOR JÁNOS 407 lap, ára 3 kor. 60 fill.
8. **Dugonics András. Az arany pereczek. III. kiad.** Kiadta BELLAAGH ALADÁR. 368 lap ára 3 kor. 20 fill.
9. **Balogh István. Ludas Matyi.** Bohózat 3 felvonásban. Kiadta BAYER JÓZSEF. 96 lap, ára 1 kor.
10. **Mondolat.** Dicshalom 1813. Kiadta BALASSA JÓZSEF. Két hasonmással. 109 lap, ára 1 kor.
11. **Felelet a mondolatra.** Pesten 1815. Kiadta BALASSA JÓZSEF. Függelék: A mondolat és a felelet egykorú bírálati és Somogyi Gedeon válasza a feleletre. 114 lap, ára 1 kor.
12. **Telegdi Miklós felelete Bornemissza Péter fejtegetés című könyvére.** 1580. Közrebocsátotta Dr. RUPP KORNÉL. 172 lap. 1 kor. 60 fill.
13. **Bessenyei György. Agis tragédiája.** Bécs 1772. Kiadta Dr. LÁZÁR BÉLA. Egy hasonmással. 171 lap. ára 1 kor. 20 fill.
14. **Bolyai Farkas. II. Mohamed.** Szomorujáték három felvonás. Kiadta HEINRICH GUSZTÁV. 112 lap, ára 1 kor.
15. **Vásárhelyi daloskönyv.** XVI—XVII. századi szerelmi és tréfás énekek. Kiadta FERENCZI ZOLTÁN. 247 lap, ára 2 kor.
16. **Bessenyei György. Lais vagy az erkölcsi makacs.** Vigjáték öt felv. Kiadta Dr. LÁZÁR BÉLA. 102 lap, ára 1 kor.
17. **Fazekas Mihály versei.** Bevezette és kiadta TÓTH REZSŐ. 206 lap, ára 2 kor.
18. **Gesta Romanorum.** Fordította HALLER JÁNOS. Kolozsvár. 1695. Kiadta KATONA LAJOS. 516 lap, ára 4 korona.
19. **Faludi Ferencz Téli éjtszakák,** Kiadta dr. RUPP KORNÉL. 183 lap. 1 kor. 60 fill.
20. **Kazinczy Ferencz. Tövisek és virágok.** Széphalom 1811. Kiadta BALASSA JÓZSEF. 100 lap. 1 kor.
21. **Protestáns iskoladrámák.** Összegejtötte és kiadta BERNÁTH LAJOS. 410 lap. 4 kor.
22. **Költői elbeszélések** KRESKAY IMRE hátrahagyott irataiból, életrajzi adatokkal s jegyzetekkel közli Dr. HATTYUTY DEZSŐ. 124 lap. 1 K 50 f.